

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

129

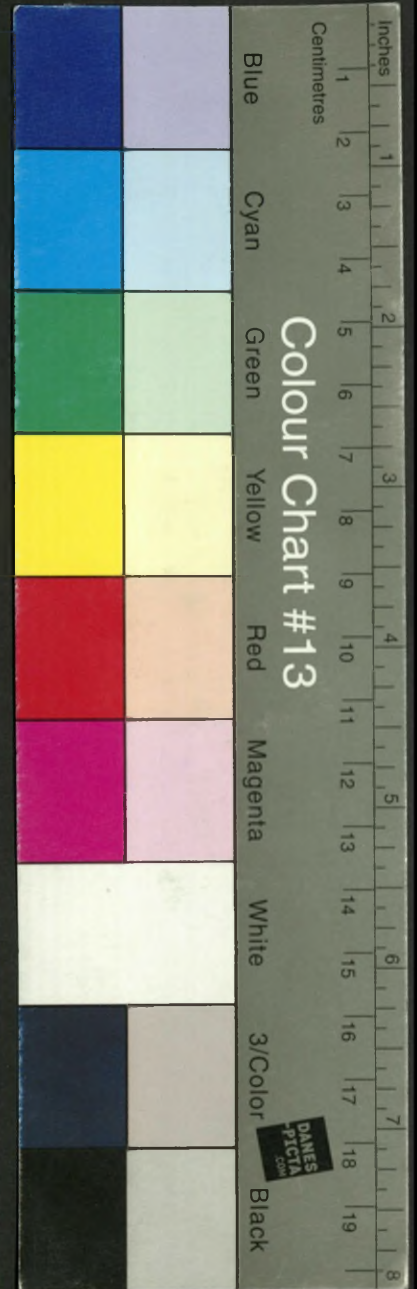
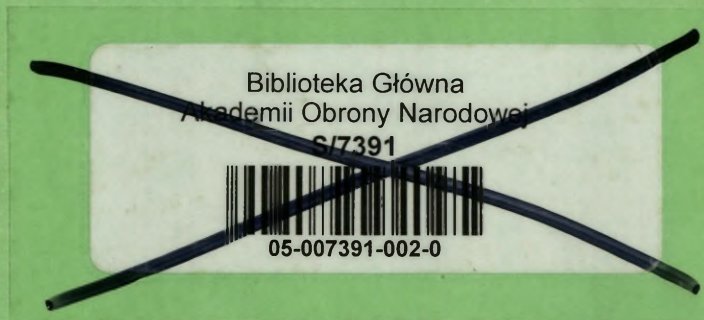
AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ ZARZĄDZANIA I DOWODZENIA

Plk dr Marek KUBIŃSKI

MIEJSCE I ROLA SIŁ SPECJALNYCH
WE WSPÓŁCZESNYCH OPERACJACH

Praca naukowo-badawcza
Kryptonim: „KOBRA”

WARSZAWA

74724

129

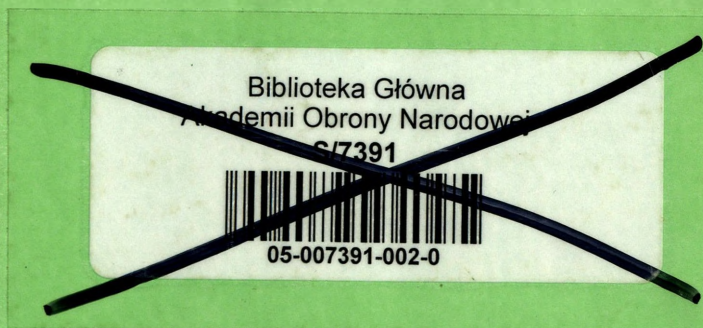
AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ ZARZĄDZANIA I DOWODZENIA

Plk dr Marek KUBIŃSKI

MIEJSCE I ROLA SIŁ SPECJALNYCH
WE WSPÓŁCZESNYCH OPERACJACH

Praca naukowo-badawcza
Kryptonim: „KOBRA”

WARSZAWA

74724

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ ZARZĄDZANIA I DOWODZENIA

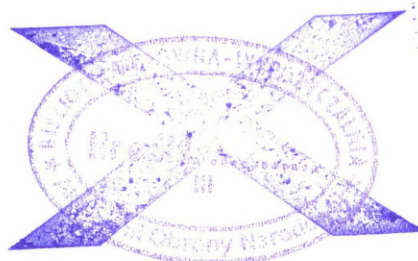

plk dr Marek KUBIŃSKI

MIEJSCE I ROLA SIŁ SPECJALNYCH WE WSPÓŁCZESNYCH OPERACJACH

Praca naukowo - badawcza

Kryptonim: „KOBRA”

	1	2	3	A
--	---	---	---	---

4

Tytuł.: Miejsce i rola sił specjalnych we współczesnych operacjach.

5	6	7
---	---	---

Rozpoczęto: 06.05.2007
Zakończono: 24.11.2008

kart: 138

8	9
---	---

Dyrektor Biblioteki Głównej AON

dr. inż. Jerzy KOZIOŁ

RECENZENT: płk dr hab. inż. Marek WRZOSEK

Wstęp	4
Rozdział 1. Założenia badawcze	6
Rozdział 2. Działania sił specjalnych	10
2.1. Stan polskich sił specjalnych	20
2.2. Rola i znaczenie działań specjalnych w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych i konfliktów	31
2.3. Siły i działania specjalne jako komponent operacji.....	36
Wnioski	55
Rozdział 3. Możliwości prowadzenia działań specjalnych na obszarze kraju	56
3.1. Prawne aspekty użycia wojskowej jednostki specjalnej na terenie kraju.....	56
3.2. Przeznaczenie i zadania sił specjalnych.....	62
3.3. Ograniczenia w użyciu wojskowej jednostki specjalnej na terenie kraju	63
Wnioski	75
Rozdział 4. Operacyjno-taktyczne warianty użycia sił specjalnych poza granicami kraju	76
4.1. Wyróżniki operacyjne działań sił specjalnych	76
4.2. Wariant działania komponentu sił specjalnych w konflikcie o niskiej skali intensywności	96
4.3. Wariant działania komponentu sił specjalnych w działaniach stabilizacyjnych	106
Wnioski	120
Zakończenie	122
Bibliografia	125
Załączniki	127

Wstęp

W niniejszej pracy naukowo – badawczej przedstawiono rezultaty badań prowadzonych w ramach zadania badawczego p.t.: „*Sily specjalne we współczesnych operacjach*”, zaplanowanego w II części wykazu tematów badawczych Akademii Obrony Narodowej w 2007 roku.

Dynamicznie zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne niosą liczne wyzwania i stawiają nasze Siły Zbrojne wobec konieczności prowadzenia rzetelnych analiz i ocen dotychczasowych doświadczeń, własnych i obcych.

Jednym z tematów podejmowanych w różnych gremiach jest zagadnienie działań specjalnych w szeroko rozumianych operacjach.

W ciągu ostatnich dziesięcioleci działania specjalne, jak też siły specjalne stały się znaczącym komponentem operacji.

Działania specjalne odgrywają rosnącą rolę, jako narzędzie polityki bezpieczeństwa państwa w okresie pokoju, kryzysu i wojny. Dowodem tego jest chociażby przebieg konfliktów zbrojnych w Iraku i Afganistanie, gdzie coraz częściej do składu sił zadaniowych, tworzonych na bazie wojsk lądowych, włączane są komponenty: **sił specjalnych**, żandarmerii wojskowej, a w działaniach na terenie kraju, policji i straży granicznej.

Wzrastające znaczenie tych komponentów w działaniach wojsk operacyjnych wymaga stosownych uzgodnień w zakresie **wspólnego wykonywania zadań**, co powinno stać się przedmiotem dyskusji eksperckiej, badań naukowych, a w konsekwencji opracowania wspólnych procedur. Rozważania powinny, w ocenie autora, być prowadzone w dwóch aspektach. Po pierwsze, z punktu widzenia wojskowej jednostki specjalnej, która została włączona w większy „cywilno-wojskowy” komponent sił specjalnych. Po drugie, z punktu widzenia niewojskowych sił specjalnych, np. MSWiA, które

wzmocniono komponentem wojskowej jednostki specjalnej. W obu sytuacjach nie chodzi o rozstrzygnięcie, które „służby” są ważniejsze, a o określenie kompetencji i wzajemnych relacji.

Praca składa się ze wstępu, czterech rozdziałów i zakończenia.

W rozdziale pierwszym, zaprezentowano założenia badawcze. Wyjaśniono przedmiot badań, sprecyzowano cele, problemy badawcze i hipotezę oraz wskazano na założenia i graniczenia.

Rozdział drugi zawiera wyniki badań w obszarze teorii działań sił specjalnych w aspekcie stanu polskich sił specjalnych oraz ich roli i znaczeniu we współczesnej operacji. Stanowiło to kanwę do dalszych merytorycznych rozważań nad przedmiotem badań.

W rozdziale trzecim opisano możliwości prowadzenia działań specjalnych na obszarze kraju. Przedstawiono w nim prawne aspekty użycia wojskowej jednostki specjalnej na terenie kraju, jej przeznaczenie i zadania oraz ograniczenia w jej użyciu.

W rozdziale czwartym, rozpatrzono niektóre warianty użycia sił specjalnych poza granicami kraju, wskazując na wyróżniki operacyjne działań sił specjalnych. W rozdziale tym opisano możliwy rozwój scenariuszy działań sił specjalnych.

Zebrane wnioski wynikające z refleksji teoretycznych, jak również z badań empirycznych zaprezentowano na zakończenie każdego z rozdziałów.

Pracę kończą konstatacje uogólniające, odniesienia oceniające stopień osiągnięcia celów i realizacji założeń badawczych.

Uzupełnieniem są załączniki, w których zilustrowano część zagadnień wzbogacających treści rozważań oraz udokumentowano wyniki przeprowadzonych badań.

Rozdział 1. Założenia badawcze

Wstępna analiza sytuacji problemowej skłania do postawienia szeregu pytań: *Czy wojskowe jednostki specjalne mogą być użyte na własnym terytorium? Jeżeli tak, to na jakich zasadach? Według jakich procedur? (z jakimi uprawnieniami)? Co w sytuacji wspólnego wykonywania zadań np. z "antyterrorystami" policyjnymi? Kto kieruje i kto komu podlega?*

Stąd też istnieje uzasadniona konieczność by na kanwie doświadczeń z konfliktów zbrojnych oraz działań o charakterze pokojowym i stabilizacyjnym wykazać rolę, jaką powinny spełniać siły specjalne. Wskazać najkorzystniejszy sposób ich użycia w zależności od pojawiających się zagrożeń.

W pracy przyjęto następujące założenia metodologiczne:

Przedmiotem badań był udział komponentu wojskowych jednostek specjalnych w operacjach prowadzonych na obszarze kraju i poza nim.

Celem poznawczym było wniesienie nowych wartości do teorii sztuki wojennej w części dotyczącej działań wojskowych jednostek specjalnych zarówno w wielonarodowych siłach zadaniowych, jak i w sytuacjach kryzysowych na obszarze kraju.

Celem pragmatycznym było stworzenie możliwości wykorzystania uzyskanych rezultatów badawczych w praktycznym działaniu dowództwa i wojsk specjalnych biorących udział w przedmiotowych operacjach.

Na podstawie analizy obecnego stanu wiedzy na temat działań specjalnych i wykazanych wcześniej potrzeb jej uzupełnienia, sformułowany został **główny problem badawczy** wyrażony w postaci następującego pytania:

Jaką rolę w osiąganiu celów szeroko rozumianej operacji spełniać mogą jednostki specjalne?

Rozwiązanie głównego problemu wymagało stosownych rozstrzygnięć szczegółowych i uzyskania odpowiedzi na następujące pytania:

1. Jakie powinno być miejsce działań specjalnych we współczesnych operacjach?
2. Jakie jest przeznaczenie i zadania jednostek specjalnych w operacjach prowadzonych na obszarze kraju?
3. Jakie warianty działań zapewniają oczekiwaną skuteczność wykonywania zadań przez siły specjalne w działaniach poza granicami kraju ?
4. Jakie mogą być kierunki rozwoju działań wojskowych jednostek specjalnych?

Na podstawie wstępnych analiz i ocen obecnego stanu wiedzy oraz uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych można przypuszczać, że działania wojskowych jednostek specjalnych mogą mieć znacznie zróżnicowany charakter, zależnie od tego czy będą prowadzone na terenie kraju, czy też poza nim.

Istnieją podstawy do przypuszczeń, iż zmieniające się uwarunkowania, w tym głównie zagrożenia i zadania wykonywane przez nasze wojska zarówno w strukturach sojuszniczych, jak i w układzie narodowym powodować będą konieczność wspólnego wykonywania zadań przez komponenty wojskowych jednostek specjalnych i innych rodzajów sił zbrojnych, wojsk oraz sił niewojskowych.

Podczas wykonywania zadań mogą zaistnieć różne, trudne do przewidzenia sytuacje i do działań w takich, zaskakujących okolicznościach trzeba być przygotowanym np. przez projektowanie (symulacje) wspólnych (wojskowo-cywilnych), wielowariantowych reakcji.

Istnieje zatem potrzeba dokonania wieloaspektowych analiz i ocen, z zamiarem dostosowania teorii i praktyki przedmiotowych działań do obecnych wymagań i prognozowanych potrzeb.

Dążenia do zweryfikowania wymienionych powyżej założeń implikowały dobór różnych **metod badawczych** zarówno teoretycznych, jak i empirycznych.

Z metod empirycznych, w różnych etapach procesu badawczego, zastosowano obserwację. Stosowana była w ramach podjętej współpracy ze

Sztabem Generalnym WP, **Dowództwem Wojsk Specjalnych** oraz przedstawicielami **JW. 2305**. Szczególną rolę odgrywała zwłaszcza we wstępnej fazie badań. Wyniki obserwacji pozwoliły wzbogacić i dowartościować treść pracy, stanowiąc ważne dopełnienie zastosowanej formuły metodologicznej.

Metoda **badania opinii** została sprowadzona do formy wywiadu eksperckiego. Jego celem było uzyskanie materiału faktograficznego dotyczącego problematyki użycia komponentów wojsk specjalnych poza granicami kraju.

Z metod teoretycznych zastosowano **analizę** materiałów źródłowych i opracowań dotyczących przedmiotu pracy, co umożliwiło uporządkowanie, przetworzenie, a także wyeksponowanie i wyjaśnienie prawidłowości oraz istoty rozpatrywanych problemów.

Synteza umożliwiała łączenie w całość wyodrębnionych i zbadanych w toku analizy faktów. Dostarczyła istotnej wiedzy o przedmiocie badań. Dzięki syntezie sformułowano problemy, skonstruowano hipotezę, a także dokonano opisu wyników prowadzonych badań.

Poszukiwania badawcze prowadzone były w Akademii Obrony Narodowej, zwłaszcza w Wydziale Zarządzania i Dowodzenia. W różnym wymiarze prowadzono działalność badawczą w Sztabie Generalnym WP, Dowództwie Wojsk Specjalnych oraz w JW. 2305.

Prowadząc badania starano się przede wszystkim korzystać z materiałów źródłowych w postaci ustaw i rozporządzeń stanowiących podstawę użycia wojskowej jednostki specjalnej, jednakże ze względu na ich niejawną charakter, w pracy ujęto jedynie zagadnienia, które nie są objęte ochroną tajemnicy służbowej i państwowej.

Ze względu na charakter pracy, w rozwiązywaniu sformułowanych problemów, **stosowano przede wszystkim metody teoretyczne**, w tym zwłaszcza analizy porównawcze dostępnych źródeł wiedzy. **Badanie opinii** prowadzone było w formie wywiadu eksperckiego (zał. 1.) ze specjalistami

z Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej, Dowództwa Wojsk Specjalnych, 1 Pułku Specjalnego Komandosów oraz Jednostki Wojskowej 2305.

Cennym źródłem informacji było zorganizowanie przez autora opracowania, seminarium naukowego w Wydziale Wojsk Lądowych w 2007 roku n.t. „Siły specjalne we współczesnych operacjach, w którym wzięła udział liczna grupa „praktyków” w zakresie działań specjalnych, między innymi: przedstawiciele JW. 2305, Dowódca 1. Pułku Specjalnego Komandosów, przedstawiciel ŻW oraz Komendy Głównej Policji.

Wiele cennych wniosków wyniknęło z udziału autora niniejszej pracy naukowo badawczej w **Programie Badawczym Zamawianym** Nr PBZ–MNiSW–DBO–02/1/2007, *Zaawansowane metody i techniki tworzenia świadomości sytuacyjnej w działaniach sieciocentrycznych* oraz udział w **Wielonarodowym Eksperymentie 6 (Multinational Experiment 6 - MNE 6)**, rezultat nr 1 – Przeciwdziałanie działaniom nieregularnym przeciwnika, realizowanym przez Sz.Gen. WP wraz z Dowództwem Wojsk Specjalnych.

W odniesieniu do aktualnego stanu wiedzy, można sądzić, że uzyskane wyniki badań stworzą założenia naukowe przygotowania i wykorzystania działań wojskowych jednostek specjalnych w nakreślonych obszarach.

Rozdział 2. Działania sił specjalnych

W ujęciu prakseologicznym, podmiot działania, którym w kontekście niniejszej pracy, są siły specjalne, działać będą w określonym otoczeniu. Inaczej rzecz ujmując: „działania podmiotu będą reakcją na warunki, w jakich funkcjonuje – zaistniałe sytuacje. To właśnie one będą powodować, czy działania zostaną podjęte, czy też nie”¹. Zastosowanie powyższego ujęcia problematyki działań sił specjalnych wymagało w pierwszej kolejności scharakteryzowania tych sił – określenia wspomnianego podmiotu działań. Przy czym owa charakterystyka została dokonana w dwóch aspektach, narodowym i sojuszniczym. Aspekt pierwszy został przedstawiony poprzez porównanie struktur i wyposażenia wojskowych jednostek specjalnych wybranych państw i określenie wniosków z nich wynikających do doskonalenia kształtu naszych sił specjalnych. Aspekt drugi dotyczył oceny aktualnego stanu polskich wojskowych jednostek specjalnych.

Mając na uwadze powyższe treści, badania w niniejszym rozdziale ukierunkowano na rozwiązanie następującego problemu badawczego: *Jakie powinno być miejsce działań specjalnych we współczesnych operacjach?*

Pojęcie działań i sił specjalnych

W okresie od zakończenia II wojny światowej działania specjalne ogromnie się rozwinęły. Do niedawna uważane były przez wielu teoretyków wojskowości za kolejny rodzaj wojsk. Rządy wielu państw doceniając znaczenie wojsk specjalnych i starając się zapewnić im jak najlepsze warunki rozwoju i szkolenia, podniosły ich wartość do rangi rodzaju sił zbrojnych.

Wiele w tym względzie zmienia się i w Polsce. Od 1.01.2007 r. funkcjonuje oddzielne Dowództwo Wojsk Specjalnych, które odpowiedzialne jest za wytyczanie kierunków działania wojsk specjalnych z uwzględnieniem

¹ T. Pszczółowski, *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*, Warszawa, 1978, s. 40.

specyfiki ich działania i zadań, a także ma umożliwić ich współdziałanie w sytuacji wystąpienia zagrożeń i kryzysów.

Gorzej jest jednak, jeśli przeanalizujemy status wojsk specjalnych i umiejscowienie ich zadań w obowiązujących doktrynach i regulaminach Sił Zbrojnych. Pewna dowolność pojęciowa związana z działaniami specjalnymi wynika najprawdopodobniej z faktu, że w zakres tego słowa „wkłada” się wszystko to, co odróżnia je od działań prowadzonych przez regularne formacje sił zbrojnych². Dlatego w różnych opracowaniach można spotkać się z zamiennym stosowaniem takich pojęć jak: działania specjalne, działania nieregularne³, działania niekonwencjonalne⁴.

W **Leksykonie Wiedzy Wojskowej** zamieszczona jest następująca definicja: „Działania specjalne to przedsięwzięcia o charakterze wojskowym, podejmowane poza bezpośrednią strefą walki sił zbrojnych, zmierzające do obniżenia potencjału politycznego, ekonomicznego i militarnego przeciwnika. Działania specjalne mogą być prowadzone na terytorium przeciwnika, terenach przez niego okupowanych lub administrowanych - przy pomocy pododdziałów specjalnych przewidzianych do działań na tyłach wojsk przeciwnika, pododdziałów wojsk regularnych znajdujących się na terytorium zajęтым przez wojska przeciwnika, oddziałów partyzanckich oraz części ludności cywilnej niezadowolonej z danego ustroju. Działania specjalne zależnie od sił i środków oraz sposobów realizacji dzielą się najczęściej na działania partyzanckie, dywersyjne, działania przeciwpartyzanckie i działania psychologiczne”⁵.

W wydawnictwie Sztabu Generalnego WP z 1985 roku na temat:

² H. Hermann, *Działania specjalne w wojnach i konfliktach zbrojnych*, Warszawa AON 2000, s. 10.

³ Działania nieregularne - akcje zbrojne prowadzone przez siły nie wchodzące w skład wojsk regularnych, np. oddziały partyzanckie, powstańcze, obrony terytorialnej, inne siły niewojskowe (np. zmilitaryzowane) najczęściej nie są ujęte w jeden centralnie zorganizowany system kierowania (dowodzenia). Mogą być stosowane w czasie wojny na zapleczu wojsk operacyjnych lub okresie pokojowym w celu likwidacji stanu zagrożenia. Por. *Leksykon wiedzy wojskowej*, Warszawa 1979, s. 102.

⁴ Działania niekonwencjonalne - działania prowadzone z użyciem broni masowego rażenia (jądrowej, chemicznej, biologicznej) lub innych niekonwencjonalnych środków rażenia. Ich przeciwstawieniem są działania konwencjonalne tzn. prowadzone bez użycia broni masowego rażenia. Por. *Leksykon wiedzy wojskowej*, Warszawa 1979, s. 102.

⁵ *Leksykon wiedzy wojskowej*, Warszawa 1979, s.

uwaga! bzdura! błędne zdefiniowanie UW
(ang. UNCONVENTIONAL WARFARE). Patrz, np. H. Hermann, op.cit., s. 23.
Patrz, str. 17 tego opracowania.

Działania specjalne określono, że są one jednym z rodzajów rozpoznania wojskowego, a zarazem oddziaływania na nieprzyjaciela – bezpośrednio w jego ugrupowaniu bojowym, w celu osłabienia możliwości bojowych i stanu moralnego wojsk. Działania specjalne są specyficznym - niekonwencjonalnym, a zarazem jednym z najbardziej pomysłowych rodzajów działań bojowych. Ich specyfika i odmienność wynika z faktu, iż są prowadzone bezpośrednio w ugrupowaniu, a nawet na głębokim zapleczu nieprzyjaciela, przez drobne pododdziały - „grupy specjalne” w warunkach jego ilościowej i technicznej przewagi z zasady w środowisku niesprzyjającej, a nawet wrogo nastawionej ludności cywilnej, przy całkowitym osamotnieniu, często bez możliwości uzyskania z zewnątrz natychmiastowej pomocy czy wsparcia ⁶.

W **Regulaminie Działań Wojsk Lądowych** z 1999 w rozdziale 5, zdefiniowano, że działania specjalne to „(..) wszelkie precyzyjnie zaplanowane i zorganizowane przedsięwzięcia o charakterze wojskowym, zmierzające do osłabienia potencjału militarnego, ekonomicznego lub politycznego potencjalnego przeciwnika prowadzone przez specjalnie wyszkolone i wyposażone niewielkie pododdziały (grupy specjalne, dywersyjne, dywersyjno-rozpoznawcze). Działania te prowadzone są na szczeblu strategicznym i operacyjnym, a jedynie w wyjątkowych wypadkach na szczeblach taktycznych. Najczęściej działania te prowadzi się w ramach operacji specjalnych. Działania te prowadzi się często w przypadkach, gdy użycie konwencjonalnych sił wojskowych jest niewskazane, niecelowe lub wręcz niemożliwe z różnych powodów. Działania specjalne prowadzone są wspólnie przez wszystkie rodzaje sił zbrojnych jako operacja połączona. W szczególnych wypadkach działania te mogą być prowadzone przez pododdziały inne niż specjalne (powietrznodesantowe, powietrznoszurmowe, piechotę morską, ogólnowojskowe). Działania specjalne mogą być prowadzone w czasie pokoju, kryzysu, wojny lub konfliktu innego niż wojna. Działania specjalne

⁶*Działania specjalne*. Warszawa 1985, s. 13-14.

mogą być prowadzone w głębi ugrupowania bojowego przeciwnika, na jego terytorium, na obszarach opanowanych przez przeciwnika lub będących pod jego wpływem”⁷. Zaś operacje specjalne to działania prowadzone przez specjalnie zorganizowane, wyszkolone i wyposażone jednostki wojskowe. Jednostki te prowadzą działania niekonwencjonalnymi sposobami na obiekty wojskowe, ekonomiczne lub ośrodki polityczne, na terenie opanowanym przez przeciwnika. Operacje te mogą być prowadzone w czasie pokoju, kryzysu lub wojny samodzielnie lub w koordynacji z operacjami prowadzonymi przez konwencjonalne siły zbrojne. Samodzielne operacje mogą być prowadzone w warunkach, gdy prowadzenie konwencjonalnych operacji lub użycie konwencjonalnych sił jest niecelowe lub niemożliwe⁸.

Doktryna narodowa operacje połączone (OP/01), definiuje operacje specjalne jako: „(...) działania realizowane przez siły specjalne, w określonym czasie i przestrzeni, według jednolitego planu, dla osiągnięcia celów wojskowych politycznych, ekonomicznych i psychologicznych o znaczeniu operacyjnym lub strategicznym. Działania specjalne (akcje, misje, operacje) to całokształt przedsięwzięć wojskowych o charakterze militarnym i niemilitarnym, realizowanych przez siły specjalne przy wykorzystaniu specjalistów, sprzętu, technik bojowych, sposobów działania i procedur nie będących w standardowym użyciu sił konwencjonalnych, dla osiągnięcia określonych celów wojskowych, politycznych, ekonomicznych i psychologicznych. Siły specjalne to pododdziały i oddziały zorganizowane wyposażone, wyszkolone i kierowane stosownie do charakteru oraz sposobu realizowanych przez nie zadań, wydzielone jako niekonwencjonalny rodzaj wojsk, przeznaczony do prowadzenia działań (akcji, misji, operacji) określanych jako specjalne. Siły specjalne prowadzą działania samodzielnie w warunkach, gdy użycie sił konwencjonalnych nie jest możliwe lub wskazane

⁷ *Regulamin Działań Wojsk Lądowych*, DWLad 16/99, Warszawa 1999, s. 70.

⁸ Tamże s. 70

z przyczyn polityczno-militarnych, operacyjnych i technicznych oraz w ramach wsparcia i zabezpieczenia działań innych sił, organizacji i instytucji⁹.

Działania specjalne obejmują: **rozpoznanie specjalne**¹⁰ **akcje bezpośrednie**¹¹, **pomoc militarną**¹² i **działania towarzyszące**¹³.

Według Huberta Królikowskiego: „**Działania specjalne są też wyrazem „twórczej strategii”, będącej przeciwieństwem „strategii odwlekania”¹⁴, która reaguje „post factum” na zaistniałe zagrożenia i oddaje inicjatywę przeciwnikowi.**”¹⁵ Jest to definicja, która najbardziej przekonuje, łączy w sobie filozofię i ideę działań specjalnych.

Reasumując dotychczasowe ustalenia, możemy stwierdzić, że współcześnie we wszystkich liczących się państwach i armiach świata wyróżnia się działania specjalne oraz przygotowuje odpowiednie siły i środki do ich prowadzenia, nadając im status rodzaju sił zbrojnych.

Biorąc pod uwagę dotychczasowe rozważania oraz praktykę prowadzenia działań specjalnych, należy stwierdzić, że brakuje zgodności co do ich podziału. Długą tradycję ma klasyfikacja przedstawiona w pracy pt. *Działania specjalne*¹⁶,

⁹ Doktryna narodowa operacje połączone (OP/01).

¹⁰ **Rozpoznanie specjalne** stanowi uzupełnienie działań innych sił i środków oraz systemów rozpoznawczych w sytuacji kiedy na przeszkodzie stoją ograniczenia spowodowane warunkami pogodowymi, czynnikami maskującymi teren, przeciwdziałaniem przeciwnika i dostępnością innych systemów rozpoznania, por. *Doktryna narodowa operacje połączone OP/01* akapit 6075.

¹¹ **Akcje bezpośrednie** polegają na wykonywaniu rajdów, zasadzek i bezpośrednich uderzeń na obiekty z wykorzystaniem broni strzeleckiej, techniki minerskiej, kierowania ogniem środków powietrznych i lądowych, tamże, akapit 6075.

¹² **Pomoc militarna** to wsparcie udzielone siłom sojuszniczym lub innemu państwu w zakresie pomocy zbrojnej, eksperckiej, doradczej, szkoleniowej i materiałowej. Wsparcie to może być zapewnione bezpośrednio lub pośrednio lokalnym militarnym lub paramilitarnym formacjom ochraniającym własne demokratyczne społeczeństwo przed przewrotem, bezprawiem czy też powstaniem, tamże, akapit 6075.

¹³ **Działania towarzyszące** obejmują: poszukiwanie i ratownictwo, bojowe odzyskanie personelu, pomoc humanitarną oraz wsparcie działań psychologicznych, informacyjnych, cywilno-wojskowych nieregularnych, ochronno-obronnych, przeciwdywersyjnych i przeciwterrorystycznych, tamże, akapit 6075.

¹⁴ Strategia odwlekania była wielokrotnie krytykowana (m.in. przez prof. Zbigniewa Brzezińskiego) nie tylko w kontekście wydarzeń z 11 września 2001 r., ale też w odniesieniu do doświadczeń przeszłości, jak i dynamiki rozwoju zagrożeń współczesnego środowiska międzynarodowego, H. Królikowski, *Działania specjalne w strategii wojskowej III RP*, Rozprawa naukowa nr 81, Siedlce 2005, s. 21.

¹⁵ H. Królikowski, *Działania specjalne w strategii wojskowej III RP*, Rozprawa naukowa nr 81, Siedlce 2005, s. 21.

¹⁶ Gen. bryg. dr T. Pietrzak (ur. 1926 r.) - uczestnik ruchu partyzanckiego na ziemiach polskich w latach II wojny światowej, po wojnie w organach MO i MSW. *Działania specjalne* to jego praca doktorska, w: H. Hermann, *Działania ...*, wyd. cyt.

wyróżniająca wśród nich cztery rodzaje: działania partyzanckie, dywersyjno-rozpoznawcze, sabotażowe, psychologiczne. Za podstawę tego podziału T. Pietrzak przyjął cechy i charakter tych działań oraz siły i środki przeznaczone do ich prowadzenia.

W radzieckich opracowaniach nie znajdujemy jakiegoś wyraźnego podziału działań specjalnych. Jednak ze względu na przewidywane zadania dla wojsk specjalnych wyróżnia się następujące rodzaje operacji specjalnych:

- rozpoznawcze operacje specjalne;
- dywersyjne operacje specjalne;
- operacje specjalne w celu zapewnienia wewnętrznego bezpieczeństwa państwa;
- poszukiwawczo-ratunkowe operacje specjalne;
- pomocnicze operacje specjalne;
- rozpoznawczo-dywersyjne operacje specjalne;
- operacje specjalne wykonywane na korzyść danego rodzaju wojsk lub służb;
- operacje specjalne w celu tworzenia bojowego wsparcia dla użycia sił nieregularnych;
- psychologiczne operacje specjalne;
- operacje specjalne w obronie własności i praw Rosji oraz jej obywateli poza granicami państwa.

Nie oceniając zasadności takiego podziału, do którego możemy mieć pewne zastrzeżenia (np. podział na operacje rozpoznawcze, dywersyjne i ponownie rozpoznawczo-dywersyjne), należy jednak stwierdzić, że spektrum tych operacji jest bardzo szerokie. Możemy się domyślać, że ich cele i zadania odzwierciedlają określone potrzeby i możliwości, które w danym państwie są brane pod uwagę. Jest tu wielokrotnie więcej rodzajów działań specjalnych i obejmują one szersze zadania niż proponował w swoim podziale gen. T.

Pietrzak. Z tego podziału operacji specjalnych wynika, że od zakończenia drugiej wojny światowej, teoria i praktyka operacji specjalnych w ZSRR znacząco się rozwinęły.

Z dokonanej **analizy pojęciowej**, klasyfikacji operacji specjalnych wynika, że Rosjanie rozszerzają zakres pojęcia działań specjalnych o następujące nowe dziedziny lub obszary działań: zapewnienie wewnętrznego bezpieczeństwa państwa (walka z terroryzmem, biznesem narkotykowym, grupami przestępczymi, ochrona obiektów o strategicznym znaczeniu dla bezpieczeństwa państwa, np. elektrowni jądrowych, składów broni jądrowej, lotnisk, stacji telewizyjnych, radiowych, zwalczanie tendencji separatystycznych, prób zmiany systemu politycznego, zwalczanie działalności sabotażowej itp.); działania poszukiwawczo-ratunkowe (poszukiwanie i ewakuacja strąconych załóg lotniczych, zgrupowań własnych wojsk, które znalazły się chwilowo w okrążeniu, jeńców wojennych itp.); pomocnicze działania specjalne (zabezpieczenie operacji pokojowych, pomoc humanitarna, likwidacja skutków klęski żywiołowych, odtwarzanie administracji cywilnej, przeprowadzanie kwarantanny w strefach konfliktów zbrojnych itp.); działania specjalne podejmowane w obronie własności i praw Rosji oraz jej obywateli poza granicami państwa (odblokowanie lub przejęcie pod ochronę obiektów poza granicami kraju, np. ambasad, przedstawicielstw, ewakuacja obywateli Rosji i ich dóbr materialnych, uwalnianie obywateli zatrzymanych w charakterze zakładników, zapewnienie wykonania postanowień sądów i władz państwowych itp.). Inne rodzaje działań specjalnych mają ścisły związek z działaniami wojsk operacyjnych, które w takiej lub innej formie były znane już poprzednio.

Według **amerykańskich** poglądów wyrażanych w regulaminach, instrukcjach i innych dokumentach normatywnych siły specjalne mogą wykonywać trzy podstawowe rodzaje zadań: rozpoznanie specjalne, akcje bezpośrednie i wsparcie militarne, akcje towarzyszące. Natomiast zadania

szczegółowe, które mogą być prowadzone w ramach operacji specjalnych, dają nam pogląd o treści tych działań, co z kolei pozwala na dokonanie ich podziału (rys. 2.1.):

- akcje bezpośrednie (direct action) to jawne lub tajne działania sił specjalnych o niewielkiej skali (rajdy, zasadzki, szturmy, dywersja, sabotaż, minowanie, uderzenia ogniowe, kierowanie uderzeniami ogniowymi itp.), a ich celem jest wsparcie sił konwencjonalnych w operacjach strategicznych.

- działania niekonwencjonalne (unconventional warfare) to różnorodne akcje sił specjalnych (uderzenia na szczególnie ważne obiekty na terytorium przeciwnika, pozyskiwanie szczególnie ważnych materiałów lub osób, niszczenie lub neutralizacja wytypowanych obiektów) podejmowane w celu ułatwienia działań siłom konwencjonalnym. Cechuje je długi czas trwania. Do ich prowadzenia angażowane są lokalne siły partyzanckie kierowane najczęściej przez wojska specjalne. Działania niekonwencjonalne mogą być prowadzone samodzielnie i wówczas ich główny wysiłek skupia się na osiągnięciu celów politycznych i psychologicznych. Natomiast gdy są wsparciem działań konwencjonalnych, ich wysiłek skupia się na wojskowych obiektach przeciwnika, na ich niszczeniu i neutralizowaniu.

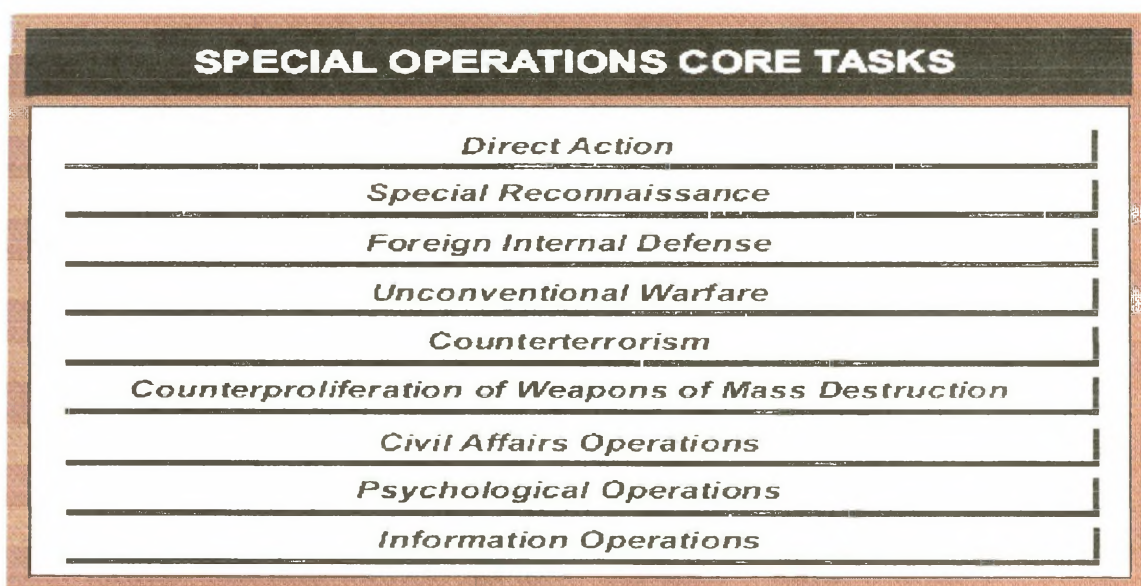
- rozpoznanie specjalne (special reconnaissance) to gromadzenie i weryfikacja informacji, które mają wpływ na przebieg operacji i wojny.

- działania antyterrorystyczne (combating terrorism) będące odpowiedzią na akty terroru, a także formą zapobiegania im.

- operacje psychologiczne (psychological operation) są podejmowane w celu oddziaływania na postawy i morale przeciwnika, zmierzają do wywołania pożądanych postaw i zachowań.

- współpraca z władzami cywilnymi (civil affairs) - utrzymanie właściwych relacji między siłami zbrojnymi a władzami cywilnymi i ludnością danego kraju. W Stanach Zjednoczonych do realizacji tego typu zadań powołano specjalne formacje wojskowe (jednostki Civil Affairs - CA).

- obecność wojskowa (foreign internal defense) - pomoc w rozbudowie, szkoleniu, wyposażeniu sił zbrojnych i policyjnych danego kraju.
- operacje informacyjne (information operation) dotyczą zapewnienia bezpieczeństwa własnym systemom informacyjnym oraz ochrony informacji w tychże systemach przed oddziaływaniem walki informacyjnej przeciwnika.
- przeciwdziałanie niekontrolowanemu rozwojowi uzbrojenia i broni masowej zagłady (counterproliferation of weapons of mass destruction) oznacza, najogólniej mówiąc, zapobieganie naruszeniu politycznej równowagi.

Rys. 2.1. Podział działań specjalnych według poglądów amerykańskich

źródło: http://www.dtic.mil/doctrine/jel/new_pubs/jp3_05.pdf *Doctrine of Joint Special Operations.*

Amerykańskie regulaminy przewidują dla sił specjalnych zadania dodatkowe, o nieco mniejszej randze i znaczeniu i występujące znacznie rzadziej. Są to:

- pomoc w zakresie bezpieczeństwa (security assistance) polegająca na udostępnieniu wybranym krajom lub organizacjom międzynarodowym środków obronnych, świadczeń lub usług, wykorzystywanych do zapewnienia stanu bezpieczeństwa lub likwidacji stanu zagrożenia;

- akcje humanitarne (humanitarian assistance) to rozdział żywności, opieka medyczna, weterynaryjna, budowa systemów logistycznych, transportowych, eksploatacja urządzeń sanitarnych, budowa i naprawa urządzeń publicznych;
- działania zabezpieczające (antiterrorism and other security activities) prowadzone w celu zapewnienia - zgodnie ze standardami międzynarodowymi - bezpieczeństwa ważnym obiektom lub osobom;
- działania antynarkotykowe (counter drug) - przeciwdziałanie produkcji i rozpowszechnianiu narkotyków;
- działania poszukiwawczo-ratownicze (search and rescue) polegające na udzielaniu pomocy oraz ewakuacji personelu sił zbrojnych i innych zagrożonych osób;
- rozbrajanie bomb i min (countermine activities).

Katalog tych zadań (głównych i pomocniczych) jest znacznie szerszy od tego, co proponowali Rosjanie.

W dotychczas przedstawionych podziałach nie występowały: działania wyspecjalizowanych formacji, dotyczące wzajemnych relacji z władzami cywilnymi tych państw, gdzie są prowadzone działania specjalne i związane z usprawnianiem, odtwarzaniem, a także budową administracji cywilnej; obecność wojskowa - pomoc w postawieniu na właściwym dla danego kraju poziomie sił zbrojnych i policyjnych, by mogły samodzielnie przeciwdziałać stanom zagrożenia; działania informacyjne - zupełnie nowa dziedzina i obszar działań, które wynikają, ze wzrastającej roli systemów informacyjnych w życiu i działalności państwa; przeciwdziałanie niekontrolowanemu rozwojowi i upowszechnianiu nowych technologii militarnych, w tym broni jądrowej, chemicznej itp.; pomoc innym krajom w zakresie bezpieczeństwa, np. działania chroniące je przed wewnętrznymi zamieszkami, wojnami domowymi, wzajemnym wyniszczaniem itp.; działania antynarkotykowe mające na celu ograniczenie rozpowszechniania narkotyków; unieszkodliwianie i likwidowanie

niewypałów, bomb, min oraz składów broni chemicznej, które są pozostałością po wojnach i konfliktach.

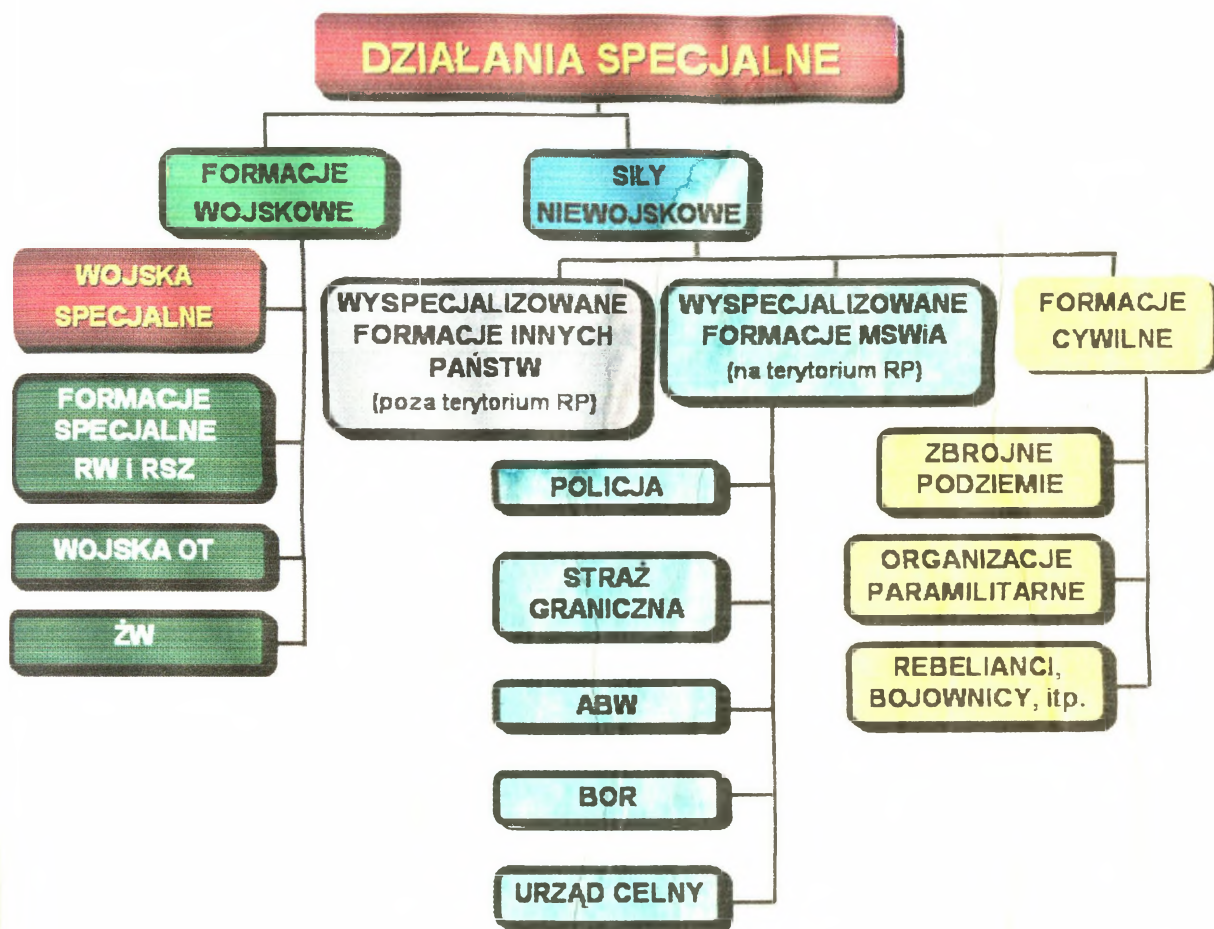
Zaprezentowane treści uzmysławiają nam, jak bardzo rozwinęły się działania specjalne w okresie minionego półwiecza. To już nie tylko działanie partyzanckie, dywersyjno-rozpoznawcze, sabotażowe i psychologiczne, lecz zupełnie nowe obszary, które dotychczas nie były brane pod uwagę. Wiele tych zjawisk jest zupełnie nowych, gdyż stworzyła je współczesna cywilizacja, inne istniały poprzednio, lecz w skali tak nieznacznej, że nie wpływały istotnie na treść i zakres działań specjalnych¹⁷.

2.1. Stan polskich sił specjalnych

W Polsce, formacje przygotowane do prowadzenia działań specjalnych funkcjonują w resortach: obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji, w resorcie finansów, w służbach specjalnych podporządkowanych premierowi RP (por. rys. 2.2.). Szczególne miejsce w ocenie wielu znawców tematu zajmuje **Wojskowa Jednostka Specjalna GROM** im. Cichociemnych Spadochroniarzy Armii Krajowej. Jednostka GROM została powołana do życia 13 lipca 1990 r., w strukturach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych¹⁸, przez rząd Tadeusza Mazowieckiego. Na powstanie jednostki złożyło się kilka czynników, głównie świadomość wzrostu zagrożeń w stosunku do obywateli i instytucji polskich poza granicami kraju. Ich potwierdzeniem był między innymi zamach na polskich dyplomatów w Bejrucie 30 marca 1990 r., który uświadomił brak środków zaradczych w takich sytuacjach.

¹⁷ H. Hermann, *Działania ...* wyd. cyt., s. 21-24.

¹⁸ Jesienią 1999 r. GROM został włączony w struktury resortu obrony narodowej. [przyj. autora].

Rys. 2.2. Siły przewidziane do prowadzenia działań specjalnych
opracowanie własne

GROM stworzył nową jakość w kształtowaniu sił specjalnych w Polsce, gdyż dzięki zawiązaniu współpracy z przedstawicielami sił specjalnych Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii, zbudowano skuteczny model szkolenia, ukształtowano mentalność żołnierzy i nada jednostce własny, charakterystyczny dla profesjonalnych sił specjalnych charakter. GROM utrzymuje stałe kontakty robocze i szkoleniowe z jednostkami specjalnymi w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii.

Doświadczenie i uznanie Jednostki wynika głównie z realizacji zadań poza granicami kraju w etatowej, a nie doraźnie konstruowanej strukturze (bez konieczności uzupełniania nie obsadzonych stanowisk. Dzięki temu, Grom posiada wieloletnie doświadczenia z ćwiczeń na rzeczywistych, potencjalnych

obiektach działań oraz z użyciem środków bojowych (amunicji, ładunków wybuchowych) w realnych, nieograniczonych instrukcyjnymi wymogami, warunkach. Jest kompleksowo przygotowana i posiada konieczne uzbrojenie do realizacji złożonych działań kontrterrorystycznych w budynkach, autobusach, wieżowcach, samolotach i na statkach. Ponadto, posiada największe w siłach zbrojnych doświadczenie w prowadzeniu działań bojowych (specjalnych) na obszarze ogarniętym wojną;

Jej standardowe, osobiste uzbrojenie i wyposażenie spełnia najwyższe wymagania światowe. Zespoły bojowe GROM-u składają się wyłącznie z żołnierzy zawodowych, którzy nie wykonują innych czynności służbowych (pełnienie służb itp.) niż przypisane do zajmowanego stanowiska. GROM nie jest jednostką typowo i tylko antyterrorystyczną - to specjalna jednostka wojskowa (porównywalna z amerykańskim 1st SFOD - Delta, brytyjskim 22 Pułkiem SAS, izraelskim Sayeret Mafkal), która w zależności od potrzeb może wykonywać np. zadania rozpoznawcze i dywersyjne, a oprócz tego jest wyszkolona - jak inne nowoczesne, liczące się zachodnie oddziały specjalne - w wykonywaniu skomplikowanych operacji ratowniczych, związanych z odbijaniem zakładników z rąk terrorystów lub innych ugrupowań zbrojnych za granicą, a w razie potrzeby - także w kraju. Jednostka GROM może samodzielnie lub przy wsparciu krajowym albo sojuszniczym prowadzić działania:

- zwalczania terroryzmu (antyterrorystycznych i kontrterrorystycznych),
- poszukiwawczo-ratownicze w warunkach bojowych,
- ewakuacyjne,
- dywersyjne,
- szturmowe,
- rozpoznawcze.

Może te wszystkie działania realizować w ramach tzw. taktyki zielonej (działań wojskowych na lądzie), błękitnej (działań wojskowych na akwenach) i czarnej

(kontrterrorystycznej)¹⁹.

1 Pułk Specjalny Komandosów (1 PSK) z Lublińca jest jednostką istniejącą od 15 sierpnia 1993 r., kiedy to rozpoczęto przeformowywanie 1 Batalionu Szturmowego, stacjonującego w tym samym garnizonie. 1 PSK przejął tradycje 1 Samodzielnej Kompanii „Commando”, Polskiego Samodzielnego Batalionu Specjalnego, Batalionu Dywersyjnego Armii Krajowej „Parasol” i 62 Kompanii Specjalnej „Commando”. Pułk podlega, od czerwca 2001 r., Dowódcy Wojsk Lądowych, a od stycznia 2007 Dowódcy Wojsk Specjalnych.

1 PSK jest jednostką uzawodowioną, a w jego składzie występuje: batalion dowodzenia, dwa bataliony specjalne, batalion dywersyjno-rozpoznawczy i szkoła podoficerska.

Batalion dowodzenia jest przeznaczony do rozwinięcia, ochrony i zabezpieczenia funkcjonowania stanowisk dowodzenia i węzłów łączności pułku. Bataliony specjalne i batalion dywersyjno-rozpoznawczy są przeznaczone do realizacji działań specjalnych.

Zadaniem kompanii specjalnej pływonurków (wchodzącej w skład batalionu dywersyjno-rozpoznawczego) jest prowadzenie rozpoznania obiektów w środowisku wodnym i wsparcie działań grup specjalnych w warunkach prowadzenia działań w oparciu o przeszkody wodne.

Działania specjalne, które mogą prowadzić żołnierze 1 PSK, to:

- rozpoznanie specjalne,
- akcje bezpośrednie,
- pomoc wojskowa,
- w ograniczonym zakresie zwalczanie terroryzmu,
- działania towarzyszące²⁰.

Pododdział Specjalny Pływonurków Bojowych Marynarki Wojennej

¹⁹ H. Królikowski, *Wojskowa Formacja Specjalna GROM im. Cichociemnych spadochroniarzy Armii Krajowej*, Gdański Dom Wydawniczy, Gdańsk 2002, s. 45-46, 167-181.

²⁰ M. Król, *Historia jednostek specjalnych WP od okresu powojennego do współczesności*, praca dyplomowa WSO im. T.Kościuszki Wrocław 2001 s. 40-42.

(Grupy Specjalne Płetwonurków - GSP), znany pod popularną nazwą „Formoza”, wchodzi w skład Grupy Okrętów Rozpoznawczych, 3. Flotylli Okrętów. Nie jest więc jednostką samodzielną. Płetwonurkowie przygotowani są do prowadzenia działań specjalnych w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Pododdział jest przeznaczony do prowadzenia działań specjalnych na morzu i w strefie przybrzeżnej, w obszarach zainteresowania MW RP. Zadania pododdziału skupiają się więc na prowadzeniu działań na wodzie, pod wodą i na obiektach brzegowych. Jego przeznaczenie, wyposażenie i przygotowanie umożliwiają również wykorzystanie w działaniach mających na celu zwalczanie terroryzmu na obszarze morza i strefy przybrzeżnej²¹.

Centralna Grupa Działań Psychologicznych powstała na bazie czterech grup obrony psychologicznej działających przy okręgach wojskowych i SG WP, jest podporządkowana Dowódcy Wojsk Lądowych. Centralna Grupa Działań Psychologicznych jest przeznaczona do wykonywania zadań w zakresie psychologicznego oddziaływania na zachowania ludzi sprzyjające osiągnięciu pożądanego celu. Jej skład organizacyjny oraz wyposażenie pozwalają na prowadzenie działalności samodzielnie lub w celu wsparcia innych sił i organizacji. Na przykład, w ramach wsparcia działań zmierzających do zwalczania terroryzmu, Grupa może wykonywać następujące zadania:

- przeciwdziałanie negatywnym efektom działań terrorystycznych;
- minimalizowanie poparcia dla akcji terrorystycznych;
- zapobieganie lub minimalizowanie przejawów paniki w zagrożonych środowiskach;
- monitorowanie sytuacji medialnej w obszarach zagrożenia;
- oddziaływanie psychologiczne na terrorystów;
- prowadzenie akcji mylenia;
- pomoc w prowadzeniu akcji ratowniczej²².

²¹ H. Królikowski, „Działania specjalne ... wyd. cyt., s.141.

²² A. Rawski, *Lepienie pajęczej sieci*, „Polska Zbrojna” 2003, nr 17, s. 47-68.

Żandarmeria Wojskowa, również posiada i rozbudowuje jednostki mogące wykonywać określone działania specjalne. Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej dysponuje Oddziałem Specjalnym Żandarmerii Wojskowej (wielkości kompanii), istniejącym od stycznia 2004 r., którego zadaniem jest ochrona ważnych osobistości Ministerstwa Obrony Narodowej, Sił Zbrojnych RP oraz ich gości i działania antyterrorystyczne związane z ochroną obiektów militarnych.

Zwiększające się zaangażowanie Polski w misje zagraniczne ONZ, NATO i Koalicji Antyterrorystycznej spowodowało zwiększenie zapotrzebowania na lekkie formacje wojskowe przygotowane do prowadzenia działań o charakterze policyjnym. Legło to u podstaw decyzji o powołaniu dodatkowych jednostek Żandarmerii Wojskowej, których zadania mają być związane np. ze zwalczaniem terroryzmu i przestępczości zorganizowanej. Mają one być realizowane we współpracy ze służbami resortu spraw wewnętrznych i administracji. Nowo sformowane pododdziały specjalne Żandarmerii Wojskowej powstały w większych ośrodkach miejskich – między innymi w Gliwicach i w Mińsku Mazowieckim.

Przeznaczeniem tych jednostek ma być: wspieranie działań antyterrorystycznych policji, zwalczanie i usuwanie skutków klęsk żywiołowych oraz udział w misjach zagranicznych (w ramach NATO Responce Force oraz inicjatywy Unii Europejskiej związanej z powołaniem Żandarmerii Europejskiej). Łączna liczebność Oddziałów Specjalnych Żandarmerii Wojskowej ma wynosić 2000 żandarmów, co będzie stanowić około 45% potencjału ludzkiego ŻW. Jednak podkreślić należy, że **Oddziały Specjalne Żandarmerii Wojskowej nie są wojskowymi jednostkami specjalnymi** (w rozumieniu takim, jak zostało to przedstawione w tej pracy), mają one raczej być odpowiednikiem francuskich oddziałów Żandarmerii Mobilnej (Gendarmerie Mobile) - czyli jednostkami lekkimi, których możliwości

obejmują prowadzenie ograniczonych działań specjalnych²³. Przymiotnik - specjalne - w ich nazwie jest więc określeniem ich odmiennego charakteru w stosunku do istniejących jednostek Żandarmerii Wojskowej²⁴.

Ówczesny Komendant główny ŻW, gen. Bogusław Pacek, określił zadania nowych jednostek w sposób następujący: *Oddziały Specjalne Żandarmerii Wojskowej to nie „GROM 2”. GROM można porównać do chirurga, który wykonuje operację. Ktoś jednak musi przygotować mu salę operacyjną. Tę rolę spełniać będą m.in. Oddziały Specjalne ŻW*²⁵.

Resort spraw wewnętrznych również dysponuje wyspecjalizowanymi jednostkami specjalnymi w strukturach Policji i Straży Granicznej. Są to:

Samodzielne Pododdziały Antyterrorystyczne w poszczególnych komendach wojewódzkich Policji istnieją od 2000 r., kiedy to zmieniono nazewnictwo policyjnych jednostek antyterrorystycznych (wcześniej funkcjonowały wydziały i kompanie).

W roku 1992 w ramach Wydziału Antyterrorystycznego Komendy Stołecznej Policji powstała sekcja ds. szkolenia oraz sekcja ds. negocjacji (wówczas jedyne tego typu sekcje w kraju)²⁴.

Od roku 2000 jednostkę przekształcono w Samodzielny Pododdział Antyterrorystyczny Komendy Stołecznej Policji, a wszystkie pozostałe pododdziały antyterrorystyczne w kraju otrzymały nazwę Samodzielnych Pododdziałów Antyterrorystycznych w ..., gdzie na końcu nazwy znajduje się informacja o mieście w którym stacjonują.

W roku 2003 Wydział Antyterrorystyczny Komendy Stołecznej Policji został przekształcony w Zarząd Operacji Antyterrorystycznych Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji, a następnie jeszcze w tym samym roku po tragicznych wydarzeniach w podwarszawskiej Magdalence, w odrębne biuro – Biuro Operacji Antyterrorystycznych KGP.

²³ A. Bartkiewicz, *Nowa Formacja*, „Wojska Lądowe”, 2004 nr 21, s. 27.

²⁴ Na podstawie wystąpienia podkom. mgr Sylwester Smoleński, Specjalista Sekcji Zarządzania Kryzysowego i Spraw Obronnych Wydziału Operacyjnego Głównego Sztabu Policji KGP.

Przechodząc do Komendy Głównej Policji jednostka niestety straciła sekcję minersko-pirotechniczną, która pozostała w strukturach Komendy Stołecznej Policji.

W chwili obecnej zgodnie z decyzją Dyrektora Głównego Sztabu Policji Komendy Głównej Policji²⁵ w skład Zarządu Operacji Antyterrorystycznych Głównego Sztabu Policji KGP wchodzi:

- a) Wydziały Bojowe (pięć) z Sekcjami Szturmowymi;
- b) Wydział Wsparcia Bojowego z:
 - Sekcją Zabezpieczenia Technicznego i Transportu,
 - Zespołem Zabezpieczenia Obiektu,
 - Zespołem Medycznym;
- c) Wydział Szkoleniowo – Taktyczny z:
 - Sekcją Strzelców Wyborowych,
 - Sekcją Szkoleniowo – Szturmową,
 - Sekcją Negocjacji;
- d) Sekcja Sztabowa.

Zgodnie z wyżej wymienioną decyzją Sekcje Szturmowe Wydziałów Bojowych Zarządu Operacji Antyterrorystycznych KGP wykonują zadania obejmujące:

- 1) prowadzenie działań bojowych, polegających na rozpoznawaniu i likwidowaniu zamachów terrorystycznych oraz innych działań, wymagających użycia specjalistycznych sił i środków, a także specjalnej taktyki działania;
- 2) realizację programu szkolenia i doskonalenia zawodowego, w zakresie o którym mowa w pkt 1;
- 3) utrzymanie stałej gotowości do prowadzenia działań bojowych.²⁶

²⁵ Decyzja nr 20 Dyrektora Głównego Sztabu Policji Komendy Głównej Policji z dnia 20 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowej struktury organizacyjnej i schematu organizacyjnego Głównego Sztabu Policji Komendy Głównej Policji, podziału zadań między dyrektorem a jego zastępcami oraz zadań komórek organizacyjnych niższego szczebla, § 1. pkt. 1. ppkt. 2)

²⁶ Tamże, § 5. pkt. 1.

Oprócz Zarządu Operacji Antyterrorystycznych w Polsce funkcjonuje 16 samodzielnych pododdziałów antyterrorystycznych Policji, wszystkie z sekcjami minersko-pirotechnicznymi.

Podstawową jednostką broni wykorzystywaną przez polskich policyjnych antyterrorystów, jest niemiecki pistolet maszynowy MP-5 model A3 produkowany przez firmę Heckler & Koch GmbH²⁷. Broń krótka osobista to austriacki GLOCK 17 produkowany przez GLOCK GmbH. Snajperzy policyjni wykorzystują karabin wyborowy TRG-22 produkowany przez SAKO Ltd/Finlandia.

Po wydarzeniach w Magdalence dostrzeżono potrzebę doposażenia policyjnych pododdziałów antyterrorystycznych w karabiny maszynowe i zakupiono karabinki szturmowe Heckler & Koch G36C.

Wydział Zabezpieczenia Działań Zarządu Operacyjno-Śledczego Komendy Głównej Straży Granicznej został utworzony w wyniku nowelizacji *Ustawy o Straży Granicznej* w 2001 r., która upoważniała Straż Graniczną do działania nie tylko w strefie przygranicznej, ale w związku z popełnionymi tam przestępstwami także na terenie całego kraju. Do pełnienia tych zadań, funkcjonariusze SG są wyposażeni w takie same uprawnienia jak Policja. Głównym zadaniem wydziału jest ściganie sprawców najbardziej niebezpiecznych przestępstw granicznych oraz ich rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie²⁸.

W poszczególnych Oddziałach Straży Granicznej funkcjonują plutony specjalne, zostały one umiejscowione w ramach funkcjonującej w każdym OSG kompanii odwodowej, wspomagającej działania graniczne prowadzone przez załogi strażnic i granicznych placówek kontrolnych. Plutony specjalne są przeznaczone przede wszystkim do wykonywania zadań w szczególnie trudnych warunkach i sytuacjach zwiększonego zagrożenia, np. pościgach lub zatrzy-

²⁷ O wartości tej broni może świadczyć fakt, iż z pistoletów tego typu korzystają jednostki antyterrorystyczne w wielu krajach, a nawet taki potentat w dziedzinie zbrojeń, jak Stany Zjednoczone.

²⁸ K. Jałoszyński, *Koncepcja współczesnych działań antyterrorystycznych*, s. 170-171.

manach uzbrojonych przestępców. Plutony te mają swoją własną specyfikę i różnią się między sobą jest to spowodowane zróżnicowaniem poszczególnych odcinków granicy.

W strukturze Morskiego Oddziału Straży Granicznej również funkcjonuje pluton specjalny. Do jego zadań należy:

- działanie na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego w wypadku zagrożenia terrorystycznego w strefie nadgranicznej i na obszarze morskim.
- likwidacja zagrożeń związanych z wykryciem materiałów niebezpiecznych w przypadku ładunków wybuchowych ich rozpoznanie (usuwaniem i neutralizacją zajmują się specjaliści wojskowi lub policyjni).
- wzmacnianie ekip kontrolnych podczas sprawdzania jednostek pływających na morzu i w porcie, zatrzymywanie ich oraz osób na pokładzie podejrzanych o popełnienie przestępstw granicznych. Przeszukiwanie dna wskazanych akwenów oraz statków wewnątrz i na zewnątrz (z powierzchni wody i pod wodą).
- przeszukiwanie budynków i pomieszczeń w strefie nadgranicznej oraz zatrzymywanie osób podejrzanych o popełnienie przestępstw.
- rozpoznanie podejrzanych przedmiotów na wodzie i pod wodą.
- prowadzenie działań profilaktycznych we współpracy z Policją.
- konwojowanie.
- zabezpieczanie wizyt i imprez z udziałem ważnych przedstawicieli państwowych.
- wspieranie innych jednostek MOSG²⁹. (...)

Od reformy służb specjalnych w 2002 r., w Polsce funkcjonuje Agencja Wywiadu (AW) i Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW)³⁰. Zakres obowiązków obu agencji obejmuje ochronę przed katalogiem zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych. Dla zapewnienia skutecznej realizacji

²⁹ I. Chloupek, M. Strzałkowski, *Mokra Robota*, „MMS Komandos”, 2002, nr 9, s. 6-12.

³⁰ S. Zalewski, *Służby specjalne w państwie demokratycznym*, AON Warszawa 2002, s. 45-46.

ustawowych zadań, w strukturach służb specjalnych funkcjonują pododdziały specjalne.

W strukturach Zarządu Śledczego, rozwiązanego Urzędu Ochrony Państwa, funkcjonował od 1992 r. Wydział Zabezpieczenia Realizacji (przemianowany w 1998 r. na V Wydział Zabezpieczenia Realizacji Specjalnych i Antyterrorystycznych), którego zadaniem było podejmowanie działań specjalnych, wymagających wyższych niż przeciętne umiejętności w zakresie taktyki specjalnej i sprawności fizycznej. Po powołaniu ABW, Wydział pod taką samą nazwą funkcjonuje w strukturze Departamentu Postępowań Karnych ABW³¹. Jednostką specjalną dysponuje też Agencja Wywiadu, ale jest ona utajniona. Na temat doboru kandydatów, sposobu szkolenia i jej struktury można snuć tylko spekulacje.

Odrębnym zagadnieniem jest problematyka struktur organów dowodzenia działaniami specjalnymi (por rys. 2.3.).

Rys. 2.3. Dowodzenie działaniami specjalnymi
opracowanie własne

³¹ I. Chloupek, „Piatka”, „MMS Komandos”, 2002, nr 9, s. 8-14.

Szczególnie w kontekście problemu zawierającego się w pytaniu czy Dowództwo Wojsk Specjalnych powinno i czy jest zdolne do kierowania działaniami specjalnymi?

Reasumując, należy zwrócić uwagę, że najliczniejsze formacje przeznaczone do prowadzenia działań specjalnych posiadają w Polsce siły zbrojne. Jednostki specjalne są podporządkowane ministrowi obrony narodowej, poprzez nowopowstałe Dowództwo Wojsk Specjalnych. Jednostki specjalne nie występują w Polskich Siłach Powietrznych.³²

2.2. Rola i znaczenie działań specjalnych w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych i konfliktów

Coraz częściej istota zadań powierzanych wojsku przypomina misje typowe dla sił policyjno-paramilitarnych, tyle, że realizowane poza terytorium państwa macierzystego. Coraz częściej siły zbrojne muszą działać w otoczeniu cywilnym, często obcym kulturowo, a udział w walce z armią przeciwnika staje się zjawiskiem incydentalnym. W warunkach konfliktu asymetrycznego, a więc takiego, w którym regularne armie napotykają przeciwnika odmiennego pod względem motywacji, organizacji, metod walki, wykorzystywanych w niej środków czy wreszcie przestrzeganych „reguł gry”, najnowocześniejsze uzbrojone regularne wojska nierzadko okazują się rażąco nieefektywne w stosunku do ponoszonych nakładów. Przykładem są walki izraelsko-palestyńskie czy kampanie w Afganistanie i Iraku.

Dlatego należy rozważyć, jakie elementy gwarantują odniesienie zwycięstwa w walce z przeciwnikiem „nowego typu” oraz czy siły specjalne posiadają cechy pozwalające na ich skuteczne użycie w walce z zagrożeniami stwarzanymi przez takiego przeciwnika? Czyli czy działania specjalne są ważnym elementem współczesnych strategii wojskowych?

³² H. Królikowski, *„Działania specjalne ...”* wyd. cyt., s.140-147.

Podczas walk w Afganistanie, większość prowadzonych tam działań była i jest działaniami specjalnymi, zaś trzon sojuszniczych wojsk, działających przeciw Talibom, stanowiły jednostki specjalne. Bez obecności sił specjalnych w Afganistanie nie byłoby możliwe m.in. skuteczne użycie sił powietrznych. Działania specjalne, prowadzone w 2003 r. w Afganistanie potwierdziły, że są one w stanie spełnić przypisaną im rolę w znacznie zróżnicowanym środowisku. Było to wynikiem obowiązującego od wielu lat standardu przygotowania żołnierzy do prowadzenia działań nieregularnych, w obcym kulturowo środowisku, w oderwaniu od sił własnych, oraz położenia nacisku na dobór jednostek samodzielnych, które nie boją się podejmować decyzji. Z całą pewnością można stwierdzić, że działania sił specjalnych pozwoliły na odniesienie zwycięstwa i obalenie rządu Talibów.

Stany Zjednoczone nie miały możliwości rozbudowy baz w pobliżu granic Afganistanu i rozwinięcia działań sił konwencjonalnych. W tej sytuacji rozpoczęto działania grup specjalnych, przerzucanych głównie z terytorium Uzbekistanu. Działania sił specjalnych polegały na nawiązaniu współpracy z dowódcami Sojuszu Północnego i grup opozycyjnych na południu Afganistanu, określeniu ich możliwości i potrzeb, koordynacji dostaw zaopatrzenia, kierowaniu uderzeniami lotnictwa, udziale w dowodzeniu i kontroli działań oddziałów afgańskich, stworzeniu warunków dla rozbudowy stałych baz wojskowych, współpracy z nowymi władzami Afganistanu w dziedzinie zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego³³.

Doświadczenia działań prowadzonych w Afganistanie od września 2001 r. pokazały, że w konflikcie z przeciwnikiem stosującym działania nieregularne i stwarzającym zagrożenie asymetryczne (wojna 4 generacji) występują zjawiska i uwarunkowania wskazujące na konieczność prowadzenia działań połączonych. Działania prowadzone przez jeden rodzaj sił zbrojnych i bez

³³ Tamże, s.129.

wsparcia organizacji rządowych nie dają szans na odniesienie zwycięstwa.³⁴

Wzrost znaczenia działań specjalnych we współczesnych konfliktach zbrojnych pokazuje operacja „Iraqi Freedom” w 2003 r., gdzie siły specjalne odgrywały rolę jednego z głównych elementów zgrupowań wojsk uderzających na Irak. Widoczne to było szczególnie w początkowej fazie działań, kiedy to jednostki specjalne faktycznie „otworzyły” wejście w głąb terytorium tego państwa siłom alianckim zarówno na froncie południowym, jak i północnym³⁵.

Doświadczenia z Afganistanu i Iraku pokazują też, że jednostki konwencjonalne potrzebują wsparcia ze strony sił specjalnych, bo same nie są w stanie prowadzić precyzyjnych działań przy ograniczonych stratach. Było to szczególnie dobrze widoczne podczas walk Brytyjczyków w Basrze czy przy prowadzeniu działań prewencyjnych przeciw terrorystom lub partyzantom w Afganistanie i Iraku. Żołnierze sił specjalnych sami uczestniczyli w tych działaniach lub przygotowywali do nich żołnierzy wojsk innych formacji.

Uogólniając, działania wojsk specjalnych w Iraku prowadzone były na trzech płaszczyznach:

Pierwsza - to samodzielne działania obliczone na osiągnięcie długofalowych efektów w wymiarze politycznym i strategicznym (np. likwidacja aparatu dyktatury w Iraku, walka o serca i umysły ludności). Amerykańscy planiści przed rozpoczęciem działań założyli, że 75% Iraku wymknie się spod kontroli rządu dzięki działaniom irackiej opozycji wspartej przez siły specjalne³⁶.

Druga - to działania na korzyść wojsk konwencjonalnych w celu poprawienia ich efektywności (m.in. poprzez prowadzenie rozpoznania i działań szturmowych)

Trzecia - to działania zmierzające do stabilizacji sytuacji wewnętrznej w Iraku

³⁴ A. Finlan, *Warfare by other Means: Special Forces, Terrorism and Grand Strategy*, „Small Wars & Insurgencies”, 2003, nr 1, s. 92 – 108; J. Jogerst, *What's So Special about Special Operations? Lessons from the War in Afghanistan*, „Aerospace Power Journal”, 2002, www.airpower.au.af.mil/airchronicles/apj/apj02/sum02/jogerst.html z 20 lutego 2004 r).

³⁵ H. Królikowski, „Działania specjalne ... wyd. cyt., s. 129.

³⁶ K. Burger, N. Cook, A. Koch, *What went right*, „Jane's Defence Weekly”, 30 kwietnia 2003 r., s. 20-25.

po zakończeniu działań wojennych. Stąd rozwinięcie działań psychologicznych, kont/terrorystycznych, antyterrorystycznych, humanitarnych oraz wsparcia koalicyjnego.

Powojenne konflikty w Iraku i Afganistanie po raz kolejny pokazują, że wizje bezpiecznej i czystej wojny prowadzonej są mało realne. Walka ze zdeterminowanym przeciwnikiem, stosującym „brudne sztuczki” i dysponującym nawet przestarzałą techniką pokazuje, że sama zaawansowana technologia jest niewystarczająca. W tej sytuacji najlepiej sprawdzają się żołnierze jednostek specjalnych, którzy prócz nowoczesnych gadżetów, dysponują staromodnymi umiejętnościami walki bezpośredniej i działania zespołowego w nieprzewidywalnym środowisku.

Współczesne doświadczenia pokazują również, że prowadzenie działań specjalnych jest niemożliwe bez precyzyjnych informacji wywiadu. Pojawia się tutaj jednak pewien problem. Otóż środowiska, z których wywodzą się najbardziej niebezpieczne ugrupowania terrorystyczne i przestępcze, najczęściej są bardzo hermetyczne i nie poddają się penetracji przez osoby z zewnątrz. Ich struktury wojskowe w sposób niezauważalny przeplatają się ze strukturami religijnymi, humanitarnymi, edukacyjnymi itd.

Dodatkowo w wielu państwach zakończenie zimnej wojny spowodowało redukcję środków przeznaczonych na tradycyjną działalność wywiadu agenturalnego na korzyść wywiadu technicznego, a satelity w slumsach okazują się mało przydatne.

Generał Charles A. Horner, dowódca Koalicyjnego Komponentu Powietrznego w operacji „Pustynna Burza”, napisał: *Co poszło źle? Pierwszym problemem był wywiad. Pracownicy operacyjni wywiadu Stanów Zjednoczonych nie byli szkoleni, aby myśleć w kategoriach realnej sytuacji sił zbrojnych przeciwnika. Skutkiem czego, zamiast ryzykowania dawania osądu, zachowywali się jak rachmistrze (z cyframi zawsze mniej się ryzykuje). Ludzie z wywiadu woleli raczej liczyć samoloty, niż określić efekt, jaki wywoła zabicie*

*czołowego asa lotnictwa*³⁷.

Ponieważ, nieprzewidywalność sytuacji operacyjnej i taktycznej, warunków i środowiska walki jest podstawowym założeniem, towarzyszącym przygotowywaniu struktur i szkoleniu tego typu sił, okazuje się często, że we współczesnych konfliktach siły specjalne są w stanie najskuteczniej wykonywać zadania stawiane nowoczesnym siłom zbrojnym.

Mimo przygotowania do wojny regularnej, państwa rozwinięte okazały się wrażliwe na działania nieregularne, prowadzone przez przeciwnika nie przestrzegającego reguł prawa międzynarodowego. To wymusiło stworzenie nowych strategii bezpieczeństwa i wojskowych pozwalających na zwalczanie i przeciwdziałanie nowym zagrożeniom. Tworząc te strategie zauważono, że aby skutecznie móc przeciwdziałać wymienionym wyżej zagrożeniom, należy posiadać siły zdolne do:

- prowadzenia skutecznych działań w wymagającym i złożonym środowisku zagrożeń asymetrycznych,
- prowadzenia działań samodzielnych (w tym samodzielność decyzyjna),
- prowadzenia działań wspólnych z sojusznikami i współpracy z nimi w różnych dziedzinach związanych z bezpieczeństwem narodowym i zbiorowym,
- szybkiej mentalnej i organizacyjnej adaptacji do zmieniających się warunków i środowiska,
- natychmiastowego reagowania, muszą dysponować dużą manewrowością strategiczną i taktyczną. Naturalną konsekwencją takiego stanu rzeczy jest wzrost roli działań specjalnych we współczesnych narodowych i zbiorowych strategiach wojskowych³⁸.

³⁷ P. Schweizer, C. Weinberger, *Następna wojna światowa*, Wydawnictwo Słowo, Warszawa, 1998 s. 131.

³⁸ Tamże s. 127 – 131.

2.3. Siły i działania specjalne jako komponent operacji

Jednym z filarów poprawnych koncepcji działań jednostek specjalnych jest prawidłowe określenie środowiska działań operacyjnych.

Ogniskowość działań z jednej, a potrzeba łączenia wysiłku z drugiej strony, wymaga powstania „modułu” tworzonoego z jednostek specjalnych i innych komponentów współczesnej operacji.

Dlatego też, w kontekście ewolucji współczesnych operacji i stawianych przez nie wyzwań, niezbędne jest poddanie eksploracji w ujęciu naukowym problematyki działań specjalnych i wskazanie na koncepcje użycia jednostek specjalnych we współczesnych operacjach.

Siły specjalne działają tam, gdzie wykorzystanie „sił konwencjonalnych” ze względów politycznych, społecznych, militarnych czy innych jest niecelowe, niemożliwe lub możliwe w ograniczonym zakresie. Są przeznaczone do działania zarówno w czasie pokoju, kryzysu, jak i w czasie konfliktu zbrojnego. Mogą wykonywać zadania samodzielne lub też w ramach operacji połączonych prowadzonych w układzie narodowym, czy też sojuszniczym (por. rys. 2.4.).

Głównym celem działań specjalnych jest prowadzenie rozpoznania (zdobywanie pełnych, dokładnych i terminowych informacji o przeciwniku i terenie), a w określonych sytuacjach także oddziaływanie dywersyjne (niszczenie bądź obezwładnianie ważnych obiektów, względnie dezorganizacja ich funkcjonowania).

Rys. 2.4. Umiejscowienie działań wojsk specjalnych w operacji
opracowanie własne

Niekiedy celem tych działań jest też zamierzone oddziaływanie psychologiczne na wojska, a nawet ludność cywilną. W ramach działań specjalnych możliwe jest udzielanie pomocy ruchowi oporu i własnym rozproszonym pododdziałom walczącym w ugrupowaniu przeciwnika oraz wykonywanie innych zadań, wynikających z rozwoju sytuacji.

Działania specjalne mogą być prowadzone na lądzie, w akwenach morskich, głównie w strefie przybrzeżnej i na wodach śródlądowych, zarówno podczas wojen konwencjonalnych, jak i z użyciem środków masowego rażenia³⁹.

Zgodnie z „Regulaminem Działań Wojsk Lądowych” z 1999 roku: „(...) celem działań specjalnych jest udzielenie pomocy wojskom walczącym na froncie zewnętrznym lub też udzielenie pomocy siłom walczącym na terytorium przeciwnika lub obszarach przez niego opanowanych lub administrowanych. Możliwe jest również wykorzystanie tego typu działań do zabezpieczenia istotnych interesów własnego kraju, np. uwolnienie zakładników, uzyskanie ważnej informacji, likwidacja grupy terrorystycznej działającej z obszaru

³⁹Działania specjalne, wyd. SzGen, Warszawa 1985, s. 13-14.

innego kraju za jego zgodą i poparciem itp.⁴⁰.

W ramach operacji specjalnych realizowane są zadania z zakresu działań niekonwencjonalnych, akcji bezpośrednich, rozpoznania specjalnego, działań antyterrorystycznych i działań psychologicznych. Zadania przydzielane pododdziałom specjalnym mieścić się muszą w zakresie ich możliwości i w zależności od tych możliwości obejmować jedno lub kilka z przedstawionych poniżej zadań. Do zadań tych należy:

- przerywanie linii komunikacyjnych,
- atakowanie i niszczenie wybranych jednostek i obiektów,
- prowadzenie rozpoznania specjalnego,
- dezorganizacja systemu dowodzenia i łączności,
- dezorganizacja systemu logistycznego,
- wykrywanie i niszczenie systemów przenoszenia BMR,
- organizacja i kierowanie ruchem oporu,
- naprowadzanie uderzeń lotnictwa na ważne obiekty,
- przygotowanie i zabezpieczenie desantów,
- ratowanie zestrzelonych pilotów lub ważnych osób,
- inne zadania wynikające z doraźnych potrzeb zarówno w czasie wojny, kryzysu jak i pokoju, takie jak likwidowanie aktów terroryzmu, akcje humanitarne i pokojowe itp.⁴¹

Do realizacji zadań siły specjalne tworzą operacyjne grupy (zespoły) zadaniowe grupy specjalne i zespoły grup. Zadania wykonują różnymi sposobami. Należą do nich: obserwacja patrolowanie, podsłuchiwanie, rozpytywanie, inwigilacja przesłuchiwanie jeńców, badanie zdobytych dokumentów, nagrywanie fotografowanie (filmowanie), namierzanie, najście, napad, zasadzka, rajd, atak bezpośredni, mylenie, minowanie terenu i wykonywanie niszczeń, dywersja i sabotaż oraz wszystkie inne działania

⁴⁰ *Regulamin Działań Wojsk Lądowych*, DWLad 16/99, Warszawa 1999, s. 70

⁴¹ Tamże s. 71-72.

prowadzące do wykonania zadań, przy zachowaniu norm prawa wojennego⁴².

Zgodnie z cytowaną wcześniej „*Doktryną narodową operacje połączone (OP/01)*”: „(...) Użycie sił specjalnych w ramach operacji połączonych powinno być rozpatrywane na początku procesu planowania kampanii. Planowanie operacji specjalnych powinno odbywać się w izolacji od planowania operacji konwencjonalnych. Sposób przygotowania i prowadzenia operacji specjalnych, powinien zapewniać ich skrytość oraz bezpieczeństwo sił specjalnych przed oddziaływaniem przeciwnika i wojsk własnych.

Siły specjalne nie powinny być używane do działań o charakterze konwencjonalnym w zastępstwie innych sił⁴³.

Jednak analiza statusu wojsk specjalnych i umiejscowienie ich zadań w obowiązujących doktrynach i regulaminach Sił Zbrojnych budzi pewne wątpliwości i potwierdza szereg nieścisłości terminologicznych.

Istotą działań specjalnych w operacji jest obezwładnienie przeciwnika poprzez porażenie tych elementów jego infrastruktury i organizacji, które są krytyczne dla jego możliwości ofensywnych lub defensywnych, przyczyniając się przez to do osiągnięcia celu operacji.

Koncepcje ich użycia powinny zakładać prowadzenie działań wyprzedzających, aktywnych. Powinny przyczyniać się do rozstrzygnięcia sytuacji konfliktowych jeszcze przed ich niekontrolowanym rozprzestrzenianiem się i ograniczać swobodę przeciwnika w zakresie wyboru miejsca i formy uderzenia, przez co wyzwalać swobodę operacyjną wojsk własnych lub sojuszników.

W większości opracowań podkreśla się, że działania specjalne są specyficzne, odmienne od działań regularnych. Zatem należy wydobyć te ich cechy i właściwości, które są tylko im właściwe. Z zaprezentowanych definicji oraz różnorodnej i w zasadzie dość obszernej literatury przedmiotu wynika, że mogą

⁴² *Doktryna narodowa operacje połączone OP/01* akapit od 6075 do 6078.

⁴³ Tamże, akapit 6077.

być one prowadzone:

- w okresie pokoju;
- w konfliktach poniżej progu wojny;
- podczas działań wojennych.

W każdym z tych stanów będą stosowane inne formy działań. W okresie pokojowym zaangażowane w działania specjalne strony nie muszą się ujawniać. Jako przykład można wskazać działania SAS na Malajach, gdy chodziło o najzwyczajszą ochronę brytyjskiej ludności zagrożonej przez miejscowe ugrupowania wywrotowe.

Podobny charakter miała operacja amerykańskiej „Delta Forces” w Iranie w 1979 r., gdy chodziło o odbicie zakładników - obywateli Stanów Zjednoczonych. Do działań specjalnych prowadzonych w okresie pokojowym należy zaliczyć wszystkie akcje związane z likwidacją stanu zagrożenia wywołanego działalnością grup terrorystycznych, przestępczych i innych.

Działania specjalne są również prowadzone w toku wojny. Wystarczy wskazać wojnę nad Zatoką Perską (1990-1991). W większości konfliktów zbrojnych zaangażowane były siły specjalne wielu państw, które wydzieliły odpowiednie kontyngenty wojsk (najczęściej specjalnych) występujących pod egidą różnych organizacji⁴⁴. Istnieje jednak zasadnicza różnica, jeśli chodzi o działania specjalne w okresie pokojowym, konfliktach poniżej progu wojny, a podejmowanymi podczas wojen. W dwóch pierwszych sytuacjach działania specjalne mają status działań samodzielnych. Natomiast w toku wojny działania specjalne są realizowane w ścisłym związku z działaniami wojsk operacyjnych i na ich korzyść. Dlatego w definicjach działań specjalnych zaczerpniętych z instrukcji i wydawnictw opracowanych przez instytucje wojskowe stwierdza się wręcz, że działania specjalne są jednym ze sposobów prowadzenia rozpoznania, dostarczania wiarygodnej informacji decydentom (dowódcom)

⁴⁴ Por. M. Kuczyński, *Konflikty zbrojne i punkty zapalne w Afryce*, Warszawa 1995; L. Suchoń, *Podstawowe uwarunkowania polityki bezpieczeństwa w latach dziewięćdziesiątych*, w: *W służbie pokoju (Bundeswehra 1955-1995)*, Warszawa 1993, s. 87-100.

określonego szeregu. Oczywiście oprócz zadań rozpoznania pododdziały specjalne wykonują także jeszcze inne zadania, takie jak dywersja, sabotaż, napady, porwania, niszczenia. Zatem w toku wojny działania specjalne stanowią tylko jej niewielki fragment, poszerzają spektrum wykonywanych zadań, występują w ścisłym związku z **działaniami operacyjnymi**. Jednak ich rola i znaczenie są bardzo istotne. Niejednokrotnie decydują o powodzeniu całej operacji⁴⁵.

Z reguły, podczas prowadzenia działań bojowych, kontyngent wojsk specjalnych przydziela się do dyspozycji dowódcy wojsk operacyjnych. Wówczas są oni odpowiedzialni za planowanie wykorzystania wojsk specjalnych. W toku prowadzonych operacji (zaczepnych bądź obronnych) wojska specjalne mogą wykonywać różnorodne zadania, takie jak:

- organizowanie zbrojnego podziemia (partyzantki) na tyłach przeciwnika lub kontrolowanym przez niego terytorium oraz szkolenie, zaopatrywanie i kierowanie ich działalnością;
- wykrywanie i niszczenie ważnych obiektów wojskowych przeciwnika;
- dokonywanie aktów dywersji na różnych, lecz ważnych obiektach przeciwnika;
- prowadzenie rozpoznania, dezorganizowanie ruchu o zadawanie strat siłom przeciwnika w rejonach mobilizacji, ześrodkowania itp.;
- niszczenia obiektów;
- prowadzenie obserwacji, wskazywanie celów i ocena skuteczności uderzeń;
- pomoc własnym desantom operacyjnym i taktycznym działającym na tyłach przeciwnika np. wybór i przygotowanie lądowisk, ich zabezpieczenie, niszczenie systemu OPL przeciwnika itp.;
- prowadzenie działań maskujących i mylących w celu odwrócenia uwagi od głównego zadania wykonywanego przez wojska własne;

⁴⁵ H. Hermann, *Działania specjalne ...* wyd. cyt., s. 19.

- prowadzenie działań propagandowych w ramach walki psychologicznej oraz prowadzenie propagandy i agitacji na zapleczu przeciwnika;
- organizowanie powstań i przewrotów politycznych oraz zwalczanie ruchów separatystycznych i obcych ideowo;
- prowadzenie działań sabotażowych, likwidacja przywódców politycznych wrogich ugrupowań, chwywanie przestępców i zbrodniarzy wojennych itp.;
- „wewnętrzne wzmocnienie” zagrożonych rządów i przywódców, których „obalenie” mogłoby doprowadzić do uszczuplenia wpływów politycznych i interesów ekonomicznych.

Według poglądów amerykańskich jedna grupa specjalna będzie przeznaczona do prowadzenia działań na teatrze działań wojennych. Natomiast wydzielona z jej składu drużyna operacyjna (12-15 osób) może zorganizować i kierować walką oddziału partyzanckiego w sile około 1500 ludzi.

Analiza użycia wojsk specjalnych wielu państw w wojnach i konfliktach zbrojnych po drugiej wojnie światowej wskazuje, że samodzielne operacje mogą prowadzić wojska specjalne tylko nielicznych państw. Większość państw widzi ich wykorzystanie na rzecz wojsk regularnych w operacjach połączonych. W związku z tym, że wojska specjalne nigdy nie były i nie będą jednostkami masowymi, ich stan liczebny, wyszkolenie, wyposażenie i uzbrojenie bardzo odbiega od pozostałych wojsk. Zatem należy je wykorzystywać do realizacji takich zadań, których inne wojska nie są w stanie wykonać. Szczególnie w amerykańskich opracowaniach wyraźnie podkreśla się, że należy zawsze gruntownie rozważyć zasadność i możliwość użycia wojsk specjalnych. Są one zbyt kosztowną częścią sił zbrojnych, by skierować je do jednorazowego użycia

46

Do zakresu działań specjalnych wchodzi te formy oddziaływania na przeciwnika, które prowadzi się skrycie, rzadziej otwarcie, we wrogim

⁴⁶ Tamże, s. 179.

i przeważającym liczebnie otoczeniu, a więc takie, w których zachodzi konieczność zastosowania specyficznych metod zwalczania wroga, dostosowanych do istniejącej sytuacji. Specyfika działań specjalnych wynika z następujących cech:

- walka sił przeznaczonych do działań specjalnych jest prowadzona na terytorium nieprzyjaciela wobec liczebnej przewagi jego wojsk, sił obrony terytorialnej i sił bezpieczeństwa, a rozległość terenu i jego charakter nie pozwala nieprzyjacielowi na pełną kontrolę i dostateczną obronę wszystkich obiektów o znaczeniu militarnym, ekonomicznym i politycznym;
- istnieje wrogie nastawienie miejscowej ludności lub jej części, która współpracuje z przeciwnikiem;
- przeciwnik dysponuje zorganizowanym aparatem administracyjnym i propagandowym;
- siły przeznaczone do działań specjalnych na terytorium nieprzyjaciela zaopatrywane są z zewnątrz, gdyż w przeciwnym wypadku zmuszone byłyby do samodzielnego rozwiązywania problemów związanych z uzbrojeniem, zaopatrzeniem i bytowaniem, co musiałoby spowodować olbrzymią stratę energii i czasu, kosztem sił i czasu przeznaczonego na wykonanie zadań;
- siły prowadzące działania specjalne i rekrutujące się spośród miejscowej ludności, w sytuacji gdy działania te nie zostały uprzednio przygotowane, są przeważnie słabo uzbrojone oraz wyposażone i często nie posiadają odpowiedniego wyszkolenia w zakresie prowadzonych działań;
- nieodzowna jest współpraca z miejscową ludnością lub przynajmniej ze sprzyjającymi środowiskami;
- działania przygotowane organizacyjnie i materiałowo mają znacznie większe szanse uzyskania powodzenia;

Działania specjalne zawierają w sobie ładunek polityczny.

Istotą wykorzystania wojsk specjalnych jest ich udział w prowadzeniu działań niekonwencjonalnych w ramach operacji specjalnych, prowadzonych samodzielnie lub we współdziałaniu z wojskami regularnymi.

Działania specjalne mają charakter wojskowo-polityczny i wymierzone są w morale przeciwnika, jego potencjał polityczny, ekonomiczny lub wojskowy. Osiągnięciu tych zadań mają sprzyjać prowadzone przez wojska specjalne działania: partyzanckie, przeciwpartyzanckie, akcje wywiadowcze, zamachy, porwania, dywersja, sabotaż, psychologiczne oddziaływanie na ludność cywilną i siły zbrojne, a także pomoc w odbudowaniu organów władzy. Działania specjalne mogą być prowadzone w różnych warunkach polityczno-militarnych i konkretnej sytuacji operacyjno-strategicznej.

Działania specjalne charakteryzują się właśnie tym, że mogą być prowadzone **w okresie pokoju**, gdy strony nie wypowiedziały sobie wojny. Oczywiście tego typu działania są naruszeniem prawa międzynarodowego, ale jak wskazuje praktyka międzynarodowa, mają miejsce, np. akcja brytyjskich sił specjalnych w 1962 i 1963 r. w Brunei. Generalnie jednak określa się, że działania specjalne (poza oddziaływaniem psychologicznym) w okresie pokojowym mogą być prowadzone w wyjątkowych sytuacjach. Może to nastąpić wówczas, gdy chodzi o osiągnięcia określonych korzyści politycznych, ekonomicznych lub pragniemy wywołać odpowiednią reakcję ludności.

Podjęcie tego typu działań w okresie pokojowym wymaga gruntownego przemyślenia konsekwencji takiego posunięcia, zarówno w kraju potencjalnego przeciwnika, jak również na forum międzynarodowym. Działania te muszą być utajnione i maskowane. Nie można pozostawić żadnych „dowodów” i śladów zdradzających inspiratora. Często rola sił specjalnych w tym okresie będzie się sprowadzała nie tylko do prowadzenia rozpoznania lub walk, lecz na przykład zainicjowania i rozwinięcia ruchu partyzanckiego. Będzie to nie tyle prowadzenie działań specjalnych własnymi siłami, co raczej udzielenie pomocy

w ich organizacji i rozwinięciu na obcym terytorium.

Jeszcze w okresie pokoju, choć już przy zwiększonym napięciu politycznym i militarnym **wzrasta rola działań psychologicznych**. Inne rodzaje działań specjalnych raczej nie będą prowadzone, ze względu na możliwość uznania ich za prowokację. Nie wyklucza się ich jednak, choć ze ścisłym zamaskowaniem źródła. Natomiast, gdy napięcie polityczne jest tak wielkie, że grozi przejściem do otwartego konfliktu zbrojnego, możliwe jest ich rozpoczęcie tuż przed wybuchem wojny. Mogą to być akty dywersji i sabotażu wykonane razem z przedsięwzięciami psychologicznymi, które silnie oddziałują na nastroje społeczeństwa. Niszczenie obiektów o kluczowym znaczeniu dla gospodarki lub potencjału wojennego wywołuje zawsze określony skutek psychologiczny. Poza tym wykonanie aktów dywersji i sabotażu jeszcze przed wybuchem wojny jest z reguły łatwiejsze, ze względu na niezorganizowany bądź nienależycie wzmocniony aparat ochrony. Uwzględniając dotychczasowe doświadczenia, należy przewidywać, że w początkowym okresie wojny prowadzone będą przede wszystkim działania psychologiczne i dywersyjno-rozpoznawcze. Grupy dywersyjno-rozpoznawcze zostaną zgodnie z planem przerzucone na terytorium przeciwnika przed lub bezpośrednio po rozpoczęciu działań wojennych. Środki oddziaływania psychologicznego zostaną uruchomione przeciw ludności cywilnej i wojskom przeciwnika.

Działania psychologiczne i dywersyjno-rozpoznawcze w tym okresie wzajemnie się uzupełniają. GDR wykorzystują każdą okazję do rozpowszechniania fałszywych i defetystycznych informacji, a środki oddziaływania psychologicznego rozpowszechniają wiadomości o działaniach dywersyjnych i rzekomych działaniach partyzanckich. Tego typu propaganda wykorzystuje informacje o rezultatach działań grup dywersyjno-rozpoznawczych. Z przebiegu wojen i konfliktów zbrojnych po II wojnie światowej wynika, że w początkowym okresie wojny z reguły do działań nie

włączał się ruch partyzancki. Następowало to zawsze nieco później.

W początkowym okresie konfliktu, działania specjalne będą skupiały się przede wszystkim na oddziaływaniu na strefę komunikacji przeciwnika, co będzie utrudniało przegrupowania wojsk, paraliżowało system rozpoznania i powiadamiania, pogłębiała panikę i chaos. Ważne znaczenie będą miały działania specjalne w strefie bezpośrednich działań bojowych. W tym okresie należy zmierzać do objęcia działaniami specjalnymi możliwie największego obszaru przeciwnika (jego państwa).

Po rozpoczęciu działań partyzanckich na tyłach przeciwnika, ciężar działań specjalnych zostaje przeniesiony na ten właśnie obszar. Ścisła współpraca wojsk specjalnych z ruchem partyzanckim, głównie pomoc instruktażowa i zaopatrzenie w broń i inne środki walki byłyby domeną ich działalności. W tej sytuacji grupy specjalne spełniałyby rolę uzupełnienia działań partyzanckich, przede wszystkim poprzez prowadzenie rozpoznania, dywersji, sabotażu, oddziaływania psychologicznego na ludność cywilną i siły zbrojne przeciwnika.

W okresie rozwinięcia działań wojennych działania specjalne powinny zmierzać do ułatwienia i zwiększenia skuteczności działań wojsk operacyjnych.

W sytuacji, gdy okupowane jest terytorium własnego państwa, wszystkie cechy działań specjalnych pozostają niezmiennie, choć zasadniczej zmianie ulegają warunki, w jakich są prowadzone.

Utrata własnego terytorium lub zajęcie jego części często powoduje, że pewne zgrupowania własnych wojsk zostają izolowane przez przeciwnika. Powinny one przejść do działań w rozproszeniu (działań nieregularnych) lub włączyć się do ruchu partyzanckiego. Kierowanie i koordynacja działaniami specjalnymi na tym etapie będzie polegała na wykorzystaniu wszelkich rodzajów działań na rzecz wojsk regularnych. Natomiast pomoc będzie się sprowadzała do dostaw broni dla ruchu partyzanckiego, sprzętu, żywności, wydzielaniu oddziałów i pododdziałów regularnych do działań partyzanckich

oraz na przekształceniu wojsk odosobnionych w oddziały partyzanckie. Ponadto odciągają one wojska przeciwnika i utrudniają mu zwalczanie desantu powietrznego, wspierają działania oddziałów wydzielonych i rozpoznawczych nacierających wojsk własnych, zmuszają nieprzyjaciela do skupiania wysiłku i ześrodkowania wojsk na kierunkach najbardziej dogodnych do ich zniszczenia. Zatem wojska specjalne wykorzystywane na rzecz wojsk operacyjnych mogą kompleksowo stosować różne rodzaje działań: działania rozpoznawczo-dywersyjne, działania partyzanckie, działania psychologiczne itp. Należy mieć na uwadze, że wysiłek wojsk specjalnych ukierunkowany jest na potrzeby wojsk operacyjnych oraz ma także na celu pozyskiwanie sympatii miejscowej ludności, jej poparcia dla ruchu oporu oraz wprowadzenia przeciwnika w błąd co do rozmiarów i nasilenia tego ruchu. Ponadto działania propagandowe obejmują oddziaływanie na ludność cywilną i wojska. Metody prowadzenia propagandy mogą być „otwarte” (ulotki, broszury, radio, telewizja) lub „skryte” - rozpowszechnianie fałszywych informacji.

Ogólne reguły wykorzystania wojsk specjalnych w swych założeniach nie odbiegają od konwencjonalnych metod i form prowadzenia walki zbrojnej. Jednak zasadniczo różnią się w kwestiach szczegółowych, co wynika ze specyfiki zadań oraz charakteru tych wojsk. Według amerykańskich doświadczeń wojska specjalne w toku operacji połączonych należy wykorzystywać do wykonania zadań szczególnych i specyficznych, które decydują o powodzeniu całej operacji. Zadania te pomyślnie zrealizowane mają wyzwać ruch i rozwijać powodzenie zasadniczych zgrupowań operacyjnych. W amerykańskiej doktrynie operacji połączonych⁴⁷ ustalono zasady, którymi należy się kierować przy planowaniu wykorzystania wojsk specjalnych:

- Celowość - zgodność użycia wojsk specjalnych z celami danej operacji połączonej. Ofensywność - oddaje charakter działań specjalnych. Nie ma mowy o obronie (jedynie czasowa i wymuszona), a podstawą

⁴⁷ *Doctrine for Joint Special Operations* (opublikowana 17.04.1998 r.).

działań jest atak.

- Zmasowanie - ma zapewnić koncentrację użycia sił i środków wojsk specjalnych na obiektach przeciwnika decydujących o trwałości jego obrony. Zmasowane użycie wojsk specjalnych musi być wsparte zmasowanym wysiłkiem głównych zgrupowań w danej operacji, przez co możliwe jest uzyskanie synergii działań.
- Ekonomia sił nie powinna dopuścić do rozproszenia wysiłku, realizacji zadań drugorzędnych, mniej ważnych lub nieistotnych do przebiegu operacji.
- Manewr - przenoszenie wysiłku zawsze tam, gdzie przeciwnik tego się nie spodziewa. Manewr to jednocześnie zdolność do przemieszczania się w trudnych i skomplikowanych warunkach i sytuacjach.
- Jedność dowodzenia osiąga przez stworzenie jasnego i prostego systemu dowodzenia całością operacji i wkomponowania w jego treść systemu dowodzenia wojskami specjalnymi z uwzględnieniem ich specyfiki.
- Bezpieczeństwo - na miarę możliwości działań specjalnych, gdzie ryzyko jest wielokrotnie wyższe a możliwości udzielenia pomocy ograniczone.

O bezpieczeństwie decydują: stała łączność, możliwość wsparcia ogniowego (lotnictwo), zapewnienie ewakuacji.

- Zaskoczenie osiąga się, kiedy użycia wojsk specjalnych przeciwnik w racjonalny sposób nie jest w stanie przewidzieć. Zapewniają to nowe i dotychczas nie stosowane środki i sposoby walki.
- Prostota - będąca przeciwieństwem skomplikowanych struktur dowodzenia, logistyki oraz wprowadzania zbędnych, pośrednich ogniów, które nic nie wnoszą, a niepotrzebnie zajmują czas, odwracają uwagę,

niekiedy wręcz uniemożliwiają osiągnięcie wyznaczonych celów⁴⁸.

W operacji połączonej siły specjalne, które wcześniej stanowiły elementy podlegające strukturalnie poszczególnym dowództwom rodzajów sił zbrojnych, występują z reguły jako samodzielny komponent, który realizując swoje zadania i cele, staje się jednocześnie silnym i niezbędnym ogniwem operacji połączonej.

Wizja Heidi i Alvina Tofflerów, którzy przedstawiają żołnierzy formacji specjalnego przeznaczenia jako wojowników jutra, prowadzących walkę w warunkach konfliktu przybierającego formę wielu małych wojen, zaczyna nabierać realnych kształtów. W operacjach połączonych użycie sił specjalnych może stanowić podstawę planowania operacyjnego, a niekiedy nawet główną siłę sprawczą samych działań operacyjnych.

Dynamiczny rozwój sił specjalnych doprowadził do ich usamodzielnienia i określenia roli w kreowaniu zjawisk zachodzących w przestrzeni walki zbrojnej. Dotychczasowe badania pozwoliły wyodrębnić i usystematyzować zasadnicze grupy czynników, które zdeterminowały powstanie oraz rozwój sił i działań specjalnych.

Powstanie działań specjalnych wiązało się z określonymi potrzebami informacyjnymi decydentów oraz potrzebą oddziaływania na przeciwnika poniżej progu wojny. Kierunki przemian działań specjalnych determinowały przy tym trzy zasadnicze grupy czynników. Pierwszą grupę stanowiły czynniki wynikające z potrzeby osiągnięcia zakładanych celów działań oraz konieczności bezpośredniego oddziaływania na środek ciężkości przeciwnika. Drugą grupę stanowiły czynniki warunkujące osiągnięcie efektu synergicznego w prowadzonych działaniach, uzyskania dominacji informacyjnej nad przeciwnikiem oraz umożliwiające bezpośrednią reakcję na zagrożenia militarne i niemilitarne. Trzecia grupa to czynniki wynikające z konieczności elastycznego reagowania na jakościowo nowe wyzwania i zagrożenia w przestrzeni bezpieczeństwa.

⁴⁸ H. Hermann, *Działania specjalne ...* wyd. cyt.

W obrębie każdej z wymienionych grup czynników kluczową rolę odgrywa przewaga informacyjna, która nakreśla kierunki zmian i tworzy jakościowo nowy obraz sił specjalnych. Dotychczasowe zadania związane z działaniami z obszaru akcji bezpośredniej, ustępują miejsca monitorowaniu rejonów kluczowych. Wczesna typizacja zagrożeń i zapobieganie negatywnym zjawiskom, są niewątpliwie korzystniejsze niż ich zbrojne zwalczanie. Uzyskanie dominacji nad przeciwnikiem w sferze informacyjnej umożliwia precyzyjnie zaplanowane i przeprowadzone działania specjalne. Ich realizacja może mieć miejsce we wszystkich stanach funkcjonowania państwa lub sojuszu.

Siły desygnowane do prowadzenia działań specjalnych minimalizują ryzyko eskalacji działań, co byłoby bardziej prawdopodobne w wypadku użycia konwencjonalnych sił.

Niewielkie siły, o unikalnych możliwościach, stanowią element walki informacyjnej. Rolę sił specjalnych można sprowadzić do walki o informacje niezbędne dla efektywnego użycia rodzajów sił zbrojnych w operacjach połączonych oraz przygotowania dogodnych warunków do użycia tych sił. Niekiedy siły specjalne mogą samodzielnie realizować główne lub częściowe cele operacji połączonej. Działania specjalne rozumiane są w Sojuszu jako *działania wojskowe prowadzone przez specjalnie wyznaczone, zorganizowane, wyselekcjonowane i wyposażone siły, używające technik operacyjnych i metod oddziaływania nie będących w standardowym użyciu sił konwencjonalnych. Działalność ta prowadzona jest w trakcie wszelkiego rodzaju operacji wojskowych w okresie poprzedzającym kryzys, w czasie kryzysu i wojny, samodzielnie lub jako uzupełnienie działań sił konwencjonalnych zmierzające do osiągnięcia wojskowych, politycznych, ekonomicznych i psychologicznych celów operacji. Formy i metody prowadzenia działań specjalnych warunkuje sytuacja polityczno-militarna, która może wymagać zachowania tajności, skrytości działań i zaakceptowania pewnego stopnia*

fizycznego i politycznego ryzyka nie występującego w operacjach konwencjonalnych⁴⁹.

Siły specjalne w operacji umożliwiają dowódcy zgrupowania wielonarodowego reagowanie we wszechstronny i elastyczny sposób, ułatwiający osiągnięcie militarnych celów strategicznych lub operacyjnych. Działania specjalne, w przeciwieństwie do działań konwencjonalnych, mogą być prowadzone w sposób skryty i dyskretny w całym zakresie operacji militarnych. Siły specjalne mogą zostać użyte w okresie pokoju do realizacji szeregu zadań o charakterze niebrojnym, kształtującym wzajemne układy i relacje pomiędzy poszczególnymi państwami, zwłaszcza spoza Sojuszu. Mogą one wspierać operacje pokojowe, określić źródła prawdopodobnych zagrożeń, zidentyfikować i ocenić sytuację kryzysową w danym regionie lub zidentyfikować przesłanki do jej zaistnienia. Siły specjalne zapewniają Sojuszowi unikalną zdolność operacyjną, bowiem posiadają cechy, które umożliwiają użycie ich komponentów lądowych morskich i powietrznych zintegrowanych w wielonarodowe, połączone zespoły bojowe przeznaczone do wypełniania zadań na poziomach strategicznych i operacyjnych. Nowy kształt sił specjalnych w strukturach NATO wynika bezpośrednio z gwałtownych przeobrażeń, jakie zaszły w środowisku bezpieczeństwa, rosnących potrzeb prowadzenia działań w strukturach rozszerzonego Sojuszu, kształtowania się jakościowo nowej doktryny działań sojuszniczych oraz konieczności uwzględnienia doświadczeń narodowych nowych partnerów w zakresie prowadzenia operacji specjalnych. Koncepcja wykorzystania sił specjalnych podkreśla możliwość dysponowania przez dowódców zgrupowań elastycznymi siłami, które mogą wspierać, wzmacniać lub uzupełniać działania wojsk konwencjonalnych. W koncepcji podkreśla się również możliwość wypełnienia przez siły specjalne przestrzeni pomiędzy wysiłkami dyplomatycznymi, a użyciem wojsk konwencjonalnych. Za istotne uważa się prowadzenie działań specjalnych podczas wszelkiego rodzaju operacji, przy

⁴⁹ *MC Policy on NATO Special Operations*, s. 4 w: M. Wiatr, *Operacje połączone*, Toruń 2006 s. 214

założeniu, że największą efektywność siły specjalne osiągają w sytuacji, gdy ich rozwinięcie na danym obszarze następuje w okresie poprzedzającym kryzys.⁴⁵

W trakcie trwania kryzysu, siły specjalne stanowią wysunięte elementy struktury dowodzenia oraz wspierają Sojuszniczy System Ostrzegania i Wojskowego Reagowania NATO (NATO Precautionary System and Military Response Options).

Po zakończeniu konfliktu, mogą wspierać działania zmierzające do stabilizacji w rejonie konfliktu. Siły specjalne, odpowiednio do swych unikalnych zdolności, mogą realizować trzy zasadnicze grupy zadań: rozpoznanie specjalne i monitorowanie, akcje bezpośrednie oraz pomoc wojskową. Rozpoznanie specjalne i monitorowanie⁵⁰ - (Special Reconnaissance and Surveillance) - stanowi wsparcie dla narodowych i sojuszniczych środków i systemów gromadzenia oraz weryfikacji informacji, poprzez uzyskiwanie specyficznych, precyzyjnych danych o znaczeniu strategicznym lub operacyjnym. Uzupełnia inne metody zbierania informacji w sytuacji, gdy występują ograniczenia spowodowane warunkami terenowymi lub pogodowymi. Prowadzone jest w formie rozpoznania osobowego (human intelligence) i realizowane niezależnie od operacji konwencjonalnych lub w celu ich wsparcia. Wykorzystuje specjalistyczne, wysoce zaawansowane techniki, najnowocześniejsze wyposażenie, przy zastosowaniu nietypowych, tajnych procedur i metod postępowania oraz stosuje najbardziej nowoczesne metody inwigilacji. Szeroko wykorzystuje operacyjnie miejscowe źródła informacji. Akcje bezpośrednie - (Direct Action), to w działaniach specjalnych krótkotrwały atak lub inna akcja zaczepna o małej skali. W ramach tych zadań siły specjalne prowadzą głównie działalność destrukcyjną i wspierają operacje strategiczne sił konwencjonalnych. Akcje dywersyjne są zwykle ograniczone w czasie i przestrzeni, a ich istota polega na wykonaniu precyzyjnych

⁵⁰ W zasadzie różnica pomiędzy rozpoznaniem specjalnym, a monitorowaniem zawiera się w różnych okresach ich prowadzenia. Monitorowanie (surveillance – nadzorowanie, monitorowanie) umożliwia min wczesną typizację zagrożeń na danym obszarze [przyp. aut.].

chirurgicznych uderzeń, po których następuje planowe, natychmiastowe wycofanie sił z rejonu obiektu. Realizacja zadań tego typu ma na celu przygotowanie warunków, które pozwolą na podjęcie zdecydowanych operacji wojskowych i politycznych. Wsparcie militarne - (Military Assistance), wsparcie udzielane danemu państwu przez inny kraj, koalicję lub sojusz przybierające różne formy, jak np.: pomoc zbrojna, ekspercka, doradcza, materiałowa lub szkoleniowa. W działaniach specjalnych wsparcie udzielane bezpośrednio bądź pośrednio ruchowi oporu, lokalnym siłom zbrojnym albo siłom paramilitarnym przez kraj, koalicję lub sojusz⁵¹. Zgodnie ze wspomnianymi dokumentami normatywnymi siły operacji specjalnych mogą również zostać zaangażowane do realizacji zadań pochodnych związanych bezpośrednio z wykonywanym zadaniem (misją) - czyli tzw. *akcji towarzyszących*. Szczegółowa analiza doktryny oraz postanowień regulaminowych użycia amerykańskich sił specjalnych w operacjach połączonych⁵², wyraźnie wskazuje, iż ograniczenie zakresu zadań w sojuszniczych operacjach połączonych jest ograniczeniem pozornym. Faktyczny obszar zadań realizowanych w operacjach specjalnych obejmuje również problematykę misji prezentowaną w innych materiałach źródłowych.

Według *Doctrine for joint Special Operations (JP3.05)* oraz *Joint Special Operations Targeting and Missions Planning Procedures (JP 3.05.5)* możemy wyróżnić dziewięć zasadniczych rodzajów zadań przewidzianych dla sił specjalnych. Analiza treści zadań zawartych w wymienionych dokumentach wykazuje, że prezentowane na wstępie trzy grupy zadań realizowane w operacjach specjalnych Sojuszu, poszerzone o tematykę akcji towarzyszących, są kompilacją zadań wynikających z amerykańskiej doktryny użycia sił specjalnych

⁵¹ Pomoc wojskowa obejmuje więc swoim zasięgiem również zadania sił specjalnych realizowane w ramach tzw. obecności wojskowej - Foreign Internal Defence (wg JP - 3.05.5).

⁵² *AJP-01; Doctrine for Joint Special Operations - JP 3.05; Joint Special Operations Targeting and Mission Planning Procedures - JP 3.05.5, 1993; FM 100 - 25 Doctrine for Army Special Operation Forces, (Coordinating Draft) 1997; Joint Command and Control Doctrine Study.*

w operacjach połączonych. Według *JP 3.05* zasadnicze zadania przewidziane do realizacji w trakcie prowadzenia działań specjalnych to: rozpoznanie specjalne, akcje bezpośrednie, działania psychologiczne, działania antyterrorystyczne, działania niekonwencjonalne, obecność wojskowa, sprawy cywilne, przeciwdziałanie niekontrolowanemu rozwojowi uzbrojenia i broni masowej zagłady oraz działania informacyjne.

W zgrupowaniu sił mającym prowadzić operację połączoną, z narodowych jednostek specjalnych może zostać utworzony sojuszniczy komponent sił specjalnych oraz Dowództwo Komponentu Operacji Specjalnych (Special Operation Component Command - SOCC), składające się z elementów narodowych sztabów sił specjalnych. Państwa, które nie wydzielają sił specjalnych, mogą delegować do dowództwa komponentu swoich oficerów. Mimo że działania specjalne będą planowane, kierowane i koordynowane przez wielonarodowe dowództwo komponentu, to stawianie zadań realizowane będzie jednak w narodowych kanałach dowodzenia i kierowania. W większości sytuacji realizacja zadań pozostanie w gestii czynników i dowództw narodowych⁵³.

⁵³ M. Wiatr, *Operacje Połączone*, Toruń 2006 s. 212 – 218.

Wnioski

Powojenne konflikty w Iraku i Afganistanie po raz kolejny pokazują, że wizje bezpiecznej i czystej wojny są mało realne. Walka ze zdeterminowanym przeciwnikiem, stosującym „brudne sztuczki” i dysponującym nawet przestarzałą techniką, coraz częściej wymaga zaangażowania wojskowych jednostek specjalnych.

Analiza użycia wojsk specjalnych w wielu konfliktach zbrojnych wskazuje, że samodzielne operacje mogą prowadzić wojska specjalne tylko nielicznych państw, jak np. Stanów Zjednoczonych. Głównymi ograniczeniami są braki w transporcie lotniczym, wsparciu i zabezpieczeniu działań.

Skuteczność działań sił specjalnych nie jest możliwa bez wnikliwego rozpoznania sytuacji w rejonie operacji realizowanego wspólnie z wywiadem wojskowym. Nasze doświadczenia w Afganistanie wskazują, że pracownicy operacyjni wywiadu nie są wystarczająco wyszkoleni, aby myśleć w kategoriach realnej sytuacji operacyjnej sił zbrojnych przeciwnika.

Rozdział 3. Możliwości prowadzenia działań specjalnych na obszarze kraju

Zakres działań specjalnych bardzo się zmienił w okresie ostatnich kilkudziesięciu lat. To już nie tylko działanie partyzanckie, dywersyjno-rozpoznawcze, sabotażowe i psychologiczne, lecz także nowe dziedziny stworzone przez współczesną cywilizację⁵⁴.

Nie wkraczając głębiej w sferę teorii dotyczącej wykorzystania wojsk specjalnych, ponieważ zostało to przedstawione wcześniej, zgodnie z tematem rozdziału pragnę skupić się na praktycznych aspektach możliwości prowadzenia działań na terenie własnego kraju przez polskie wojska specjalne oraz wojska specjalne innych krajów. Stworzy to możliwość wypracowania optymalnych warunków ewentualnego użycia tych wojsk na terenie naszego kraju.

3.1. Prawne aspekty użycia wojskowej jednostki specjalnej na terenie kraju

Zjawiskiem, które wywarło istotny wpływ na zakres zadań jednostek specjalnych jest terroryzm. Zwalczanie terroryzmu stało się jednym z rodzajów działań specjalnych⁵⁵. Koncepcja „aktywnej obrony” przed terroryzmem powstała w latach 70-tych XX wieku. Powstały wtedy wyspecjalizowane formacje mające za zadanie prowadzenie uderzeń odwetowych, prewencyjnych, a przede wszystkim uwalniania zakładników.

Jest to moment, w którym podkreślić należy, że działania specjalne mogą być prowadzone także na terenie własnego kraju w przypadku zaistnienia incydentu terrorystycznego, którego rodzaj i przebieg wymaga interwencji jednostki **przeciwterrorystycznej wojsk specjalnych**.

⁵⁴ H. Herman. *Działania specjalne* ... wyd. cyt., s. 24.

⁵⁵ Tamże, s. 6.

Podkreślenie, że chodzi o jednostkę **przeciwterrorystyczną** jest bardzo istotne. Przyjęło się określać wszelkie działania skierowane przeciwko terrorystom jako **działania antyterrorystyczne**. Nie jest to określenie precyzyjne.

Obrona przed terroryzmem, według *Wojskowej Koncepcji NATO obrony przeciwko terroryzmowi MC - 472*, to pojęcie obejmujące następujące rodzaje działań: **antyterroryzm (AT)**, **zarządzanie skutkami ataków (CM)**, **przeciwterroryzm (CT)** oraz **współpraca wojskowa**.

Antyterroryzm (AT) to działania obronne zwiększające odporność sił, ludzi i obiektów na działania terrorystyczne, włączając w to wysiłki sił militarnych i instytucji cywilnych. Natomiast **przeciwterroryzm (CT)** to działania zaczepne, w celu zwiększenia odporności sił, poszczególnych ludzi i obiektów narażonych na działania terrorystyczne włączając w to działania sił reakcji militarnej i instytucji cywilnych zawierającą siłę militarną.⁵⁶

Zwalczanie terroryzmu środkami militarnymi jest działaniem ofensywnym realizowane w celu odpowiedzi na akty terroryzmu skierowane przeciwko obywatelom polskim lub ich interesom. Podczas likwidacji przypadków terroryzmu działania te mają charakter kompleksowy angażujący szereg instytucji i agencji rządowych. Działania te mogą stanowić część działań prowadzonych w ramach działań niekonwencjonalnych, akcji bezpośrednich oraz rozpoznania specjalnego i mogą obejmować uwalnianie zakładników, odzyskiwanie ważnych dokumentów (urządzeń) będących w posiadaniu grup terrorystycznych ewentualnie atakowanie i niszczenie infrastruktury organizacji terrorystycznych. Zazwyczaj WJS będą zmuszone do prowadzenia działań w warunkach posiadania przez przeciwnika pełnej inicjatywy w trakcie zaistnienia aktu terroru lub bezpośrednio po takim akcie.

Prawodawstwo różnych państw dopuszcza możliwość użycia wojsk specjalnych na terenie kraju. Ewentualne użycie wojskowej jednostki specjalnej

⁵⁶ *Wojskowa koncepcja NATO obrony przeciwko terroryzmowi – MC-472.*

(WJS) w operacjach specjalnych i przeciwterrorystycznych na terenie Polski zabezpiecza (z licznymi ograniczeniami) polskie prawo.

Użycie wojskowej jednostki specjalnej (WJS) w warunkach pokojowych regulują:

W przypadku działań prowadzonych poza granicami państwa – ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa i akty wykonawcze do tej ustawy (Dz. U. nr 162, poz. 1117 z późn. zm.), **gdzie w art. 2 pkt 2 mowa jest o pobycie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa.** Przez pobyt taki uważa się obecność jednostek wojskowych (a zatem i WJS będącej, co do zasady jednostką wojskową) poza granicami państwa – w celu udziału w:

- szkoleniach i ćwiczeniach wojskowych;
- akcjach ratowniczych, poszukiwawczych lub humanitarnych;
- przedsięwzięciach reprezentacyjnych.

Powyższe zapisy mają charakter ogólny, odnoszą się do Sił Zbrojnych RP jako takich, zatem i WJS. W obowiązującym stanie prawnym jest rzeczą praktyki – czy WJS jako jest lub ma być wykorzystana w wyżej wymienionych celach (zadaniach) przeznaczonych dla Sił Zbrojnych realizujących pobyt poza granicami państwa.

W przypadku działań prowadzonych w kraju – ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2002 r. Nr 7, poz. 58 z późn. zm.). Z treści art. 18 ustawy wynika, że w razie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego, zwłaszcza poprzez sprowadzenie:

- niebezpieczeństwa powszechnego dla życia, zdrowia lub wolności obywateli;
- bezpośredniego zagrożenia dla mienia w znacznych rozmiarach;
- bezpośredniego zagrożenia obiektów lub urządzeń, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 4;

- **zagrożenia przestępstwem o charakterze terrorystycznym bądź jego dokonania** w stosunku do obiektów mających szczególne znaczenie dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, bądź mogącym skutkować niebezpieczeństwem dla życia ludzkiego, można użyć, w celu pomocy uzbrojonym oddziałom i pododdziałom Policji, oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, co następuje na podstawie postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wydanego na wniosek Prezesa Rady Ministrów. Przy czym pomoc taka może być udzielona również w formie prowadzonego samodzielnie przez oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych przeciwdziałania zagrożeniu bądź dokonaniu **przestępstwa o charakterze terrorystycznym**.

W przypadkach niecierpiących zwłoki decyzję o udzieleniu pomocy przez Siły Zbrojne podejmuje Minister Obrony Narodowej, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, określając zakres i formę pomocy, zawiadamiając o niej niezwłocznie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Prezesa Rady Ministrów. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej niezwłocznie wydaje postanowienie o zatwierdzeniu lub uchyleniu decyzji o użyciu oddziału lub pododdziału Sił Zbrojnych. Bardzo istotnym wymogiem prawnym jest zapis w ustawie o Policji, iż żołnierzom Sił Zbrojnych (a zatem i żołnierzom WJS) kierowanym, w trybie art. 18, do pomocy Policji - przysługują, wobec wszystkich osób, uprawnienia policjantów określone w art. 15-17. Korzystanie z tych uprawnień następuje również na zasadach i w trybie określonym dla policjantów.

Oznacza to, że bezwzględne pierwszeństwo prawne przed procedurami i regulaminami wojskowymi stosowanymi w WJS mają – procedury policyjne, w tym i policyjne zasady użycia broni palnej, określone w art. 17 i w aktach wykonawczych do ustawy o Policji.

Użycie WJS w warunkach kryzysu:

Sytuacja kryzysowa w rozumieniu nowo uchwalonej ustawy o zarządzeniu kryzysowym, to - sytuacja będąca następstwem zagrożenia i prowadząca w konsekwencji do zerwania lub znacznego naruszenia więzów społecznych przy równoczesnym poważnym zakłóceniu w funkcjonowaniu instytucji publicznych, jednak w takim stopniu, że użyte środki niezbędne do zapewnienia lub przywrócenia bezpieczeństwa **nie uzasadniają wprowadzenia żadnego ze stanów nadzwyczajnych**, o których mowa w art. 228 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (tj. stanu wojennego czy stanu wyjątkowego).

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, przewiduje możliwość znaczącego udziału Sił Zbrojnych RP w przeciwdziałaniu sytuacji kryzysowej i likwidacji skutków zdarzenia powodującego taką sytuację (np. zamieszki, niepokoje uliczne); Wedle tej ustawy - użycie Sił Zbrojnych RP (a zatem i żołnierzy WJS) będzie mogło być stosowane, gdy posłużenie się innymi siłami i środkami będzie niemożliwe lub może okazać się niewystarczające i dodatkowo pod warunkiem, że inne przepisy nie stanowią inaczej. Takimi zaś innymi przepisami są właśnie przepisy wyżej wymienionej ustawy o Policji (np., gdy zaistnieje przestępstwo terrorystyczne – art. 18 ust 1 pkt 4 oraz ust. 3 i 4 ustawy o Policji) lub ustawy o stanie wyjątkowym (art. 2 i art. 11 ustawy), gdy rozwój wypadków będzie wymagał wprowadzenia takiego nadzwyczajnego stanu i gdy zostanie on wprowadzony.

Inaczej mówiąc, przy tak ukształtowanym stanie prawnym, jeśli dojdzie do popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym (a jego definicję określa Kodeks Karny w art. 115 ust. 20 k.k.), to od oceny danej sytuacji dokonywanej przez uprawniony organ polityczny (np. ilości miejsc, w których zaatakują terroryści oraz formy, rozmiaru i środków tego ataku) - będzie zależało zastosowanie takiej, czy innej podstawy prawnej „uruchomienia Sił

Zbrojnych”, w tym i WJS.

Wybór podstawy prawnej i uzasadnienie dokonania takiego wyboru będą zatem leżały w gestii odpowiedniego czynnika politycznego (Prezydent RP, Ministra Obrony Narodowej, na wniosek MSWiA lub na wniosek wojewody).

Warto nadmienić, że w ustawie o zarządzeniu kryzysowym ustawodawca wprowadza zasadę, że dowodzenie oddziałami Sił Zbrojnych odbywa się na zasadach określonych w regulaminach wojskowych i według procedur obowiązujących w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.! Jednak ta nowa ustawa przewiduje dla Sił Zbrojnych szereg zadań, niekoniecznie właściwych specyfic, przeznaczeniu i zakresowi szkolenia WJS. Zadania te wedle ustawy sprowadzać się mają do współdziałania w monitorowaniu zagrożeń, działań poszukiwawczo-ratowniczych, ewakuowania poszkodowanej ludności i mienia, izolowania obszaru występowania zagrożeń lub miejsca prowadzenia akcji ratowniczej, wykonywania prac zabezpieczających, ratowniczych i ewakuacyjnych, prowadzenia prac wymagających użycia specjalistycznego sprzętu technicznego lub materiałów wybuchowych będących w zasobach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, likwidowania skażeń chemicznych, promieniotwórczych, zakażeń biologicznych etc.

Użycie WJS w czasie stanu wojennego, stanu wyjątkowego i stanu klęski żywiołowej (tzw. stany nadzwyczajne, o których generalnie stanowią - art. 228 -234 Konstytucji), a ponadto:

- 1) ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 156, poz. 1301 z późn. zm.);
- 2) ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. Nr 113, poz. 985 z późn. zm.)
- 3) ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. Nr 62, poz. 558 z późn. zm.).

Co istotne, podczas stanu wyjątkowego użycie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez oddziały Sił Zbrojnych następuje – w sposób określony w przepisach wydanych na podstawie ustawy o Policji, a zatem z licznymi ograniczeniami co do swobody prowadzenia ognia (patrz art. 17 ustawy o Policji). Stan wyjątkowy może być wprowadzony także wówczas, kiedy zagrożenie konstytucyjnego ustroju państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego jest spowodowane działaniami terrorystycznymi. Również i tutaj ocena – czy istotnie zachodzi sytuacja wymagająca wprowadzenia stanu nadzwyczajnego leży w gestii czynnika politycznego – Prezydenta RP na wniosek Rady Ministrów.

Natomiast o samym użyciu Sił Zbrojnych podczas stanu wyjątkowego postanawia Prezydent RP na wniosek Prezesa Rady Ministrów.

Reasumując – od strony formalnej podstawą prawną uruchomienia w kraju uzbrojonych oddziałów Sił Zbrojnych RP (w tym WJS), w warunkach pokojowych i stanów nadzwyczajnych, są (w zależności od szeregu czynników: rodzaju ataku, jego rozmiaru, ilości miejsc, w których zaatakowali terroryści i wagi zaatakowanych dóbr prawem chronionych) następujące akty prawne:

- ustawa o Policji;
- ustawa o zarządzaniu kryzysowym (gdzie nie ma jeszcze potrzeby wprowadzenia ani stanu wyjątkowego ani stanu klęski żywiołowej) lub
- ustawa o stanie wyjątkowym.

Decyzję o użyciu WJS w całości lub jej części podejmuje Minister Obrony Narodowej samodzielnie lub na polecenie organów nadrzędnych.

3.2. Przeznaczenie i zadania sił specjalnych

Zwykło się sądzić, iż działania specjalne, a w tym realizowany w ramach tych działań kompleks przedsięwzięć o charakterze wojskowym, cele, posiadany potencjał polityczny, stosowane metody, techniki oraz środki powodują, że

prowadzone są one na terytorium przeciwnika lub terenach przez niego okupowanych lub administrowanych⁵⁷. Jako specyficzny rodzaj działań bojowych działania specjalne z trudnością poddają się ustaleniom prawnym i regulaminowym. Ta specyfika i różnorodność, nie mieści się w zakresie działań jednostek regularnych i prowadzona jest przez wojska specjalne.

Prowadzenie działań specjalnych na terenie własnego kraju zakładano jedynie w przypadku czasowego opuszczenia własnego terytorium w czasie wojny i zorganizowanie ruchu oporu z najwyższą formą jego działalności – ruchem partyzanckim.

Dopuszczano prowadzenie działań specjalnych w czasie pokoju - przykładowo w celu likwidacji stanu zagrożenia dla własnego państwa ze strony innego państwa poprzez dezorganizację jego życia politycznego, administracyjnego i gospodarczego.

Pojęcie działań specjalnych łączono z pojęciami takimi jak: zadania dywersyjno-rozpoznawcze i terrorystyczne (dywersja, sabotaż, napady, porwania, niszczenia) wsparcie ruchu oporu, oddziaływanie psychologiczne (propaganda i dywersja psychologiczna), oddziaływanie na nieprzyjaciela, rozpoznanie wojskowe.

3.3. Ograniczenia w użyciu wojskowej jednostki specjalnej na terenie kraju⁵⁸

Zasadnicze ograniczenia wynikają z wymienionych w poprzednim podrozdziale aktów normatywnych, ale także szereg innych niżej wymienionych problemów utrudniających ewentualne wykorzystanie WJS w rozwiązywaniu incydentów terrorystycznych w różnych fazach działania.

Analizując poszczególne fazy działań już na samym początku zauważyć

⁵⁷ *Leksykon Wiedzy Wojskowej*, Warszawa 1979, s. 104.

⁵⁸ Podrozdział opracowano głównie na podstawie wywiadów z oficerami wojskowych jednostek specjalnych [przyj. aut.].

można szereg nieścisłości.

Przedoperacyjna faza działania wymaga ujednoczenia pojęć i definicji. Nadal nie w pełni zrealizowano opracowanie porządkujące sferę definicyjną działań przeciwterrorystycznych na poziomie krajowym (z uwzględnieniem uregulowań NATO i UE). Nie w pełni wykorzystano możliwości, jakie dało powstanie Ustawy o zarządzaniu kryzysowym. Nadal oczekiwane jest stworzenie ustawodawstwa antyterrorystycznego w Polsce.

Ujednoczenia wymaga system kierowania incydem terrorystycznym.

Obecnie istniejące rozwiązania dostosowane są głównie do reagowania w innych zagrożeniach niż terrorystyczne, z tego względu nie biorą pod uwagę specyficznych zasad działania w takiej sytuacji. Rozwiązanie powinien przygotować specjalny zespół międzyresortowy. Efektem jego działania dla WJS powinno być między innymi określenie sposobu rozmieszczenia elementów dowodzenia sił wojskowych na poszczególnych poziomach struktury kierowania kryzysem. Powinno zostać ujęte w ustawie o zarządzaniu kryzysowym, a w odniesieniu do jednostki przeciwterrorystycznej w ustawie o Siłach Zbrojnych, określającej rodzaje Sił Zbrojnych i system dowodzenia.

Koniecznym jest wzajemne zapoznanie się z procedurami działania wszystkich uczestników zaangażowanych do rozwiązywania incydentu terrorystycznego (ujednoczenie procedur).

Bezpośredni wpływ na sposób przygotowania i szkolenia WJS ma doprowadzenie do wiadomości struktury i procedur działania do użycia w ramach systemu reagowania. Dotyczy to zwłaszcza obszarów, gdzie zachodzi współdziałanie między poszczególnymi elementami struktury antykryzysowej. W ustawie o zarządzaniu kryzysowym winna znaleźć się delegacja dla Prezesa Rady Ministrów do wydania rozporządzenia precyzującego sposób współdziałania poszczególnych służb oraz procedury powiadamiania i podejmowania wspólnych działań.

Kolejną istotną kwestią jest powiązanie systemów łączności, w tym zwłaszcza wydzielanie środków i częstotliwości.

Przygotowanie działań znacznie ogranicza brak możliwości przechowywania zapasu alarmowego amunicji oraz przygotowanych ładunków wybuchowych na terenie Jednostki, które w świetle obecnych przepisów jest to utrudnione. Biorąc pod uwagę klasę bezpieczeństwa amunicji oraz nowoczesnych materiałów wybuchowych, przechowywanie na terenie Jednostki niewielkich ilości alarmowych tego typu środków (w przystosowanych magazynach) zdecydowanie poprawiłoby szybkość ewentualnego reagowania.

Znacznym ograniczeniem w działaniach jest brak możliwości użyczenia oraz użycia do działań bojowych i szkolenia sprzętu uzbrojenia oraz środków bojowych. Uregulowane są kwestie dotyczące pozostałego sprzętu, natomiast brak uregulowań dotyczących np. broni, amunicji, materiałów wybuchowych, itp. Konieczne jest wydanie przepisów dotyczących prowadzenia szkoleń z użyciem ostrej amunicji i materiałów wybuchowych oraz innych środków i technik specjalnych.

Według opinii ekspertów, zwiększenie skuteczności podejmowanych działań wymaga realizację wspólnych szkoleń. Dotyczy to kwestii organizowania całościowych ćwiczeń wszystkich służb. Ćwiczenia wspólne dwóch komponentów (np. WJS i Policji) nie stanowią problemu organizacyjnego. Natomiast istnieje wiele formalnych uregulowań utrudniających tego typu przedsięwzięcia. Do głównych należy m.in. konieczność uzyskiwania formalnych zgód na ich realizację na poziomie ministerialnym, co bardzo wydłuża czas ich przygotowania. Niezbędne jest zawarcie ramowego porozumienia o współpracy ministrów obrony narodowej oraz spraw wewnętrznych i administracji określającego zakres, formy oraz kompetencje poszczególnych organów i harmonogram szkoleń.

Kolejna gama ograniczeń dotyczy fazy użycia WJS. Powyższy problem wiąże się z koniecznością określenia jasnych i jednoznacznych podstaw

prawnych i procedur użycia WSJ na terenie kraju.

Obecne uregulowania nie są jednoznaczne. Sposób ich realizacji jest czasochłonny. Brak jednoznaczności niesie za sobą wątpliwości, co do skutków podejmowania działań przez WJS (szczególnie w wypadku „wątpliwego” sukcesu). Niezbędne jest wypracowanie „druków” wniosków, decyzji i postanowień o użyciu Sił Zbrojnych i broni oraz innych środków określających zakres, warunki i sposób prowadzenia działań, wraz z projektami rozkazów operacyjnych wydawanych na poszczególnych szczeblach dowodzenia z maksymalnym uszczegółowieniem warunków działania. Niezbędne jest wydanie aktu prawnego w formie rozporządzenia określającego warunki używania broni oraz technik specjalnych stosowanych przez WJS. Jednocześnie przyjęte procedury powiadamiania, wydawania zgody na użycie oraz zgody na działanie są czasochłonne i nie zapewniają skrytości. Nie uwzględniają także rozgraniczenia na wydawanie zgody na użycie i zgody na działanie.

Niezbędne jest wydanie aktu prawnego określającego precyzyjnie powyższe przedsięwzięcia.

Istotną sprawą są koszty użycia WJS. Nabiera to szczególnego znaczenia w sytuacji przedłużającego się incydentu. Rozwiązania powinny jasno określać sposób finansowania i rozliczania. Część rozwiązań międzyresortowych określa istniejące porozumienia.

Szereg problemów dostarcza również faza przemieszczania się w rejon incydentu.

Niezbędne jest zapewnienie możliwości korzystania przez pojazdy WJS z cywilnych numerów rejestracyjnych (obecnie prawo takie mają tylko wojskowe służby specjalne i Żandarmeria Wojskowa). Długotrwałe są także formalności związane z możliwością poruszania się pojazdów (kolumn) na zasadach uprzywilejowanych. Należy przygotować standardowe procedury (dokumenty, sygnały świetlne, hasła, asysta Żandarmerii Wojskowej) umożliwiające zastosowanie takiego sposobu przemieszczania w przypadku

zaistnienia sytuacji kryzysowej.

Podobnie wygląda sprawa transportu ładunków niebezpiecznych w tym przy wykorzystaniu środków lotniczych i pływających. Obecne procedury ograniczają możliwość skrytego i szybkiego działania. Wejście i oczywiście wyjście WJS w rejon operacji powinno być utrzymywane w tajemnicy.

Po nawiązaniu kontaktu sił WJS z innymi siłami działającymi w rejonie incydentu może powstać problem dotyczący stosowanych procedur. Problem może zostać rozwiązany w przypadku ujednoczenia procedur działania poszczególnych służb. Ideą takiego rozwiązania powinna być świadomość konieczności zapewnienia określonych warunków funkcjonowania sił wojskowych w rejonie incydentu, w sytuacji, gdy zostaną one wezwane. Obowiązek taki powinien spoczywać na siłach policyjnych. Powinno zostać zawarte w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z delegacji zawartej w ustawie o zarządzaniu kryzysowym i doprecyzowane w porozumieniu ministrów obrony narodowej i spraw wewnętrznych i administracji.

Problemem może być także wykorzystanie obiektów państwowych rozmieszczonych w rejonie incydentu, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury jednostek wojskowych.

Podczas rozmieszczenia sił WJS w rejonie, bardzo drażliwą kwestię stanowi ewentualność przejmowania obiektów cywilnych (prywatnych). Obecnie jest to utrudnione ze względu na brak jasnych przepisów np. normujących finansowanie tego typu przedsięwzięć.

Innym problemem jest **ewakuacja ludności** z rejonu incydentu (miejsc zajmowanych na potrzeby WJS). W chwili obecnej zajmuje się tym Policja, jednak nie można wykluczyć, że siły wojskowe będą zmuszone do zastosowania tego typu działań. Jeżeli wojsko miałoby dokonywać tego samodzielnie, muszą być w tym zakresie jasne uregulowania prawno-proceduralne. Rozwiązanie jak wyżej lub w przepisach dotyczących zadań Żandarmerii Wojskowej lub wojskowych służb porządkowych.

W czasie działania w miejscu incydentu, doprecyzowania wymagają relacje pomiędzy wojskiem, policją i innymi służbami oraz organami cywilnymi w rejonie incydentu. Brak jasnych ustaleń, głównie w zakresie dowodzenia (kierowania) na poszczególnych poziomach zarządzania strukturą kryzysową. Należy bardzo szczegółowo ustalić kompetencje, co do odpowiedzialności za kierowaniem operacją oraz kwestie podległości poszczególnych sił i służb w czasie rozwiązywania incydentu.

Należy stworzyć standardowe procedury przyjęcia pełnej kontroli nad całością sił oraz dokumentowania tych przedsięwzięć. Jak w te procedury wpisze się wojskowy system dowodzenia?

Jednocześnie pamiętać należy, że użycie WJS w czasie incydentu terrorystycznego w chwili obecnej wymaga dopracowania głównie w odniesieniu do sytuacji, gdy siły wojskowe włączają się do bezpośredniego, fizycznego zwalczania terroryzmu. Użycie Jednostki powinno następować w ostateczności, pod dokonaniem szczegółowej analizy sytuacji, z której wynika, że siły policyjne są niewystarczające do rozwiązania incydentu.

Newralgiczną sytuacją w czasie działania jest **użycie broni i materiałów wybuchowych**. Dotychczas brak jest konkretnych uregulowań dotyczących tego zagadnienia. Realia działań przeciwterrorystycznych wymagają konkretów – kto wyda rozkaz do użycia broni, czy ma do tego uprawnienia, formuła użycia broni, zasady jej użycia (np. strzelanie powodujące jak najmniejsze szkody dla terrorysty, użycie strzelców wyborowych czy też wykorzystanie broni z tłumikiem, amunicji antyrykoszetowej). Podobnie jest z użyciem materiałów wybuchowych oraz innych środków bojowych (gazów, psów itp.).

Po zakończeniu operacji, skutki działania WJS mogą wymagać przekazania obiektu organom dochodzeniowo-śledczym. Uregulowania wymaga precyzyjne określenie sposobu i formy przekazania obiektu (miejsca przestępstwa) siłom policyjnym (dochodzeniowo-śledczym). Procedury działania m.in. w Wielkiej Brytanii określają precyzyjnie sposób przekazania

(po zakończeniu działania i dokładnym sprawdzeniu obiektu - miejsca incydentu przez wojsko). Przekazanie realizowane jest za zgodą dowódcy wojskowego. Proponuje się wprowadzenie zasady prowadzenia czynności przez Prokuraturę Wojskową. Potrzebna zmiana w kodeksie postępowania karnego. W przypadku przekazania do badań broni i wyposażenia osobistego żołnierzy wprowadzić należy taki sposób realizacji, aby wyeliminować sytuację przetrzymywania ww. sprzętu przez organy dochodzeniowo-śledcze przez długi okres powodujący praktyczną eliminację żołnierzy z możliwości ich użycia w przypadku ewentualnego kolejnego incydentu.

Niezbędne jest także zagwarantowanie czasu na przygotowanie się do składania zeznań przez uczestników operacji w procedurach śledczych oraz uzyskanie w tym zakresie pomocy prawnej. Obecnie brak takich uregulowań. Bardzo dobre w tym względzie są doświadczenia brytyjskie (zastosowanie rozwiązań około prawnych polepszających sytuację żołnierzy w razie nieprzewidzianych sytuacji). Dotyczy to np. zagwarantowanego czasu 24 godzin, od przeprowadzonej operacji na przygotowanie się do przesłuchań w charakterze świadka. W tym czasie żołnierze uzyskują pomoc prawną ze strony resortu.

Kolejnym problemem niezbędnym do uregulowania jest konieczność zapewnienia ukrycia personaliów i wizerunku żołnierzy WSJ w czasie ewentualnych procesów sądowych. W rozwiązaniach brytyjskich stosowane jest składanie zeznań na sali sądowej „za zasłoną”. Być może powinny to być techniki podobne do stosowanych w odniesieniu do szczególnie ważnych świadków np. świadka koronnego. W rozporządzeniu dotyczącym zachowania niejawności personaliów niektórych świadków jako normę trzeba wprowadzić tajność uczestników akcji antyterrorystycznej. Podobnie jest z ochroną danych osobowych żołnierzy. Rozwiązanie powinno być zbliżone do stosowanych w wojskowych służbach specjalnych.

Nie bez znaczenia pozostaje ubezpieczenie sił wojskowych od

odpowiedzialności cywilnej w przypadku zniszczenia mienia cywilnego w związku z prowadzonymi działaniami.

Bardzo ważną kwestią (w polskich realiach z góry skazaną na niepowodzenie) jest zachowanie tajności w odniesieniu do mediów. Zablokowanie informacji w oparciu o istniejące przepisy jest niewystarczające. W ewentualnych uregulowaniach należy uwzględnić zasady zakazu podawania jakichkolwiek wiadomości na temat przygotowywania, planowania i przeprowadzania operacji przez siły wojskowe. Konieczne podjęcie działań w oparciu o ustawę o ochronie informacji niejawnych. Jasne zestawy informacji stanowiących tajemnicę i ścisłe egzekwowanie ich przestrzegania. Zmiany wymaga praktyka i lekceważenie zasad bezpieczeństwa oraz bezkarność sprawców. Jednocześnie uwzględnić należy konieczność profesjonalnej obsługi mediów przez odpowiednich rzeczników w tym prowadzenia działań dezinformujących sprawców incydentu. Informowanie o wykorzystaniu WJS może nastąpić tylko w sytuacji, gdy może przynieść korzyści związane z rozwiązaniem incydentu (efekt psychologiczny). Należałoby rozważyć tworzenie swoistego rodzaju medialnego klimatu użycia WJS w incydencie terrorystycznym. Generalnym jego przesłaniem powinno być wytworzenie powszechnej świadomości o posiadaniu ostatecznego „argumentu” w postaci sił wojskowych, które używane są w sytuacji wyjątkowej, gdy atak terrorystyczny grozi destabilizacją funkcjonowania struktur państwa, a ich działanie jest „bezwzględne i ostateczne”. W świadomości potencjalnych terrorystów powinno budzić to oczywiste obawy, co do sposobu postępowania wobec nich w czasie zaistnienia incydentu, natomiast w społeczeństwie powinna zostać ukształtowana akceptacja na tego typu działanie. Jest to szczególnie istotne w kontekście różnego rodzaju wątpliwości natury prawnej. Ponieważ osiągnięcie takiego efektu jest procesem długotrwałym, jego realizację należałoby rozpoczynać jak najszybciej, tak by nie być zaskoczonym przez ewentualnie zaistniały incydent terrorystyczny. Celem tego typu działania jest

zapobieżenie pogłębieniu ewentualnego kryzysu wywołanego incydem terrorystycznym poprzez dodatkowe podważanie sposobu reagowania struktur państwowych.

Mówiąc o tajności działania WJS należy uwzględnić potrzebę wyłączenia sfery działań przeciwterrorystycznych z normalnego obiegu informacji i dokumentów w resorcie. Obecnie brak takich uregulowań. Rozwiązania powinny iść w kierunku zdecydowanego zawężenia kręgu osób dopuszczonych do tego typu informacji. Ponadto wymiana informacji powinna odbywać się tylko między poszczególnymi poziomami zarządzania kryzysowego z pominięciem dodatkowych ogniw np. poszczególnych ogniw dowodzenia różnych instytucji, resortowych sztabów kryzysowych, resortowych służb dyżurnych.

Niestety różne ograniczenia wynikające z potrzeby ochrony wojskowych jednostek specjalnych determinują także zakres niniejszego materiału.

Poruszając tak ważny i złożony problem jak użycie WJS na terenie kraju w operacji przeciwterrorystycznej należy wspomnieć o ogólnych uwarunkowaniach tworzenia uregulowań i procedur działania (współdziałania) Sił Wojskowych w incydencie terrorystycznym.

Po pierwsze to **szybkość** podejmowania decyzji oraz szybkość działania stanowią kluczowy element zapewniający powodzenie w operacjach przeciwterrorystycznych. Procedury działania muszą być ograniczone niejednokrotnie do godzin, a nawet minut. Szybkość działania (użycia) sił wojskowych nie powinna być rozpatrywana w kategoriach wojskowych (poziomy gotowości), które odnoszą się do innej rzeczywistości. Siły wojskowe przewidziane do udziału w operacjach przeciwterrorystycznych powinny posiadać własne parametry związane z ich użyciem. Obecnie tylko jedna wojskowa jednostka specjalna posiada takie uregulowania.

Struktury zarządzania kryzysowego muszą być maksymalnie **proste**, stąd też skomplikowane relacje występujące w bieżącym funkcjonowaniu struktur

wojskowych wydają się mało przydatne. Jak wskazują doświadczenia, w czasie realizacji operacji przeciwterrorystycznej jedyną strukturą kierowania powinna być 3 stopniowa struktura zarządzania kryzysowego. Taka struktura zapewnia szybkość informowania, podejmowania decyzji, a także działania.

Niezbędne są jasno określone **kompetencje** w oparciu o bezwzględną zasadę jednoosobowego dowodzenia na poszczególnych poziomach zarządzania kryzysowego. Decyzje podejmowane na poszczególnych poziomach nie powinny podlegać jakimkolwiek dodatkowym uzgodnieniom.

W czasie działania niejednokrotnie będzie występowała konieczność działania w ramach kalkulowanego **ryzyka**. Ten sposób działania nie może w następstwie nieść negatywnych skutków dla podejmujących takie decyzje, jeżeli są one uzasadnione. Przy ocenie działań powinien być brany pod uwagę głównie uzyskany efekt, a nie sposób jego osiągnięcia.

Rozważając zaangażowanie WJS w rozwiązywanie incydentu terrorystycznego można określić pięć podstawowych poziomów zaangażowania.

Wspieranie działań policji poprzez wydzielanie środków, pomoc techniczną, doradztwo, bezpośrednią współpracę w rejonie incydentu (np. strzelców wyborowych, pirotechników, operatorów technicznych środków rozpoznawczych itp.) jednak bez bezpośredniego angażowania się w fizyczne rozwiązanie incydentu. Rozwiązanie ostateczne wykonują siły policyjne, jako te, które posiadają najlepsze umocowanie prawne do realizacji działań przeciwterrorystycznych.

Działanie na odrębnych obiektach realizowane w sytuacji, gdy w incydencie można wyodrębnić obiekty w odniesieniu, do których możliwe jest prowadzenie niezależnych działań np. dwa budynki, budynek - samolot, itp. W takiej sytuacji siły wojskowe przejmują odpowiedzialność za jeden obiekt, a siły policyjne za drugi. Decyzja, co do ważności obiektu, a co za tym idzie przydziału go siłom wojskowym lub policyjnym powinna wynikać z analizy sytuacji oraz potencjału, jakim dysponują poszczególne siły.

Działanie w odrębnych strefach realizowane w sytuacji, gdy incydent terrorystyczny przebiega w jednym obiekcie. W tym przypadku bardzo istotne jest precyzyjne podzielenie obiektu na strefy odpowiedzialności jednoznacznie określające odpowiedzialność za ich opanowanie. Decyzje, co do ważności stref oraz przydziału ich poszczególnym siłom podejmowana jak na takich samych zasadach jak w przypadku poprzedniego poziomu.

Działanie na kierunku głównym realizowane w sytuacji skrajnej, gdy ze względu na wielkość incydentu, obiektu oraz jego charakter (trudność wyodrębnienia i dostępu do stref) wymagane będzie działanie na kierunku. Działanie na kierunku może mieć miejsce również wtedy, gdy siły wojskowe posiadają większe możliwości techniczne do rozwiązania incydentu w kluczowym punkcie np. w miejscu przetrzymywania zakładników.

Pełny udział sił wojskowych w rozwiązaniu incydentu na zasadach pełnego przejęcia kontroli i odpowiedzialności za realizację. W tej sytuacji siły wojskowe odgrywają rolę wiodącą w odniesieniu do całości sił zaangażowanych w rozwiązanie incydentu (pełne dowodzenie).

Decydując się na użycie WJS, należy jej zagwarantować bezwzględne **pierwszeństwo** w każdym obszarze realizowanych działań, głównie zakresie wszechstronnego ich zabezpieczenia. Kwestie zaopatrywania powinny być także rozpatrywane w aspekcie funkcjonowania przepisów o zamówieniach publicznych, które w tym przypadku powinny być zliberalizowane i dostosowane do potrzeb (często bardzo pilnych) oraz kryterium jakości, a wręcz doskonałości materiałów, sprzętu itp.

Struktury sił przeznaczonych do zwalczania terroryzmu powinny być w miarę stałe. Zarówno w zakresie personalnym jak i organizacyjnym. Każde zmiany powinny być dokładnie przeanalizowane i wprowadzane z dużą rozwagą, tak by zapewnić maksymalny poziom zgrania i eliminacji potrzeby „ręcznego sterowania” działaniami.

W fizycznym zwalczaniu terroryzmu mogą brać udział tylko odpowiednio

przygotowane pododdziały, wyszkolone i zgrane zarówno na poziomie indywidualnym jak i zespołowym. Przygotowanie odnosi się także do struktur dowódczo-sztabowych, ponieważ przygotowanie typowo wojskowe lub typowo policyjne do kierowanie takimi działaniami jest niewystarczające. Problemem jest mylenie pojęć oraz niezrozumienie specyfiki działań przeciwterrorystycznych. Jest zdecydowana różnica między przygotowywaniem jednostek wojskowych do działania w przypadku ataku terrorystycznego (działania defensywne), a przygotowywaniem sił wojskowych do działań ofensywnych. Działania ofensywne nie mogą być realizowane przez nieprzygotowane pododdziały, których przeznaczenie określa tylko nazwa. Dopuszczenie pododdziałów wojskowych (nawet WJS) do działań przeciwterrorystycznych powinno być poprzedzone szczegółową weryfikacją ich przygotowania. Użycie nieprzygotowanych sił może pogłębić kryzys wywołany atakiem terrorystycznym. Należy bezwzględnie unikać mieszania struktur na poziomie wykonawczym. Taką ewentualność należy traktować jako ostateczność podyktowaną zaistniałą sytuacją.

Wnioski

Współdziałanie wszystkich służb zaangażowanych w działania specjalne jest kluczowym elementem osiągnięcia sukcesu, jednakże w żadnym przywołanych w tej pracy dokumentów normatywnych nie zostały określone szczegółowe procedury i organizacja współdziałania. Dlatego, ważnym jest uzupełnienie i poprawienie obowiązujących aktów prawnych o elementy związane z koordynacją działań poszczególnych służb, wprowadzenie jednoznacznych procedur umożliwiających zgodne z prawem i skuteczne użycie komponentów wojsk lądowych.

Prowadzona analiza współczesnych zagrożeń pozwala przyjąć, iż walka z terroryzmem będzie podstawowym zadaniem wojsk specjalnych w ramach operacji.

Wojska specjalne posiadają system utrzymywania sił w odpowiedniej gotowości oraz sprawnie funkcjonujący system ich aktywacji. Jednak zbyt aktywna „eksploatacja” wojsk specjalnych, tzn. używanie ich w kilku różnych operacjach jednocześnie, może zachwiać ich zdolności do realizacji zadań. Stąd też wysyłając komponent sił specjalnych na misję poza granicami kraju, należałoby wnikliwiej analizować, czy jego zakres zadań będzie zgodny z przeznaczeniem danej formacji.

Rozdział 4. Operacyjno-taktyczne warianty użycia sił specjalnych poza granicami kraju

4.1. Wyróżniki operacyjne działań sił specjalnych

Zmiany uwarunkowań operacyjnych znalazły swe odbicie nie tylko w rozszerzeniu podstawowych czynników operacyjnych o informację, i jej dominującą rolę na współczesnym polu walki. Niezbędnym stało się określenie miejsca i roli **sił specjalnych** w przyszłych operacjach.

Wzrost znaczenia konfrontacyjnych, niezbrojnych czynników oddziaływania nie spowoduje zapewne eliminacji czynnika militarnego.

Za trzy zasadnicze grupy czynników (zał. 5)⁵⁹, które w sposób bezpośredni wpłynęły na powstanie jakościowo nowego zjawiska jakim są operacje specjalne, należy uznać:

- czynniki wynikające z potrzeby osiągnięcia zakładanych celów strategicznych, operacyjnych i taktycznych;
- czynniki wynikające z konieczności bezpośredniego oddziaływania na „źródła siły” przeciwnika;
- czynniki warunkujące synergiczność osiąganą przez zniszczenie wybranych elementów ugrupowania przeciwnika lub obszarów działalności państwa.

⁵⁹ R. Kwećka, *Siły specjalne w operacjach połączonych* [w:] : *Operacje połączone*, pod. red. J. Zieliński, AON, Warszawa 2001.

Zdecydowane zwiększenie udziału militarnego naszych Sił Zbrojnych w operacjach międzynarodowych, wyraźnie wskazują na potrzebę posiadania jednolitych, dobrze przygotowanych wojsk specjalnych, których czynny udział w operacjach jest częstokroć gwarantem sukcesu. W tym zakresie powstała także potrzeba powołania dowództwa zdolnego do równoległego dowodzenia wojskami nawet w kilku operacjach poza granicami kraju.

Rozwiązania w innych państwach wskazują, że Dowództwo Wojsk Specjalnych powinno posiadać zdolności nie tylko dowodzenia wojskami specjalnymi, ale również planowania i dowodzenia operacjami międzynarodowymi.

Na tle tych doświadczeń zaprojektowano i utworzono nowy rodzaj Sił Zbrojnych – Wojska Specjalne oraz Dowództwo Wojsk Specjalnych, z zaszeregowaniem Dowódcy Wojsk Specjalnych do poziomu dowódców rodzajów Sił Zbrojnych.

W krajach NATO takimi siłami dysponują już Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Francja i Niemcy.

Doświadczenia z działań polskich wojskowych jednostek specjalnych wskazują na nowe operacyjne determinanty ich działań, w tym na: nowe wyzwania – nowe zadania – nowe sposoby działania, w tym zwłaszcza na konieczność wykorzystania nowych technologii.

Praktycznie każda operacja rozpoczyna się obecnie od działania sił specjalnych. Zazwyczaj otrzymują one zadanie związane z prowadzeniem **rozpoznania specjalnego**, którego celem jest potwierdzenie lub uzyskanie informacji o szczególnym znaczeniu. Aby działania elementów realizujących zadania rozpoznawcze były skuteczne, muszą być skryte. Dlatego też powszechnie stosowana jest w pierwszych fazach operacji metoda „pozyskiwania ludzkich serc i umysłów”, jako sposób zdobywania informacji. Poprzez dostarczanie szczególnie cennych produktów żywnościowych, udzielanie pomocy medycznej, pozyskuje się wiarygodność u lokalnych

przywódców, a przez to dostęp do informacji. Działania tego typu prowadzone są zazwyczaj z pewnym wyprzedzeniem przed rozpoczęciem działań sił konwencjonalnych.

Istotą uwarunkowań operacyjnych jest sytuacja, w której decyzje podejmowane na najwyższych szczeblach państwowych lub sojuszniczych, realizowane są przez niewielkie ilościowo zespoły, grupy wojsk specjalnych. Dynamizm działań powoduje, że każdy żołnierz grupy lub zespołu (nie tylko dowódca), powinien posiadać szerokie spektrum informacji o sytuacji i jej zmianach (rys. 4.2.), aby móc podjąć właściwą decyzję o podjęciu lub zaniechaniu działań w danym momencie.

Szczególnie dotyczy to działań prowadzonych w obszarze obcym lub nieprzychylnym, zwłaszcza, gdy zakres działań (zadania) budzi pewne wątpliwości z prawnego punktu widzenia.

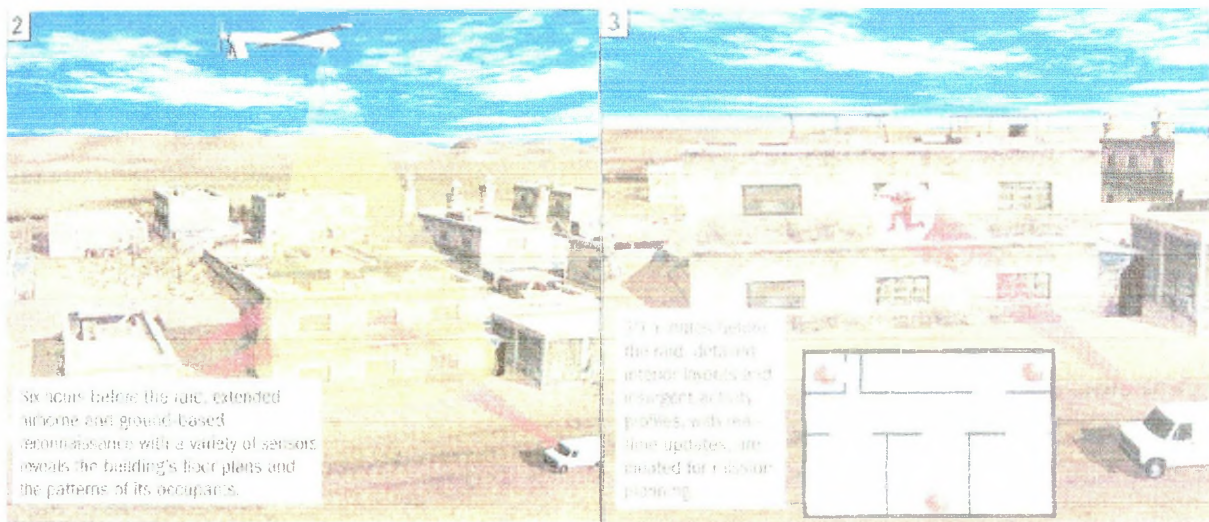
Zgodnie z powszechnie stosowanymi zasadami, aby podejmować działania, trzeba posiadać informacje o obszarze działania. Powinny one być dostarczone i stale aktualizowane przez powołane do tego służby. Istnieje wprawdzie możliwość realizacji zadań przy ograniczonej ilości informacji, ale wówczas ich skuteczność może być niższa. Oprócz służb specjalnych, działania mające na celu pozyskiwanie informacji przed rozpoczęciem konfliktu mogą prowadzić również siły specjalne.

Rys. 4.2. Rozpoznanie obrazowe na potrzeby wojsk specjalnych

źródło: D. Dachowicz, Materiały z seminarium naukowego nt. *Sily specjalne we współczesnych operacjach*, Warszawa, AON 2007.

Rozwój technologiczny i miniaturyzacja środków rozpoznania pozwalają na ich powszechne wykorzystanie do pozyskiwania informacji o potencjalnych obiektach ataku jako informacji potwierdzających dane uzyskane z innych źródeł (rys. 4.2.-4.6.). Ponadto zastosowanie różnorodnych środków rozpoznawczych pozwala na monitorowanie sytuacji w obiekcie zainteresowania i stałą aktualizację danych w czasie rzeczywistym.

Rys. 4.3. Rozpoznanie obrazowe na potrzeby weryfikacji danych przed atakiem

źródło: D. Dachowicz, Materiały z seminarium naukowego nt. *Sily specjalne we współczesnych operacjach*, Warszawa, AON 2007.

W kolejnych fazach działania zespoły szturmowe, czy też zespoły rozpoznawcze wykorzystując inne narzędzia i metody są w stanie pozyskiwać coraz to bardziej szczegółowe dane w celu weryfikacji danych (rys. 4.3.).

Rozpoznanie specjalne (HUMINT) to kolejne etapy pozyskiwania informacji niezbędnych do realizacji zadań przez wojska konwencjonalne lub specjalne.

W czasie ataku stały dopływ informacji z rejonu obiektu (rys. 4.4.).

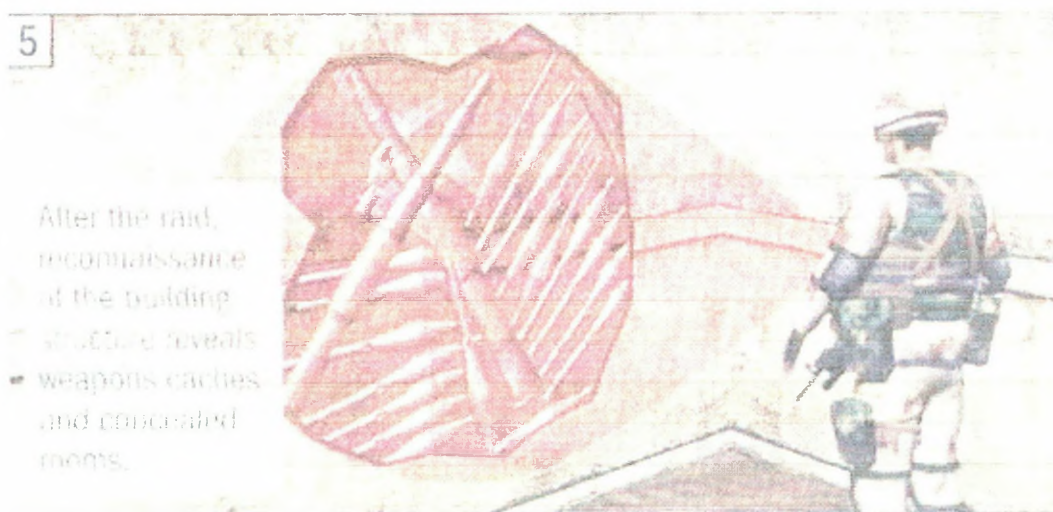

Rys. 4.4. Rozpoznanie obrazowe w czasie ataku

Źródło: D. Dachowicz, Materiały z seminarium naukowego nt. *Sily specjalne we współczesnych operacjach*, Warszawa, AON 2007.

Po opanowaniu obiektu możliwość szczegółowego sprawdzenia pomieszczeń (rys. 4.5.).

Niezbędnym staje się wykorzystanie środków lotniczych, głównie jako platforma rozpoznawcza, platforma ogniowa – wsparcie CAS, platforma medyczna – MEDAVAC oraz oczywiście jako środek transportu.

Rys. 4.5. Rozpoznanie obrazowe po wykonaniu ataku

Źródło: D. Dachowicz, Materiały z seminarium naukowego nt. *Sily specjalne we współczesnych operacjach*, Warszawa, AON 2007.

Ważnym elementem wymagającym doskonalenia jest wyposażenie wojsk specjalnych w najlepszy i nowoczesny sprzęt spełniający światowe standardy zgodnie z wymogami i kryteriami określonymi w MC 437 i MC 437/1. Sprzęt ten oraz dodatkowe wyposażenie powinno być „całościowe” przystosowane do działań na lądzie i środowisku wodnym, niezawodne w różnorodnych warunkach klimatycznych, porach roku, przystosowane do trudnych warunków atmosferycznych i zdolne do działania głównie w nocy. Sprzęt ten powinien zapewnić zdolność do naprowadzania rakiet i amunicji precyzyjnej na istotne cele przeciwnika oraz do kierowania lotnictwem w ramach bezpośredniego wsparcia lotniczego. Wojska specjalne powinny być wyposażone w sprzęt do

prowadzenia rozpoznania terenu i obiektów oraz działań przeciwnika z powietrza (bezzałogowe środki rozpoznawcze). Niezmiernie ważne jest wyposażenie tych wojsk w wysokiej klasy mobilne środki łączności specjalnej odporne na wykrycie i namierzenie.

Rys. 4.6. Płaszczyzny doskonalenia wojsk specjalnych

Źródło: opracowanie DWSpec

Wyniki przeprowadzonego wywiadu eksperckiego potwierdzają wcześniejsze przypuszczenia, że prowadzenie działań sieciocentrycznych wymaga doskonalenia wojsk specjalnych w trzech zasadniczych płaszczyznach: sprzętu, struktur o raz procedur (rys. 4.6.).

Płaszczyzna zmian sprzętowych, to nie tylko zmiany w środkach walki ale również w systemie łączności i informatyki. To głównie nowoczesne radiostacje osobiste i ratunkowe; radiostacje plecakowe, pokładowe i bazowe; aparatownie i wozy dowodzenia; terminale satelitarne VSAT, troposferyczne radiolinie wielokanałowe; systemy sieciowe i serwery telekomunikacyjne oraz wyposażenie stanowiska dowodzenia.

Zmiany na płaszczyźnie strukturalnej (rys. 4.6.) mają na celu dostosowanie struktur do potrzeb, ujednoczenie struktur dowodzenia i łączności, zapewniając przez to pełną modułowość wojsk.

Zmiany proceduralne dotyczą głównie opracowania jednolitych procedur operacyjnych z zakresu wspólnego wykonywania zadań przez wojska specjalne

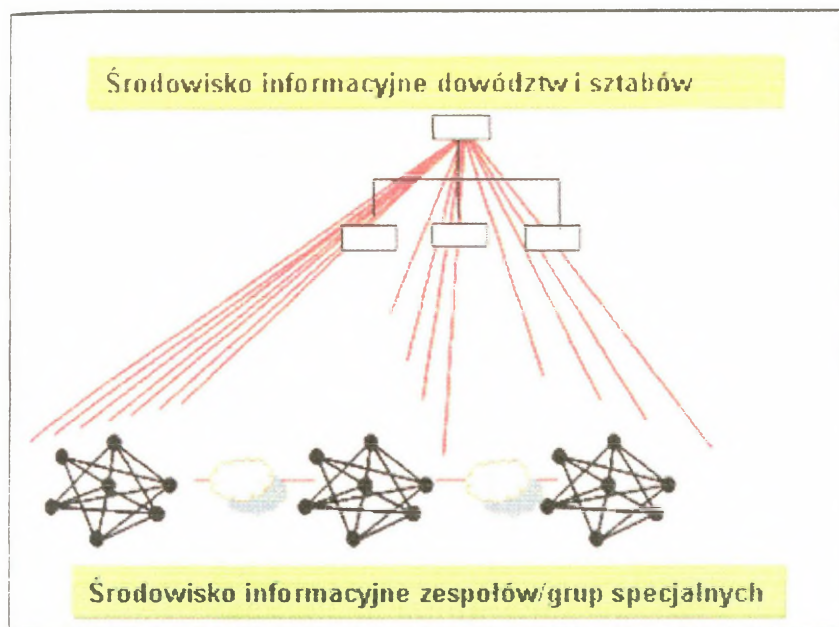
i inne komponenty, narodowe i sojusznicze, uczestniczące w operacji. Zmiany wymaga proces dowodzenia, w tym zwłaszcza planowanie działań specjalnych.

Analiza potrzeb w zakresie wymiany informacji wskazuje, że system dowodzenia powinien umożliwić dostęp do niezbędnych danych każdemu żołnierzowi zaangażowanemu w działania operacyjne. Dostęp do danych powinien zostać maksymalnie zautomatyzowany, a zakres dostępu określany stosownymi procedurami.

Doświadczenia wskazują, że przy elementach łącznikowych wojsk specjalnych, w przypadku istnienia możliwości technicznych, należy organizować interfejsy umożliwiające wymianę informacji pomiędzy wojskami specjalnymi a innymi uczestnikami operacji. Odrębny problem stanowi dostęp do zasobów informacyjnych wojsk specjalnych, który należy ograniczyć do niezbędnego minimum dla innych użytkowników.

Istotnym wyróżnikiem operacyjnym działań specjalnych jest segmentacja w zakresie współzależności jednostek (zespołów, grup specjalnych). Poprzedzając każde zadanie, jednostki specjalne są od siebie oderwane, tzn. odseparowane w zakresie planowania i treningów (przećwiczenia – ang. rehearsal). Faza izolacji, podwładnych jednostek ma bardzo duże znaczenie w zakresie bezpieczeństwa działań. Oddziały lub pododdziały (grupy, drużyny, sekcje) przeznaczone do oddzielnych zadań i w odizolowanych obszarach działań, są odizolowane od siebie, żeby wykluczyć narażenie całej misji na szwank.

Faza izolacji wynika z potrzeby ochrony sił specjalnych. Ponadto, segmentacja działań chroni od narażenia na szwank pozostałych działań, przez żołnierzy, którzy mogliby być schwytani lub ranni w czasie działań.

Rys. 4.7. Segmentacja działań specjalnych
opracowanie własne

Stąd też w działaniach specjalnych możemy mówić o świadomości sytuacyjnej pionowej, w relacji przełożony – podwładny. Brak jest jednak lub jest znacznie ograniczona świadomość sytuacyjna pozioma, tzn. wiedza żołnierzy jednej grupy specjalnej o działaniach innej grupy (rys. 4.7.)

Swoboda działania i właściwy dobór zadań dla sił specjalnych to niestety mankament nie tylko polskich Sił Zbrojnych. Każdy chce używać sił specjalnych, tylko nie każdy wie jak i do czego ich użyć, aby osiągnąć pełny sukces – często nie tylko polskie siły specjalne są wykorzystywane niezgodnie z ich przeznaczeniem.

Reasumując, siły specjalne w operacjach nie są jednostkami masowymi, tzn. zarówno ich liczebność jak i posiadane wyposażenie odbiegają znacznie od jednostek konwencjonalnych. Decyzja odnośnie ich użycia powinna zostać poprzedzona gruntownym przeanalizowaniem sytuacji. W tym celu należy szczegółowo rozpatrzyć problemy, które zadecydują o konieczności zastosowania do realizacji danego zadania. Zasadniczymi problemami są: *zasadność użycia*, *możliwość użycia* oraz decydująca w fazie planowania - *możliwość wsparcia działań sił specjalnych*.

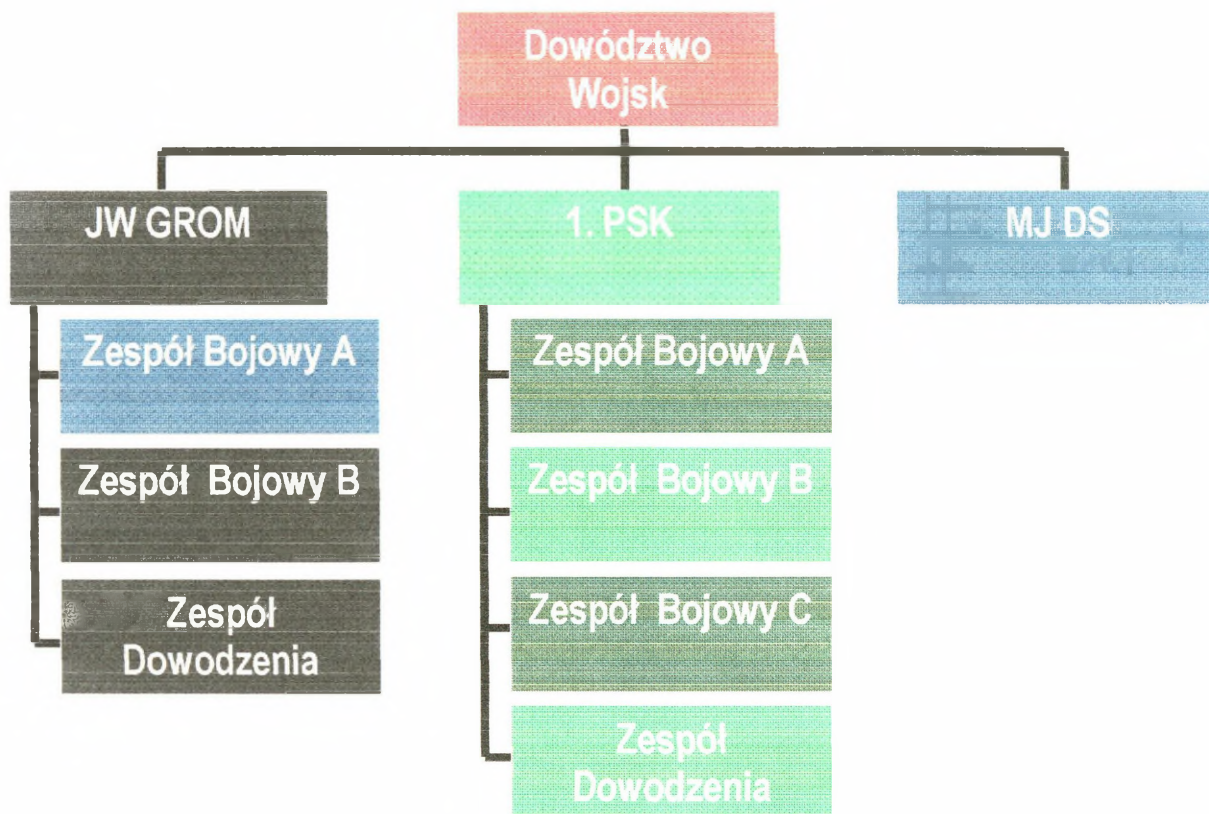
Jeżeli nawet cel działań jest odpowiedni dla sił specjalnych, możliwy do zrealizowania, to braki w zakresie wsparcia i zabezpieczenia działań mogą zapobiec wprowadzeniu w życie operacji sił specjalnych w ramach operacji połączonych.

Problemem równie istotnym, jest zapewnienie bezpieczeństwa i tajności operacjom specjalnym. Ich planowanie powinno być realizowane w oddzieleniu od ogólnego procesu planowania operacji, co nie powinno oznaczać braku integracji pomiędzy planem użycia sił specjalnych, a celem działań określonym przez dowódcę operacyjnego.

Rozwój technologii informatycznych, oraz dostęp do informacji w czasie rzeczywistym spowodował szereg przeobrażeń w sztuce wojennej, w tym w poglądach na temat potrzeb i możliwości użycia wojsk specjalnych w operacji połączonej.

Informacja jako wielkość stymulująca bezpośrednio działania bojowe stała się niezaprzeczalnie ogniwem scalającym siły, obszar i czas w operacjach połączonych.

Podobną rolę w operacjach połączonych odgrywają siły specjalne, które powoli, lecz zdecydowanie, przekształciły się z elementów podległych strukturalnie poszczególnym dowództwom rodzajów sił zbrojnych w samodzielny rodzaj sił zbrojnych.

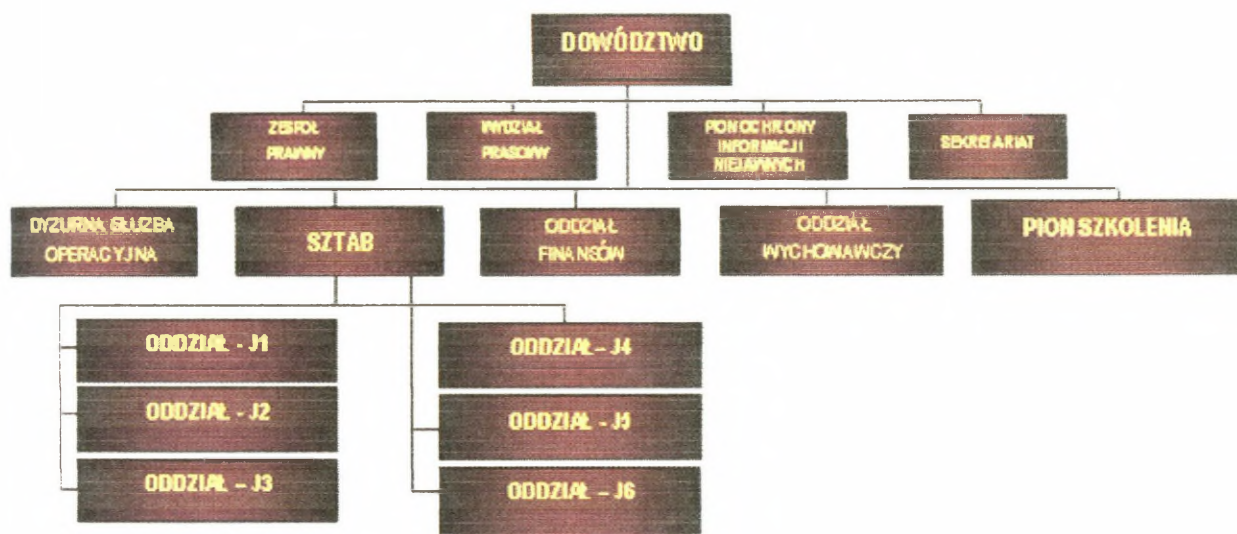

Rys. 4.8. Struktura wojsk specjalnych w 2008 roku

źródło: opracowanie własne

W wojskowej jednostce specjalnej zasadniczymi elementami są dwa zespoły bojowe i zespół dowodzenia. W pułku specjalnym występują trzy zespoły bojowe i zespół dowodzenia. Każdy z zespołów bojowych posiada inne przeznaczenie, organizację i wyposażenie.

Obecnie Dowództwo Wojsk Specjalnych występuje w niżej przedstawionej strukturze etatowej, z oddziałami od J-1 do J-6 oraz sztabem (rys. 4.9.).

Rys. 4.9. Struktura organizacyjna Dowództwa Wojsk Specjalnych

źródło: opracowano na podstawie materiałów DWSpec.

Należy oczekiwać, iż takie rozwiązanie będzie funkcjonować właściwie, z korzyścią dla realizacji precyzyjnie prowadzonych działań bojowych. W związku z powyższym DWSpec powinno być zdolne do dowodzenia i kierowania samodzielnymi operacjami specjalnymi w okresie pokoju, kryzysu i wojny, dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi wspólnie z siłami różnego rodzaju wojsk oraz z podobnie działającymi formacjami MSWiA, jak też dowodzeniem i kierowaniem operacjami specjalnymi sił połączonych.

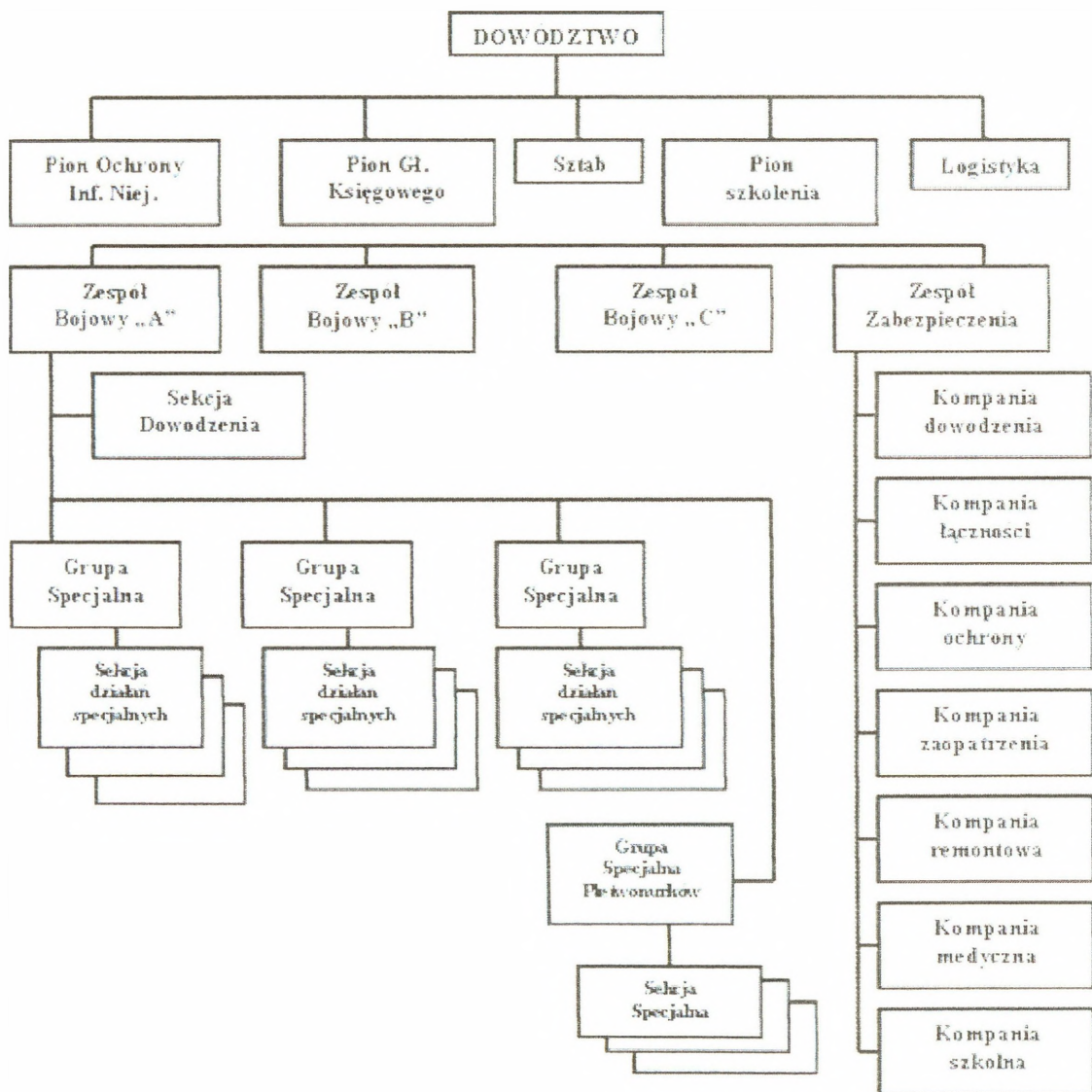
W obecnej chwili nie przewiduje się włączenia sił lotniczych w strukturę etatową wojsk specjalnych. Jednak w ocenie wielu specjalistów, w dalszej perspektywie powinno się rozważyć utworzenie lotniczych sił specjalnych (min. transportu, wsparcia lotniczego, ratownictwa bojowego) w celu prowadzenia samodzielnych powietrznych operacji specjalnych, zabezpieczania przerzutu i odbioru wojsk po wykonaniu zadania bojowego „do” i „z” rejonu działań oraz prowadzenia bezpośredniego wsparcia ogniowego z powietrza w przypadku takiej potrzeby. Operacje specjalne na szerszą skalę powinny być planowane

i przeprowadzane siłami DWSpec oraz wojsk podległych. W uzasadnionych przypadkach zasadnicze siły wojsk specjalnych powinny zostać wzmocnione przez inne pododdziały, w tym głównie z aeromobilne, pododdziały specjalne ŻW, pododdziały rozpoznawcze, jak i komponenty Centralnego Ośrodka Działań Psychologicznych, a także Wojsk Raketowych i Artylerii.

W celu właściwego zabezpieczenia logistycznego działań wojskowych, jednym z głównych zadań powinno być stworzenie warunków do prowadzenia zakupu sprzętu i wyposażenia różnych rodzajów asortymentu, w trybie bezprzetargowym i w pełni samodzielnie. Koniecznym warunkiem właściwego działania jest także posiadanie w swoich strukturach bazy logistycznej zdolnej do zapewnienia logistycznych działań wojsk specjalnych w każdych warunkach klimatycznych, adekwatnie do potrzeb.

Ważnym elementem potencjału i możliwości wojsk specjalnych jest właściwy dobór osób do pełnienia służby w tych formacjach. Rekrutowanymi osobami powinni być przede wszystkim oficerowie i podoficerowie z sił specjalnych. Nabór powinien się także odbywać na zasadach doboru kwalifikowanego ze wszystkich rodzaje sił zbrojnych, w tym ze szczególnym uwzględnieniem kawalerii powietrznej oraz wojsk powietrznodesantowych i rozpoznawczych, co zapewniłoby tym samym elitarność tej formacji.

Do wojsk specjalnych trafiać powinni żołnierze zawodowi, po co najmniej kilkuletnim doświadczeniu wojskowym. Wojska specjalne muszą posiadać wysoko wyspecjalizowany ośrodek szkolenia, który będzie realizować nie tylko szkolenie specjalistyczne – wstępne, ale również stałe szkolenia doskonalące, przygotowujące między innymi w zamienności funkcji. Dodatkowo instruktorzy różnych branż działań specjalnych powinni uczestniczyć w szkoleniu specjalistycznym w innych międzynarodowych ośrodkach szkoleniowych w celu wymiany doświadczeń.

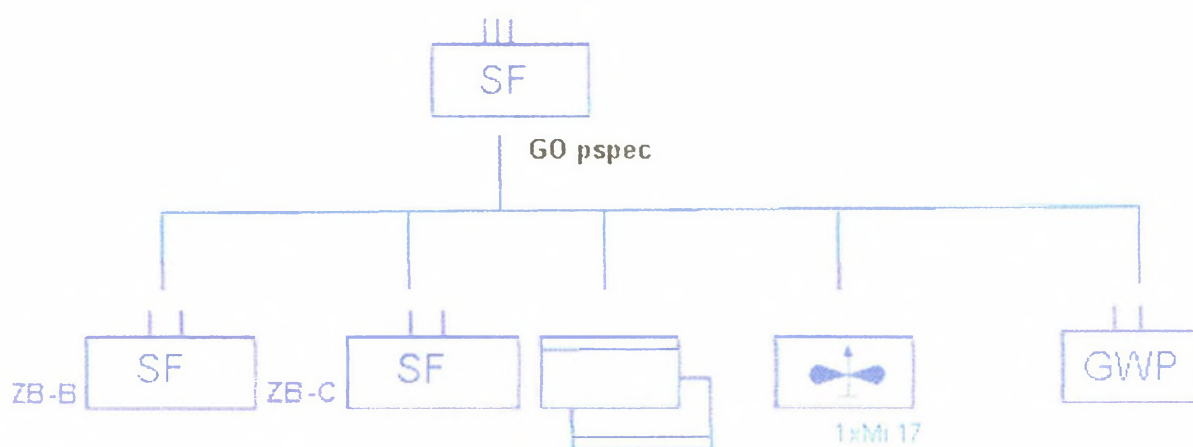
Rys. 4.10. Ideowa organizacja pułku specjalnego (pspec)

źródło: opracowanie własne

Przechodząc do analizy struktur poszczególnych jednostek specjalnych, należy zauważyć, że wspólną ich cechą jest usytuowanie sekcji dowodzenia wewnątrz każdego zespołu dowodzenia. W pułku specjalnym (por. rys. 4.10.) w każdym zespole bojowym występują trzy grupy specjalne i grupa specjalna

pletwonurków. Każda grupa specjalna składa się z trzech sekcji specjalnych. Oprócz zespołów bojowych, w pułku występuje również zespół zabezpieczenia składający się z: kompanii dowodzenia, łączności, ochrony, zaopatrzenia, remontowej, medycznej oraz kompanii szkolnej.

W czasie działań bojowych, pułk specjalny, z reguły wydziela dwa zespoły bojowe oraz grupę operacyjną (GO) do planowania i kierowania działań zespołów bojowych (rys. 4.11.).

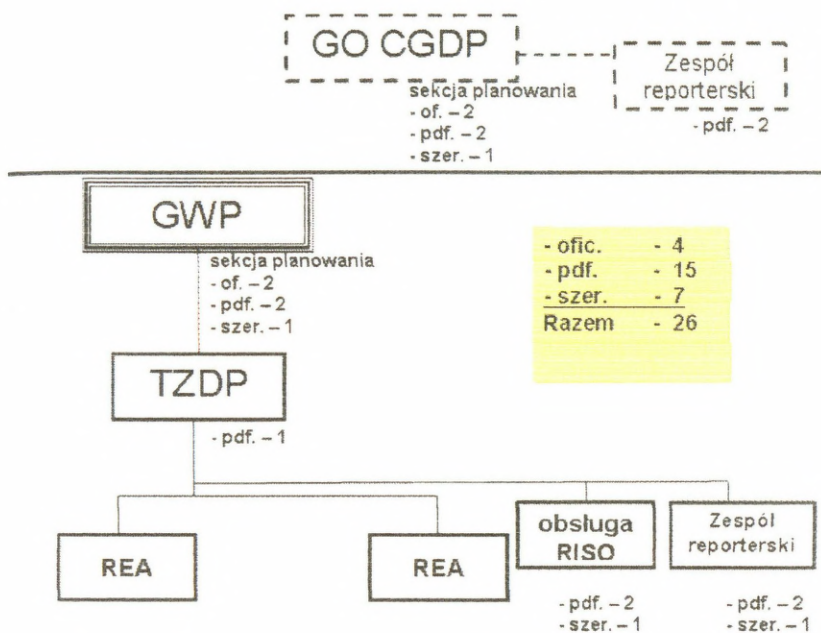

Rys. 4.11. Struktura operacyjna pułku specjalnego

Źródło: opracowanie własne

Jednak z reguły pułk nie wykonuje zadań samodzielnie, a wydzielone zespoły bojowe wymagają odpowiedniego wzmocnienia. Najczęściej do składu sił zadaniowych przydzielany jest wysiłek śmigłowców, w tym głównie śmigłowców transportowych Mi-17 oraz Grupa Wsparcia Psychologicznego (GWP - rys. 4.12.).

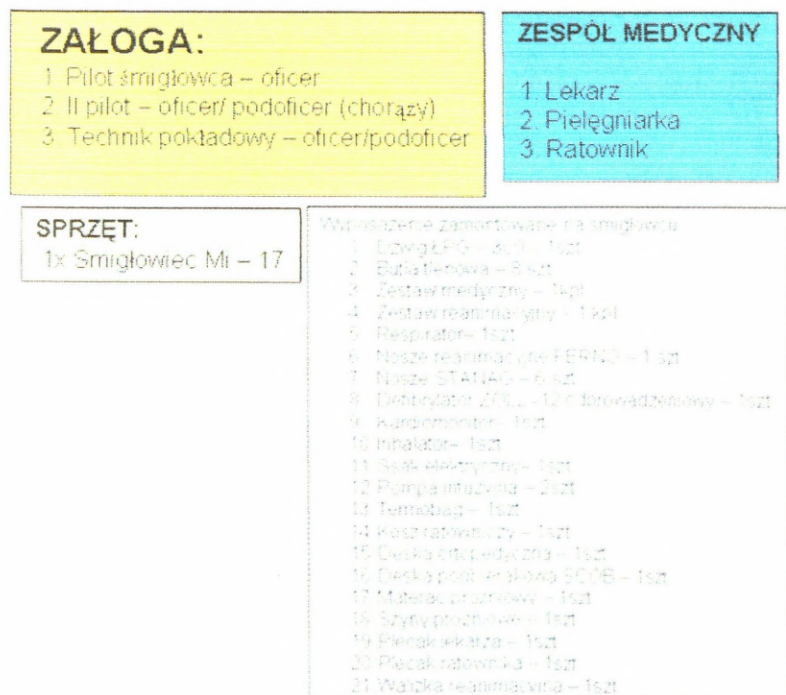
W skład GWP wchodzi z reguły 26 żołnierzy, a głównym jej elementem jest zespół działań psychologicznych.

Rys. 4.12. Struktura Grupy Wsparcia Psychologicznego

Źródło: opracowanie własne

Do zabezpieczenia działań zespołów bojowych przewiduje się wydzielenie wysiłku grupy ewakuacji medycznej na śmigłowcu (rys. 4.13.).

Rys. 4.13. Struktura grupy ewakuacji medycznej

Źródło: opracowanie własne

Możliwości grupy ewakuacji medycznej (ang. MEDEVAC) są następujące: ewakuacja sześciu rannych w stanie stabilnym oraz jednego ciężko rannego.

Realizacji zadań specjalnych wymagać może tworzenia zespołów zadaniowych. Przykład takiego zespołu zawiera rys. 4.14.

Rys. 4.14. Podstawowy moduł bojowy wojsk specjalnych (wariant)

źródło: opracowanie własne

W prezentowanym wariantcie, do składu zespołu bojowego włączono, na zasadzie wzmocnienia szereg innych elementów. Ich ilość i skład zależny będzie od specyfiki zadania i warunków jego wykonania i każdorazowo może być inny.

Przechodząc do określenia możliwości wojsk specjalnych, należy wskazać ich w działaniach specjalnych nie określa się w zasadzie możliwości bojowych w rozumieniu jednostek ogólnowojskowych, tzn. potencjału bojowego, czy możliwości ogniowych. Wprowadzić stosowne instrukcje

przewidują określone normy strzelań bojowych dla jednostek specjalnych lecz dotyczą one w zasadzie szeregu: operator-sekcja/grupa działań specjalnych.

Stąd też możliwości jednostek specjalnych określić można jako zdolność do realizacji określonych zadań.

Zmiany w środowisku działań specjalnych wpłynęły na zadania i struktury tych sił w celu osiągnięcia zdolności do prowadzenia operacji innych niż typowa, znana wszystkim dotychczas wojna.

Obecnie polskie jednostki specjalne przechodzą transformację ukierunkowaną na stworzenie nowoczesnych wojsk, technologicznie przygotowanych do sprostania nowym wyzwaniom. Przede wszystkim kładziony jest nacisk na osiągnięcie głównego celu, jakim jest obrona kraju przed ewentualnym agresorem, a także na osiągnięcie interoperacyjności z sojusznikami w ramach NATO, jak również prowadzenia efektywnych działań w warunkach misji poza granicami kraju.

Podstawę tych działań stanowią treści zawarte w Strategii Bezpieczeństwa RP, ocenie zagrożeń dla bezpieczeństwa narodowego i światowego oraz naszych międzynarodowych zobowiązaniach wynikających z członkostwa w NATO, EU, ONZ oraz w innych doraźnych koalicjach.

Konsekwencją zmiany charakteru współczesnych zagrożeń jest wzrost roli i znaczenia wojsk specjalnych jako komponentu Sił Zbrojnych. Odzwierciedleniem tego stało się powołanie uchwałą Sejmu z dnia 24 maja 2007 r. ustawy o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dziennik Ustaw z 2007 r. nr 107 poz. 732). Zostały dodane artykuły dotyczące nowego rodzaju Sił Zbrojnych RP, Dowództwa Wojsk Specjalnych wraz z podległymi jednostkami (ok. 2 tys. żołnierzy) i inne. Potrzeba dokonania takich zmian w ustawie o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej stała się skutkiem nowych uwarunkowań użycia Sił Zbrojnych w okresie pokoju. Wynikają one ze zmian w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego

i dotyczą głównie konieczności użycia jednostek i pododdziałów wojskowych w różnego rodzaju misjach wymuszania i utrwalania pokoju, a także humanitarnych, prowadzonych przez organizacje międzynarodowe (ONZ, NATO, UE) oraz koalicje państw. Wynikają również z konieczności dostosowania struktury najwyższych organów dowodzenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do zmieniających się potrzeb prowadzenia zarówno narodowych, jak i sojuszniczych operacji połączonych na terenie kraju.

W kontekście powyższych zapisów, struktury oraz wyposażenie oraz wyszkolenie wojsk specjalnych powinno umożliwiać realizację następujących zadań:

- **CT** - (ang. *Counterterrorism*) - Kontrterroryzm, czyli fizyczne zwalczanie terrorystów;
- **NEO** - (*Noncombatant Evacuation Operations*) - Ewakuacja z pola walki osób postronnych, np. cywili, którzy znaleźli się w terenie objętym działaniami zbrojnymi;
- **SR** - (*Special Reconnaissance*) - Rozpoznanie specjalne. Jest to m.in. zdobywanie na terenie przeciwnika wszelkich informacji istotnych z militarnego punktu widzenia, począwszy od nastrojów społecznych po lokalizowanie zgrupowań wojsk przeciwnika. Oceniają efekty działania własnych wojsk. Zdobywają nowe typy uzbrojenia, dokumenty;
- **DA** - (*Direct Action*) - Akcje bezpośrednie. Przygotowywanie zasadzek, zdobywanie, niszczenie wskazanych obiektów lub pojazdów przenoszących broń. Sabotaż na lotniskach i w portach przeciwnika. Likwidacja stanowisk dowodzenia, węzłów komunikacyjnych, łączności i energetycznych. Prowadzenie akcji dywersyjnych, paraliżujących poczynania przeciwnika. Jest to m.in. minowanie terenu, powodowanie paniki;

- **MS** - (*Military Support*) - Wsparcie militarne - szkolenie wojsk sojusznicznych podczas pokoju, a w szczególności polskich formacji. Doradztwo oraz wsparcie sojuszników w czasie kryzysu i wojny;
- **UW** - (*Unconventional Warfare*) - Działania niekonwencjonalne - czyli m.in. przenikanie do okrążonych oddziałów. Prowadzenie walki partyzanckiej, działań przeciwdywersyjnych;
- **CSAR** - (*Combat Search and Rescue*) - Prowadzenie bojowych akcji ratowniczo-poszukiwawczych np. ewakuacja lotników zestrzelonych nad terytorium przeciwnika.

Podsumowując, **wojska specjalne powinny być zdolne, po osiągnięciu gotowości operacyjnej, do jednoczesnego prowadzenia działań specjalnych, na co najmniej 2 kierunkach operacyjnych, utrzymując zdolność do rotowania i samodzielnego odtwarzania sił.**

Powinny być gotowe **do samodzielnego przygotowania i prowadzenia działań w każdych warunkach geograficznych i klimatycznych**, zarówno w czasie pokoju, kryzysu jak i wojny.

Ponadto **powinny być w pełni przygotowane do udziału w operacjach specjalnych na terenie kraju, jak i poza jego granicami**, w składzie sił narodowych bądź wielonarodowych.

Powinny mieć **możliwości do współdziałania z siłami i służbami innych resortów** (SWW, SKW, AW, ABW, ŻW, Strażą Graniczną, Policją, i innymi).

Wojska specjalne powinny stanowić najbardziej elitarny trzon Sił Zbrojnych, **być zdolne do natychmiastowego reagowania**, w każdych warunkach o dużej manewrowości strategicznej, operacyjnej i taktycznej, **zdolne do szybkiej mentalnej i organizacyjnej adaptacji** do zmieniających się warunków i środowiska, czyli po prostu doinwestowane i nowoczesne.

4.2. Wariant działania komponentu sił specjalnych w konflikcie o niskiej skali intensywności

Zgodnie z założeniami przyjętymi dla scenariusza działań, komponent sił specjalnych prowadzi działania specjalne w całej strefie działań głębokich. Główny wysiłek skierowuje na rozpoznanie obiektów strategicznych dla potrzeb planowania ataków lotniczych. Działania własne siły specjalne synchronizują z uderzeniami lotnictwa w stosunku do osiąganego celu głównego operacji. Efektem realizowanych zadań musi być uzyskanie wszechstronnych informacji o lokalizacji baz logistycznych przeciwnika oraz gotowość do realizacji akcji bezpośrednich.

Zgodnie z przyjętymi założeniami, siły specjalne w operacji umożliwiają Dowódcy wojsk WISLANDII⁶⁰, reagowanie w określonych sytuacjach decyzyjnych, we wszechstronny i elastyczny sposób, dla osiągnięcia zakładanych celów. Działania specjalne, w przeciwieństwie do operacji konwencjonalnych, będą prowadzone w sposób skryty w całym zakresie operacji militarnych, ze szczególnym uwzględnieniem strefy działań głębokich. Siły specjalne mogą użyte we wszystkich etapach operacji militarnej, a nawet wcześniej, do realizacji szeregu zadań o charakterze niebrojnym, kształtującym wzajemne układy i relacje pomiędzy poszczególnymi państwami-uczestnikami konfliktu.

W etapie poprzedzającym działania bojowe innych rodzajów sił zbrojnych, mogą wspierać operacje pokojowe, przez co umożliwiać wczesną identyfikację i ocenę zagrożeń.

Założenie do scenariusza wskazuje się na konieczność właściwej oceny sytuacji decyzyjnej i wprowadzenia do działań sił specjalnych w sytuacji, kiedy spełniony zostanie zasadniczy warunek ich użycia - zadania realizowane przez te siły zmierzać będą bezpośrednio do osiągnięcia celów operacji wojennej.

Siły specjalne w zakładanej operacji nie są jednostkami masowymi, tzn.

⁶⁰ Hipotetyczna nazwa nieistniejącego państwa przyjęta dla potrzeb scenariusza działań [przyp. aut.].

zarówno ich liczebność, jak i posiadane uzbrojenie i wyposażenie odbiegają znacznie od jednostek konwencjonalnych. Decyzja odnośnie użycia sił specjalnych powinna zostać poprzedzona gruntownym przeanalizowaniem sytuacji decyzyjnej oraz powinny zostać szczegółowo rozpatrzone problemy, które zadecydują o konieczności ich użycia. Zasadniczymi problemami są niewątpliwie zasadność użycia, możliwość użycia oraz decydująca w fazie planowania możliwość wsparcia działań sił specjalnych.

Zasadność użycia: Czy zadanie jest zgodne z polityką i celami Dowódcy Wojsk WISLANDII. Czy inne siły mogłyby być użyte do realizacji zadania, a działania podjęte przez siły konwencjonalne mogłyby okazać się równie skuteczna i zrealizowana w odpowiednim czasie?

Możliwość użycia: Jeżeli zadanie jest zasadne, czy może zostać wykonane przez siły specjalne będące w dyspozycji dowódcy operacyjnego. Jaki jest stopień ryzyka i braku powodzenia w realizacji zadania? Czy posiadane siły mają konieczne (do realizacji danego zadania) wyszkolenie, umiejętności oraz wystarczająco dużo czasu na planowanie działań?

W przyjętej dla potrzeb scenariusza strukturze pułku specjalnego (SF) występują trzy zespoły bojowe (ZB). W każdym zespole bojowym występują trzy grupy specjalne i grupa specjalna pływaków. Każda grupa specjalna składa się z trzech sekcji specjalnych. Oprócz zespołów bojowych, w pułku występuje również zespół zabezpieczenia składający się z: kompanii dowodzenia, łączności, ochrony, zaopatrzenia, remontowej, medycznej oraz kompanii szkolnej.

W czasie działań bojowych, pułk specjalny, z reguły wydziela dwa lub trzy zespoły bojowe oraz grupę operacyjną (GO) do planowania i kierowania działaniami zespołów bojowych. Grupa operacyjna rozmieszczona zostaje bezpośrednio w rejonie incydentu. Całością działań specjalnych kieruje Dowództwo Działania Specjalnych utworzone głównie na bazie dowództwa pułku specjalnego i rozmieszczone na terytorium WISLANDII (rys. 4.15.). Ponadto przy

Dowództwie Operacyjnym działa Grupa Łącznikowa sił specjalnych odpowiedzialna za koordynację działań sił specjalnych z innymi komponentami operacji.

W założonym scenariuszu, pułk nie wykonuje zadań samodzielnie, a wydzielone zespoły bojowe są odpowiednio wzmocnione. Do składu sił zadaniowych przydzielony został wysiłek śmigłowców, w tym głównie śmigłowców transportowych Mi-17 oraz Grupa Wsparcia Psychologicznego.

Kolejnym problemem wymagającym rozpatrzenia jest **możliwość wsparcia działań**: Czy posiadana baza danych zapewnia informacje niezbędne do realizacji zadania? Czy jest możliwość zapewnienia ciągłości wsparcia logistycznego na lądzie oraz zdolność przetrwania? Czy posiadane środki informatyczne i systemy łączności zapewnią nieprzerwany dwukierunkowy napływ informacji?

Należy w sposób jednoznaczny stwierdzić, że jeśli nawet cel działań jest odpowiedni dla sił specjalnych, możliwy do zrealizowania - to braki w zakresie wsparcia i zabezpieczenia działań mogą zapobiec wprowadzeniu w życie operacji sił specjalnych w ramach operacji połączonych.

Problemem równie istotnym jest **zapewnienie bezpieczeństwa i tajności działaniom specjalnym**. Ich planowanie powinno będzie realizowane w oddzieleniu od ogólnego procesu planowania operacji, co nie powinno oznaczać braku integracji pomiędzy planem użycia sił specjalnych, a celem działań określonym przez dowódcę operacyjnego. Oznacza to jedynie fakt, że wszelkie aspekty wywiadowcze, kontrwywiadowcze, osłonowe oraz walki elektronicznej powinny być zintegrowane w procesie planowania i prowadzenia operacji specjalnych, w sposób umożliwiający zapewnienie bezpieczeństwa oraz uzyskania przewagi informacyjnej nad przeciwnikiem. Powyższy problem warunkuje również konieczność stworzenia jasnych i przejrzystych struktur dowodzenia działaniami specjalnymi, zwłaszcza w zakresie rozdziału kompetencji. Celowym jest, aby te działania były kierowane i kontrolowane

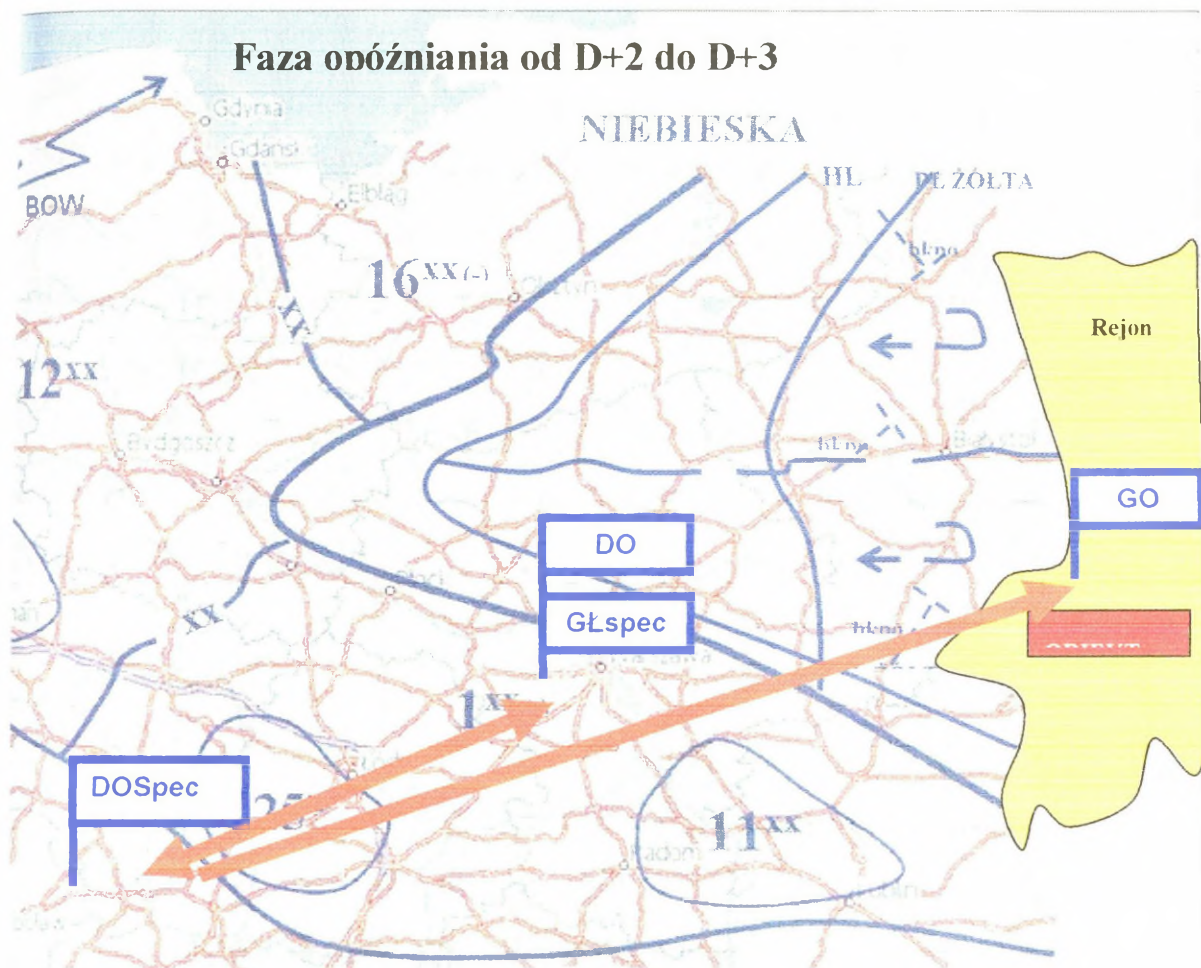
przez dowódcę funkcjonalnego komponentu wojsk specjalnych. Ponadto, w do Dowództwa sił WISLANDII wydzielona została grupa łącznikowa do synchronizacji działań sił specjalnych z innymi uczestnikami operacji.

Zasady prowadzenia działań specjalnych w swych podstawowych założeniach nie odbiegają od zasad przyjętych dla konwencjonalnych metod i form prowadzenia walki zbrojnej. Jednakże w sposób zasadniczy różnią się one w szczegółach dotyczących wykorzystania sił specjalnych, które z racji swych struktur są siłami niewspółmiernie małymi w stosunku do sił konwencjonalnych. Działania dużych komponentów sił specjalnych jest niewskazane zarówno z punktu widzenia ekonomii sił, jak również wynika z zasadności użycia, możliwości użycia oraz możliwości wsparcia działań. Można określić podstawowe zasady, które powinny być uwzględniane w procesie planowania walki z użyciem sił specjalnych⁶¹

Siły specjalne mogą być zaangażowane do prowadzenia trzech podstawowych rodzajów zadań: rozpoznania specjalnego, akcji bezpośredniej oraz wsparcia militarnego.

Analiza przyjętych przez Dowódcę WISLANDII celów działania oraz ogólnych zadań dla komponentu wojsk specjalnych, pozwala wyodrębnić zadania szczegółowe, które będą wykonywane przed wejściem do walki sił konwencjonalnych lub w poszczególnych etapach operacji. Dowódca wojsk WISLANDII określił, że głównym zadaniem komponentu sił specjalnych jest rozpoznanie obiektów szczególnie ważnych dla powodzenia operacji oraz prowadzenie działań przeciwterrorystycznych. Powyższe zadanie, podobnie, jak działania psychologiczne będą realizowane zarówno przed rozpoczęciem operacji wojsk konwencjonalnych, jak i w każdym z etapów operacji.

⁶¹ *Doctrine for Joint Special Operations - Joint Pub 3.05 (Doktryna Połączonych Operacji Specjalnych Armii Stanów Zjednoczonych)*, opublikowana 17 kwietnia 1998 roku.

Rys. 4.15. Obszar działań sił specjalnych WISLANDII
opracowanie własne

Rozpoznanie specjalne stanowi dopełnienie innych środków i systemów gromadzenia informacji na obszarze operacji WISLANDII, polega na zbieraniu i dostarczeniu do Dowództwa sił WISLANDII specyficznych informacji o przeciwniku, terenie, ludności miejscowej w określonym rejonie niemożliwych do uzyskania innymi sposobami. Polega również na weryfikacji danych odnośnie działań, możliwości i zamiarów przeciwnika na szczeblu operacyjno-strategicznym. Prowadzony jest on m.in. w celu zbierania danych meteorologicznych, hydrograficznych, geograficznych i demograficznych.

Siły specjalne prowadzą działalność rozpoznawczą samodzielnie lub jako działalność wspierającą operacje prowadzone przez konwencjonalne siły

zbrojne. Rozpoznanie to zaliczane jest do rozpoznania osobowego i pod względem wiarygodności pozyskiwanych danych oceniane bardzo wysoko.

W przyjętym scenariuszu, zgrupowanie sił specjalnych realizuje następujące zadania szczegółowe w ramach rozpoznania specjalnego:

- ocenę potencjalnych możliwości funkcjonującego ruchu oporu;
- **rozpoznanie** ważnych obiektów uderzeń dla Sił Powietrznych WISLANDII we wszystkich etapach operacji;

- **wykrycie linii komunikacyjnych**, rejonów koncentracji drugich rzutów, stanowisk dowodzenia (SD) najwyższego szczebla, składów broni masowego rażenia, obiektów logistycznych i innych ważnych obiektów przeciwnika rozmieszczonych w strefie działań głębokich;

- zbieranie i przekazywanie danych o przegrupowaniach sił przeciwnika w rejonie prowadzenia działań bojowych i rejonach z nim sąsiadujących;
- lokalizacja i śledzenie ważnych lub wrażliwych obiektów przeciwnika na jego terytorium lub obszarach przez niego kontrolowanych;
- prowadzenie rozpoznania warunków meteorologicznych, geograficznych, demograficznych lub hydrograficznych zabezpieczającego prowadzenie określonych operacji powietrznych, lądowych lub morskich;
- ocenę skutków wykonanych przez wojska własne uderzeń.

Do wymienionych powyżej zadań w przypadku rozpoznania specjalnego prowadzonego przez siły specjalne dochodzą dodatkowo następujące zadania:⁶²

- zbieranie danych wywiadowczych natury politycznej, ekonomicznej, psychologicznej lub militarnej;
- zbieranie danych dotyczących techniki bojowej przeciwnika;
- lokalizacja i śledzenie miejsc przetrzymywania zakładników, jeńców wojennych lub więźniów politycznych.

⁶² *Doctrine for Army Special Operations Forces*, s. 3-13.

Zgodnie z zamiarem Dowódcy WISLANDII, kolejnym ważnym zadaniem komponentu sił specjalnych są **działania przeciwterrorystyczne** prowadzone jako działania ofensywne realizowane w celu zapobiegania, powstrzymywania oraz odpowiedzi na akty terroryzmu. Zapobieganie i likwidacja terroryzmu mają charakter kompleksowy, angażujący szereg instytucji i agencji rządowych w celu wykorzystania ich połączonych możliwości. Działania te mogą stanowić część działań prowadzonych w ramach działań niekonwencjonalnych, akcji bezpośrednich oraz rozpoznania specjalnego i mogą obejmować następujące przedsięwzięcia:⁶³

- uwalnianie zakładników;
- odzyskiwanie ważnych dokumentów (urządzeń) będących w posiadaniu grup terrorystycznych;
- atakowanie i niszczenie infrastruktury organizacji terrorystycznych;

W działaniach przeciwterrorystycznych preferowane są uderzenia wyprzedzające jako najbardziej skuteczna forma działania. Często jednak siły specjalne są zmuszone do ich prowadzenia w warunkach posiadania przez przeciwnika pełnej inicjatywy tzn. w trakcie zaistnienia aktu terroru lub bezpośrednio po takim akcie.

W celu wsparcia, uzupełnienia działań przeciwterrorystycznych, mogą być prowadzone **akcje bezpośrednie** prowadzone w formie krótkotrwałych, jawnych lub o charakterze tajnym akcji zaczepnych o małej skali. Należą do nich rajdy, zasadzki, szturmowanie i bojowe uzbrajanie terenu, zdalne kierowanie uderzeniami ogniowymi z powietrza, ziemi i morza, wykrywanie i oznaczanie celów dla amunicji precyzyjnego rażenia, wsparcie działań osłonowych i pozornych, wreszcie prowadzenie dywersji i sabotażu na obszarze przeciwnika.

Celem działania są specyficzne, ściśle określone obiekty o znaczeniu strategicznym lub operacyjnym, w wyjątkowych wypadkach o znaczeniu

⁶³ *Doctrine for Joint Special Operations*, s. II-12.

taktycznym. Mogą one zawierać⁶⁴:

- uderzenia na obiekty szczególnego znaczenia (zarówno materialne jak i osobowe);
- niszczenie szczególnie ważnych linii komunikacyjnych lub innych systemów;
- wyszukiwanie, pozyskiwanie lub odzyskiwanie materiałów lub personelu o szczególnym znaczeniu;
- opanowanie, zniszczenie lub neutralizacja wytypowanych obiektów w celu ułatwienia działań siłom konwencjonalnym.

W założonym scenariuszu, w czasie D+2, tj. prowadzenia działań opóźniających, Siły Zbrojne ŻUBRLANDII zwiększyły aktywność systemu rozpoznania powietrznego i walki elektronicznej wzdłuż granicy z WISLANDIĄ. Terroryci, zajęli budynek, w którym przetrzymują liderów mniejszości narodowej WISLANDII na terenie ŻUBRLANDII, wraz z kilkudziesięciu osobową grupą obywateli WISLANDII. Z informacji agenturalnych wynika, że władze ŻUBRLANDII nie zamierzają podjąć żadnych działań w celu uwolnienia zakładników.

Dowódca sił specjalnych WISLANDII otrzymał zadanie przeprowadzenia akcji w celu rozpoznania sytuacji i rejonie i uwolnienia obywateli WISLANDII oraz ich przetransportowania w bezpieczny rejon na terytorium WISLANDII.

Do wykonania zadania wyznaczono zgrupowanie sił specjalnych w składzie trzech zespołów bojowych „A” „B” i „C”) z Elementem Wsparcia Psychologicznego i śmigłowcem Mi-17 MEDEVAC.

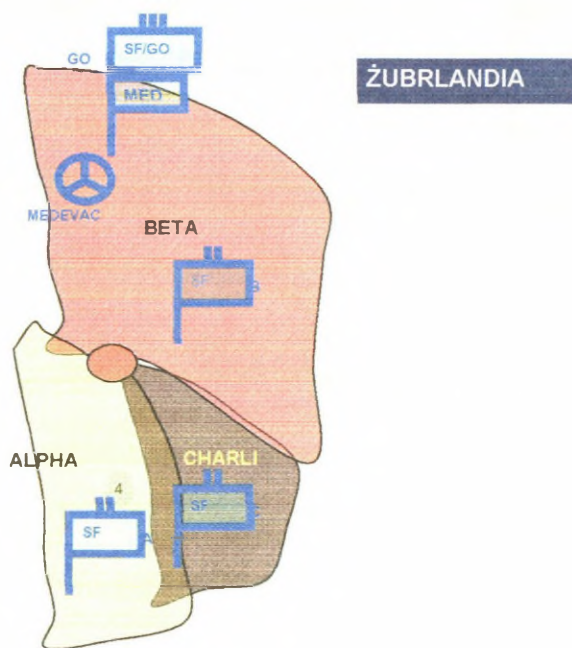
Zadaniem Wojskowego Zgrupowanie Zadaniowego jest wykryć, rozpoznać, izolować i zniszczyć bazy organizacji terrorystycznych w rejonie odpowiedzialności. Przygotować i przeprowadzić akcję bezpośrednią celem odbicia zakładników w obiekcie. Przygotować bezpieczny powrót zakładników

⁶⁴ Doctrine for Joint Special Operations str. II-3

do WISLANDII. Być w gotowości do walki z wrogimi przejawami działalności służb specjalnych ŻUBRLANDII oraz mniejszości narodowych w rejonie działań.

SKŁAD SIŁ
ZB – X 3
GWP – 1 zespół
Medevac – 1 zespół

WARIANT
etap I

Rys. 4.16. Elementy struktury działań sił specjalnych w celu uwolnienia zakładników WISLANDII

Źródło: opracowanie własne

Istotą zamiaru dowódcy wojsk specjalnych WISLANDII jest we współdziałaniu ze służbami specjalnymi WISLANDII rozpoznać sytuację w rejonie obiektu, dokonać izolacji rejonu działań, uwolnić zakładników, a następnie rozbić grupy terrorystyczne organizacji mniejszościowych w spornym rejonie południowo - zachodniej ŻUBRLANDII.

Przeprowadzić działania przeciwterrorystyczne według etapów:

Etap I – rozpoznanie;

Etap II – izolacja rejonu działań;

Etap III – rozcięcie grup terrorystycznych, izolacja i zniszczenie ich baz zaopatrzenia;

Etap III – uwolnienie zakładników;

Etap IV – wycofanie i odtwarzanie zdolności bojowej.

Analizując etapy działania grupy terrorystycznej, wyróżnić możemy: zamiar ataku, planowanie ataku, przygotowanie ataku, atak, ucieczka z obiektu ataku i ucieczka poza siły bezpieczeństwa (por. zał. 6).

Z analiz prowadzonych po ataku terrorystycznym w m. Biesłan w Osetii Północnej⁶⁵ wynika, iż siły specjalne w działaniach takich powinno być wspierane przez inne rodzaje sił zbrojnych i służby angażowane do działań antyterrorystycznych, wynika to z potrzeb sił, jakie powinny być zaangażowane w tego typu działaniach.

W przyjętym scenariuszu, schemat organizacji samodzielnych działań antyterrorystycznych na obiekt średniej wielkości przedstawia zał. 6.

W dużym uproszczeniu można przyjąć następujący podział zaangażowanych sił:

- sztab i negocjatorzy (ok. 10 osób);
- siły ataku natychmiastowego (70-80 żołnierzy);
- siły ataku planowego (160-220 żołnierzy);
- siły izolacji (kordon zewnętrzny oraz kordon wewnętrzny – 130 żołnierzy);
- zabezpieczenie medyczne (punkt medyczny, 4 śmigłowce).

Pierścień wewnętrzny składa się z reguły ze strzelców wyborowych. Jego głównym zadaniem jest całkowita izolacja obiektu z terrorystami od otoczenia i uniemożliwienia jakichkolwiek kontaktów do i z obiektu. Najczęściej pierścień wewnętrzny pozwala na całkowitą obserwację obiektu z różnych stron.

Głównym zadaniem pierścienia zewnętrznego jest izolacja rejonu incydentu oraz zapewnienie bezpieczeństwa osobom postronnym, które znalazły się w rejonie incydentu. Ma też zapewnić swobodę działania siłom przygotowującym się do rozwiązania incydentu. W zależności od wielkości obiektu oraz sytuacji, może wymagać angażowania bardzo dużych sił. W nim znajduje się wysunięty punkt kontroli, stanowią go z reguły negocjatorzy oraz przedstawiciele komórek rozpoznawczych i wywiadowczych. Jego głównym

⁶⁵ W dniach 1-3.09.2004 r. terroryści Czeceńscy wtargnęli do szkoły w m. Biesłan w Osetii Północnej biorąc 1200-1400 zakładników – głównie dzieci i kobiet. W wyniku nieudanej operacji odbicia zakładników zginęło ponad 500 osób, rannych zostało kolejnych 700.

zadaniem jest bieżąca ocena w zakresie zagrożenia życia zakładników. I ocena przekazana przez wysunięty punkt kontroli może być podstawą do podjęcia decyzji o rozpoczęciu ataku natychmiastowego.

Ilość potrzebnych sił uzależniona jest od wielkości obiektu ataku i rodzaju środka transportu, jakim terroryści planują uciec. W związku z możliwością zmiany drogi ich ucieczki, jedna grupa specjalna wielkości ok. 20 żołnierzy planuje atak natychmiastowy. Ponadto, w każdej chwili w gotowości powinna być grupa specjalna przygotowana do działania według tzw. opcji otwartego terenu. W jej skład wchodzi snajperzy wsparci grupą szturmową. W momencie newralgicznym, tj. wyjścia terrorystów z budynku i wsiadania do pojazdów, grupy są przygotowane do przeprowadzenia ataku natychmiastowego, gdyż ten moment daje szansę eliminacji terrorystów. Dodatkowo, na śmigłowcach znajduje się następna grupa, która wejdzie do działania w przypadku braku powodzenia wcześniejszych działań lub zmiany trasy, wówczas organizuje się tzw. zasadzkę nieplanową.

4.3. Wariant działania komponentu sił specjalnych w działaniach stabilizacyjnych

We współczesnym świecie bardzo dużo czynników powoduje, że działania wojskowe prowadzone są w terenie zurbanizowanym. Najbardziej trywialnym z nich jest wzrost liczby populacji świata zamieszkującej rejony zurbanizowane z 30% w roku 1950 do 50% w roku 2004 (w USA jest to 87%). Innym czynnikiem jest powstanie wojen czwartej generacji, które:

- nie są prowadzone między państwami;
- są zorientowane na działania terrorystyczne;
- zmuszają dane państwo do angażowania sił zbrojnych na własnym terenie;
- redefiniują pojęcie walki zbrojnej.

Zgodnie z założeniami przyjętymi dla scenariusza działań, komponent sił specjalnych prowadzi działania specjalne w całej strefie odpowiedzialności sił pokojowych. Główny wysiłek skierowuje na rozpoznanie potencjalnych obiektów ataków terrorystycznych, ze szczególnym uwzględnieniem aglomeracji miejskich. Działania własne siły specjalne synchronizują z siłami pokojowymi oraz lokalną policją. Efektem realizowanych zadań musi być uzyskanie wszechstronnych informacji o lokalizacji baz terrorystów oraz osiągnięcie gotowości do realizacji akcji bezpośrednich.

Przeciwdziałanie terroryzmowi zazwyczaj postrzegane jest jako fizyczna eliminacja jego przejawów, realizowana zwykle przy pomocy jednostek antyterrorystycznych. Jednakże jest to powierzchowne i błędne pojmowanie tego zagadnienia.

Na przeciwdziałanie terroryzmowi składa się wiele różnorodnych przedsięwzięć, realizowanych przez poszczególne służby samodzielnie lub we współdziałaniu. Poddając system przeciwdziałania terroryzmowi analizie można wyróżnić następujące etapy działań:

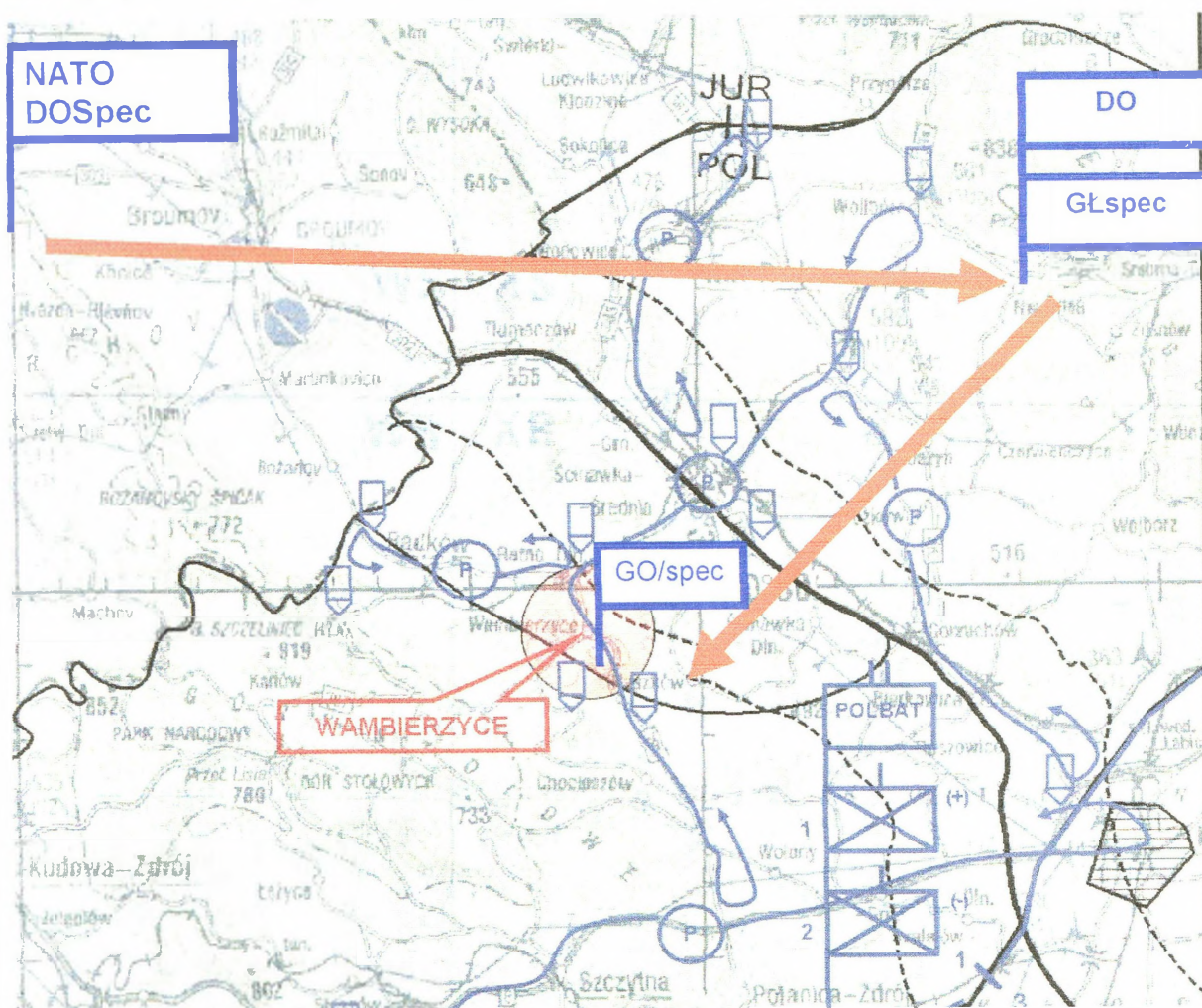
- rozpoznanie;
- zapobieganie;
- zwalczanie;
- usuwanie skutków.

W związku z zadaniem, jakie otrzymała Wielonarodowa Brygada Sił Pokojowych dotyczącym stworzenia warunków do przeprowadzenia uroczystości w Wambierzycach oraz zapewnienia bezpieczeństwa na trasach pielgrzymek i swobody manewru własnym siłom, Dowództwo NATO zamierza wesprzeć działania brygady komponentem sił specjalnych, który we współdziałaniu z siłami lokalnej policji, władz oraz lokalnych liderów zapewni bezpieczeństwo podczas uroczystości religijnej i będzie w gotowości do prowadzenia działań przeciwterrorystycznych.

Z oceny sytuacji wynika, że w uroczystości może wziąć udział około

5000-7000 osób.

Rozpoznanie zagrożeń terrorystycznych – polegać będzie na monitorowaniu działalności jednostek oraz grup, mogących zastosować metody terrorystyczne szczególnie w rejonie Wambierzyce i w powyższych enklawach.

Rys. 4.18. Relacje dowodzenia sił specjalnych podczas zabezpieczenia uroczystości religijnych /wariant/.
opracowanie własne

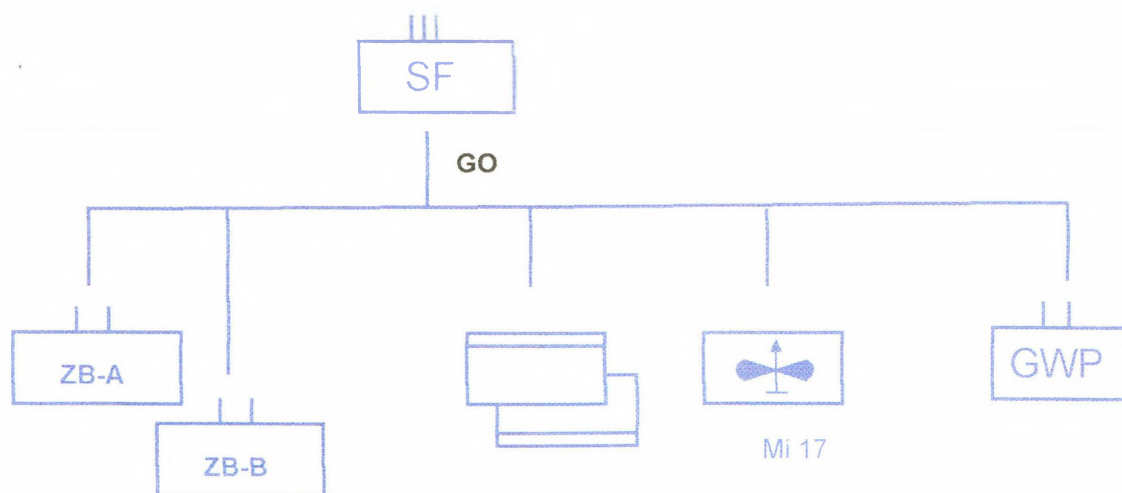
Zapobieganie aktom terrorystycznym – polega na niedopuszczeniu do ataku z wykorzystaniem metod terrorystycznych. Zapobieganie nie może być realizowane bez rozpoznania, gdyż jedynie rozpoznanie konkretnego zagrożenia może prowadzić do jego identyfikacji i podjęcia odpowiednich środków bezpieczeństwa, mających na celu nie dopuszczenie do tego zagrożenia.

Zapobieganie obejmuje również działania prewencyjne.

Zwalczanie zagrożeń terrorystycznych – polega na likwidacji jednostek, lub też grup, stosujących metody terrorystyczne. Zwalczanie, podobnie jak zapobieganie, ściśle łączy się z rozpoznaniem, jednakże w przeciwieństwie do zapobiegania przy zwalczaniu musi dojść do aktu terroryzmu

Usuwanie skutków ataku terrorystycznego – polega na organizacji i przeprowadzeniu akcji ratunkowej oraz na zabezpieczeniu przed powtórny atakiem. Wszystkie z wymienionych powyżej sytuacji ujmuje się w „Planie użycia wojskowej jednostki specjalnej w działaniach antyterrorystycznych”, przygotowanym dla potrzeb zabezpieczenia uroczystości religijnych i opracowanym przez Dowództwo Operacji Specjalnych (DOSpec-rys. 4.18).

Należy jednak pamiętać, że wojskowa jednostka specjalna może być użyta do działań samodzielnych w ostateczności, po utracie możliwości reagowania na incydent terrorystyczny przez policję.

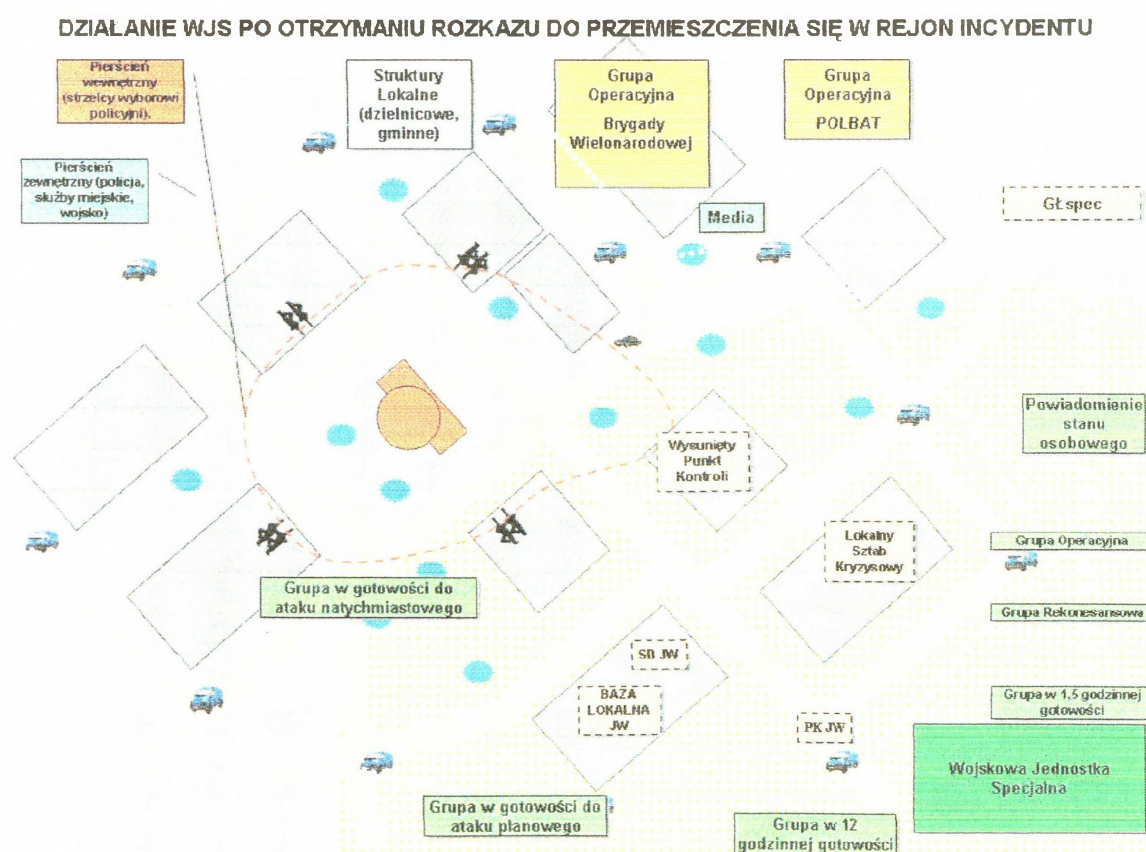

Rys. 4.19. Struktura operacyjna pułku specjalnego/wariant/
opracowanie własne

W przyjętej dla potrzeb scenariusza strukturze pułku specjalnego (SF) (por. rys. 4.19.) występują dwa zespoły bojowe (ZB). W każdym zespole

bojowym występują trzy grupy specjalne i grupa specjalna pletwonurków. Każda grupa specjalna składa się z trzech sekcji specjalnych. Oprócz zespołów bojowych, w pułku występuje również zespół zabezpieczenia składający się z: kompanii dowodzenia, łączności, ochrony, zaopatrzenia, remontowej, medycznej oraz kompanii szkolnej.

W czasie działań bojowych, pułk specjalny, z reguły wydziela dwa zespoły bojowe oraz grupę operacyjną (GO) do planowania i kierowania działaniami zespołów bojowych. Grupa operacyjna rozmieszczona zostaje bezpośrednio w rejonie incydentu. Całością działań specjalnych kieruje Dowództwo Operacji Specjalnych utworzone głównie na bazie dowództwa pułku specjalnego. Ponadto przy Dowództwie Operacyjnym działa Grupa Łącznikowa sił specjalnych odpowiedzialna za koordynację działań sił specjalnych z innymi komponentami operacji.

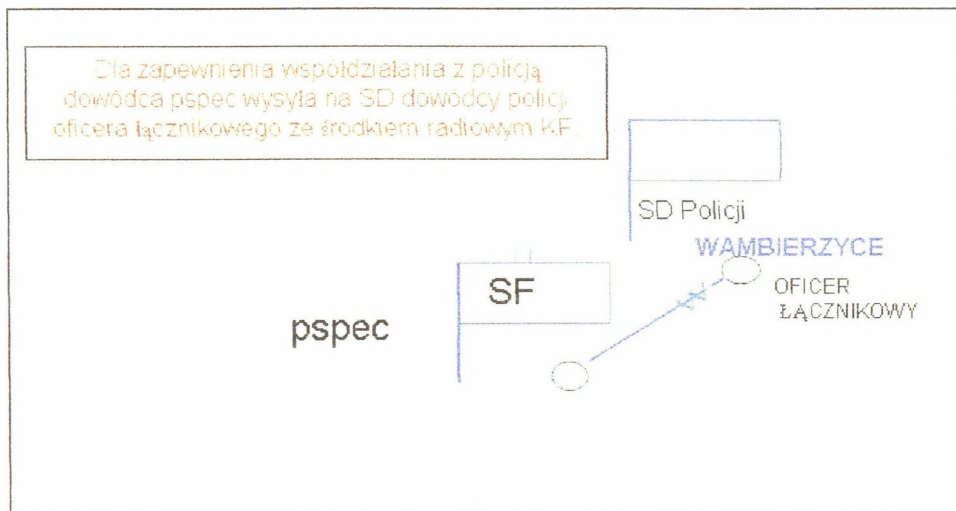

Rys. 4.20. Wariant działania sił specjalnych podczas zabezpieczenia uroczystości religijnych

Wariant działania komponentu wojskowej jednostki specjalnej od momentu powiadomienia o zaistniałym incydencie, w założonym scenariuszu rozwoju sytuacji prezentuje rys. 4.20. Powiadomienie może być nieoficjalne lub oficjalne. Nieoficjalne np. poprzez media, jest wystarczające do uruchomienia procedur alarmowych (po ocenie sytuacji przez Dowódcę JW). Uruchomienie procedur w takim przypadku ma charakter ćwiczebny i nie niesie za sobą żadnych skutków formalno-prawnych. Ma bardzo duże znaczenie z punktu widzenia poprawy położenia wyjściowego jednostki do działań, ponieważ w operacjach przeciwterrorystycznych bardzo ważnym czynnikiem jest czas. Uruchomienie procedur alarmowych może nastąpić przez dowódcę JWSpec. Czas liczony od powiadomienia: nieoficjalnego - krótszy, oficjalnego dłuższy.

W założonym scenariuszu, pułk nie wykonuje zadań samodzielnie, a wydzielone zespoły bojowe są odpowiednio wzmocnione. Do składu sił zadaniowych przydzielony został wysłdek śmigłowców, w tym głównie śmigłowców transportowych Mi-17 oraz Grupa Wsparcia Psychologicznego.

Ponadto, w trakcie realizacji zadania należy dążyć do nawiązania współdziałania z siłami operującymi w rejonie (por. rys. 4.21.), jak również z lokalną policją, która może wykonać szereg zadań zabezpieczających i których użycie jest niezbędne w celu zminimalizowania strat wśród pielgrzymów i mieszkańców.

Rys. 4.21. Współdziałanie sił specjalnych z policją w obszarze kryzysowym
 opracowanie własne

Wydzielone pododdziały komponentu sił specjalnych, w razie zagrożenia bezpieczeństwa uroczystości mogą być użyte do:

- przeprowadzenia bezpośrednich działań przeciwterrorystycznych;
- ochrony i obrony obiektów i urządzeń ważnych dla bezpieczeństwa;
- osłony lub izolacji określonych obiektów, dróg, wydzielonych ulic;
- wspieranie działań oddziałów Policji przywracających bezpieczeństwo i porządek publiczny – gdy okaże się to niezbędne.

W czasie wykonywania zadań pozostają w strukturze organizacyjnej i wojskowym systemie dowodzenia. W działaniach osłonowych określonych rejonów, siłom specjalnym wyznacza się konkretne zadania do wykonania na rzecz tych oddziałów. Dowódca komponentu sił specjalnych każdorazowo uzgadnia współdziałanie z dowódcą oddziału Policji. Użycie wojskowej jednostki specjalnej dokumentuje się za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk.

Z oceny sytuacji wynika, że w rejonie działania, policja posiada następujące możliwości:

- etatowo w ramach każdego miasta istnieje Manewrowy Oddział Prewencji Policji (MOPP). Liczy on od 120 do 220 policjantów. Czas wyjścia do wykonywania akcji bezpośrednich wynosi 3 godziny;
- nieetatowo – z etatowej obsady posterunków może wydzielić oddział w sile około 100 policjantów. Czas gotowości do podjęcia działań – 3 godziny.

Łącznie w regionie może wydzielić oddział w sile 1500 – 2500 policjantów.

Policja może prowadzić następujące rodzaje działań:

- działania zaporowe;
- przeszukiwanie;
- kontrola ruchu;
- wspierające i osłonowe akcje bezpośrednie;
- dochodzeniowo – wyjaśniające.

W razie wejścia wojskowej jednostki specjalnej do działania , wymagane jest dokonanie uzgodnień z policją w zakresie:

- użycie broni (policja, wojsko);
- łączność;
- ruch w strefie działań;
- przekazywanie rejonów po opanowaniu;
- przekazywanie danych z rozpoznania;
- przekazywanie informacji o położeniu sił;
- działanie w razie innych zdarzeń kryzysowych (skażenie, zatopienie, zaminowane obiekty itp.);
- sygnały identyfikacyjne.

Celem współdziałania jest pełne wykorzystanie wszystkich sił i środków do zwielokrotnienia ich możliwości w działaniach na określonym obszarze odpowiedzialności. Współdziałanie obejmuje uzgodnienie sposobu, czasu i miejsca użycia sił i środków, w celu jak najlepszego wykonania określonego

zadania. Jego istotą jest wspólne, skoordynowane działanie wykonawców w realizacji zadań.

W dużym uogólnieniu można przyjąć, że pododdziały wojsk specjalnych są zdolne do realizacji pełnego spektrum zadań realizowanych przez pododdziały antyterrorystyczne Policji. Pododdziały te posiadają odpowiednie wyposażenie oraz są również szkolone między innymi w zakresie opanowywania obiektów (na lądzie i morzu), odbijania zakładników czy też bojowego odzyskiwania personelu

Zgodnie z założeniami przyjętymi do scenariusza, organem koordynującym działania wojskowej jednostki specjalnej i policji jest Grupa Operacyjna wojsk specjalnych, a do jej zadań m.in.:

- dokonanie podziału zadań stosownie do możliwości wykonawczych pododdziałów;
- uzgadnianie planów i harmonogramów niezbędnych do realizacji zadań;
- określenie warunków do ustalenia procedur niezbędnych do realizacji zadań;
- dostarczenie niezbędnych informacji, w szczególności dotyczących zagrożeń, przebiegu zdarzeń i wyników dotychczasowych działań oraz innych informacji mających wpływ na dalsze działania;
- uzgodnienie zabezpieczenia przemieszczania sił specjalnych;
- realizacja wsparcia logistycznego oraz określenie zakresu tego wsparcia.

Istotą zamiaru dowódcy wojsk specjalnych jest we współdziałaniu ze służbami specjalnymi sojuszu rozpoznać sytuację w rejonie obiektu, dokonać izolacji rejonu działań, uwolnić zakładników, a następnie rozbić grupy terrorystyczne organizacji mniejszościowych w rejonie Wambierzyc.

Przeprowadzić działania przeciwterrorystyczne według etapów:

Etap I – rozpoznanie;

Etap II – izolacja rejonu działań;

Etap III – rozcięcie grup terrorystycznych, izolacja i zniszczenie ich baz

zaopatrzenia;

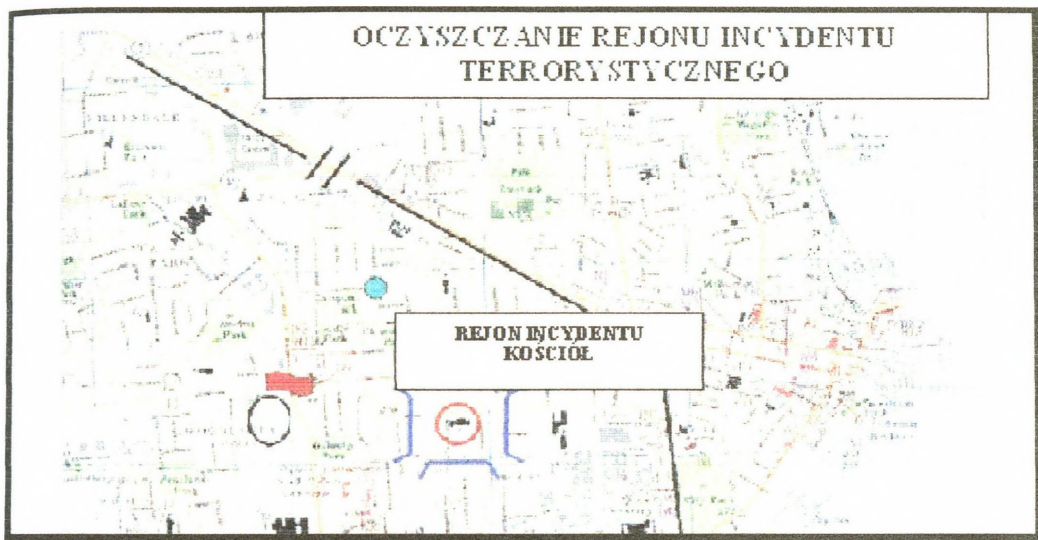
Etap III – uwolnienie zakładników;

Etap IV – wycofanie i odtwarzanie zdolności bojowej.

Analizując etapy działania grupy terrorystycznej, wyróżnić możemy: zamiar ataku, planowanie ataku, przygotowanie ataku, atak, ucieczka z obiektu ataku i ucieczka poza siły bezpieczeństwa.

Ilość potrzebnych sił uzależniona jest od wielkości obiektu ataku i rodzaju środka transportu, jakim terroryści planują uciec. W związku z możliwością zmiany drogi ich ucieczki, jedna grupa specjalna planuje atak natychmiastowy. Ponadto, w każdej chwili w gotowości powinna być grupa specjalna przygotowana do działania według tzw. opcji otwartego terenu. W jej skład wchodzi snajperzy wsparci grupą szturmową. W momencie newralgicznym, tj. wyjścia terrorystów z budynku i wsiadania do pojazdów, grupy są przygotowane do przeprowadzenia ataku natychmiastowego, gdyż ten moment daje szansę eliminacji terrorystów. Dodatkowo, na śmigłowcach znajduje się następna grupa, która wejdzie do działania w przypadku braku powodzenia wcześniejszych działań lub zmiany trasy, wówczas organizuje się tzw. zasadzkę nieplanową.

Aby ustabilizować sytuację w mieście, po wykonaniu akcji przeciwterrorystycznej, należy dążyć do odzyskania kontroli nad własnym rejonem odpowiedzialności. Dowódca zespołu bojowego zdecydował, że zadanie to zrealizuje poprzez izolowanie rejonu odpowiedzialności i stopniowe przejmowanie nad nim kontroli.

Rys. 4.22. Faza oczyszczania rejonu incydentu terrorystycznego
 opracowanie własne

Szczególnego znaczenia w tym przypadku nabrało opanowanie przyległych budynków, w których mogli ukryć się zamachowcy. Aby to wykonać dowódca podzielił zadanie na etapy. W etapie pierwszym działaniem śmigłowców bojowych zamierza obezwładnić pojazdy zamachowców. Następnie:

- kompania A przeprowadzi rażenie ogniem bezpośrednim przeciwnika w budynkach,
- kompania B po otrzymaniu meldunków o zniszczeniu przez kompanię zamachowców opanuje, przeszuka i oczyści budynki położone na południe od kościoła. Obiekty te nie powinny być bronione, aczkolwiek nie ma pewności, czy nie przetrzymywani są tam zakładnicy. Dodatkowo kompania B musi swe zadanie wykonać skrycie, bo istnieje duże prawdopodobieństwo, że przeciwnik będzie prowadził do niej ogień ze stanowisk położonych po stronie północnej,
- kompania A po wykonaniu zadania przez kompanię B, opanuje, przeszuka i oczyści obiekty położone na północ od budynku kościoła. Ograniczeniem w tym działaniu jest zakaz wchodzenia do budynków,

które zostały uszkodzone lub zniszczone.

W związku z tak postawionymi zadaniami wytworzyła się sytuacja, w której sztab komponentu sił specjalnych opracował plan działań psychologicznych i w myśl jego postanowień rozpoczął współpracę z mediami. Następnie koordynując działania z lokalną policją ograniczono ruch w rejonie budynku kościoła.

W tym samym czasie przywódcy sił rebeliantów analizując programy emitowane przez telewizję, rozpoznali zamiar działania batalionu sił pokojowych i wykorzystując dostępne środki łączności zorganizowali w rejonie działań demonstrację ludności. Sytuację tą na żywo relacjonuje telewizja CNN. Z powyższych powodów dowódca zgrupowania sił specjalnych poprosił przełożonego o zablokowanie w rejonie przekaźników telefonii komórkowej, satelitarnej i zakłócanie innych systemów łączności.

Do najbardziej prawdopodobnych zdarzeń, które mogą pojawić się w tym epizodzie zaliczono: siły rebeliantów i terroryści połączyli się i zorganizowali zasadzkę na siły pokojowe, w efekcie udało się im zniszczyć punkt kontrolny, ponadto ludność i pielgrzymi gromadzą się ponownie na ulicach miasta, blokują drogi i manifestują swoje niezadowolenie.

Reasumując, zaprezentowany wyżej scenariusz taktyczny pozwala między innymi na wygenerowanie potrzeb informacyjnych dowódców szczebli taktycznych. Potrzeby te zostały pogrupowane i były to:

- informacje o obiektach stacjonarnych znajdujących się w otoczeniu działania. Obiekty tego typu znajdują swoje odzwierciedlenie na mapach i nie są zdolne do przemieszczania się. Są one budowane z materiałów o dużej trwałości i dlatego też są zazwyczaj łatwe do zauważenia i lokalizacji. Przykładami obiektów tego typu są budynki, konstrukcje podziemne oraz inne elementy infrastruktury terenowej,
- informacje o obiektach ruchomych znajdujących się w otoczeniu działania. Obiekty tego typu są zdolne do przemieszczania się:

- samodzielnego (ludzie),
- kierowanego przez ludzi (samochody, pociągi, ładunki wybuchowe).

Informacje zawarte w tej kategorii opisują cechy fizyczne obiektów ruchomych, ale są to jedynie cechy widoczne. Dla przykładu są to informacje o położeniu, liczbie, wyposażeniu i aktywności ludzi,

- informacje osobowe. Ta grupa informacji charakteryzuje ludzi przebywających w otoczeniu działania, ale charakterystyka ta dotyczy cech wewnętrznych, trudno zauważalnych i rozpoznawalnych, ukrytych w ludzkich umysłach. Wskaźnikami w tym przypadku są przejawy ludzkiej aktywności, które to mogą posłużyć w ustaleniu ich intencji i uczuć,
- wnioski wynikające z analizy informacji o obiektach stacjonarnych, ruchomych i cechach osobowych. W tym miejscu trzeba dodać, że powyższa analiza powinna odbywać się przez pryzmat cech otoczenia działania. Przykładami w tej kategorii są informacje o środowisku działań np. zasięgi obserwacji i ognia, prędkości, drogi podejścia, planowane trasy przemieszczenia, a także informacje o działaniach psychologicznych przeciwnika wobec miejscowej ludności,
- informacje z zakresu dowodzenia, przekazywane pomiędzy poszczególnymi szczeblami dowodzenia a także sąsiadami (również neutralnymi), w celu realizacji decyzji podjętej przez dowódcę na podstawie informacji opisanych w czterech poprzednich kategoriach. Ta kategoria informacji składa się z różnego typu rozkazów, zapotrzebowań na informacje, aktualizacji informacji (zarówno przez przełożonych jak i podwładnych oraz informacji o elementach dowodzenia i koordynacji działań z innymi jednostkami, a także organizacjami neutralnymi.

Ustalona w taki sposób kategoryzacja informacji ma bezpośredni wpływ na proces ich gromadzenia, przetwarzania, obrazowania i dystrybucji. I tak np. informacje osobowe są bardzo trudne do zebrania za pomocą urządzeń automatycznych, a informacje o obiektach stacjonarnych znajdujących się

w międzie są trudne do przedstawienia tylko za pomocą słów. Dlatego na wybór metody zbierania informacji największy wpływ winna mieć szybkość przekazu informacji. Jeżeli czasu na przebieg cyklu rozpoznawczego będzie dużo, to można przeprowadzić go bardzo wnikliwie i zastosować w tym celu metody dość czasochłonne. Natomiast, gdy czas cyklu rozpoznawczego jest ograniczony, metody działania stosowane w tym cyklu powinny ogniskować się na pozyskaniu najbardziej istotnych informacji i szybkiej dystrybucji opracowanych danych rozpoznawczych do osób, którym są one niezbędne.

Wnioski

Wojska specjalne powinny być zdolne, po osiągnięciu gotowości operacyjnej, do jednoczesnego prowadzenia działań specjalnych, na co najmniej dwóch kierunkach operacyjnych, utrzymując zdolność do rotowania i samodzielnego odtwarzania sił. Ponadto powinny być w pełni przygotowane zarówno do udziału w operacjach specjalnych na terenie kraju, jak i poza jego granicami, w składzie sił narodowych bądź wielonarodowych.

Z reguły, wojskowa jednostka specjalna nie wykonuje zadań samodzielnie, a wydzielone zespoły bojowe wymagają odpowiedniego wzmocnienia. Najczęściej do składu sił zadaniowych przydzielany jest wysiłek śmigłowców, w tym głównie śmigłowców transportowych oraz Grupa Wsparcia Psychologicznego.

Dowództwo Wojsk Specjalnych powinno być zdolne do dowodzenia i kierowania samodzielnymi operacjami specjalnymi w okresie pokoju, kryzysu i wojny, dowodzenia i kierowania operacjami specjalnymi wspólnie z siłami różnego rodzaju wojsk oraz z podobnie działającymi formacjami MSWiA, jak też dowodzeniem i kierowaniem operacjami specjalnymi sił połączonych.

Z opisanych w rozdziale scenariuszy działań wynika, że:

1. Siły specjalne mogą użyte we wszystkich etapach operacji, a nawet przed jej rozpoczęciem.
2. Działania będą prowadzone w sposób skryty w całym zakresie operacji militarnych, ze szczególnym uwzględnieniem strefy działań głębokich.
3. Skuteczność działań komponentu sił specjalnych wymaga odpowiedniego wsparcia i zabezpieczenia. W założonych scenariuszach są to środki transportu powietrznego, ewakuacji medycznej oraz działań psychologicznych.

4. Istotnym problemem jest zapewnienie bezpieczeństwa i tajności działaniom specjalnym. Ich planowanie powinno być realizowane w oddzieleniu od ogólnego procesu planowania operacji, co nie powinno oznaczać braku integracji pomiędzy planem użycia sił specjalnych, a celami operacji określonymi przez dowódcę operacyjnego.

Zakończenie

Zagrożenie terroryzmem stało się jednym z głównych zjawisk negatywnie wpływających na bezpieczeństwo w skali międzynarodowej, stanowiąc jednocześnie poważne wyzwanie dla rządów państw i organizacji międzynarodowych w zakresie jego zwalczania. Terroryzm obecnie jest postrzegany jako najbardziej niebezpieczna i jednocześnie najbardziej prawdopodobna forma zagrożenia. Powyższa sytuacja stawia przed wojskami specjalnymi wyzwanie osiągnięcia zdolności do przeciwdziałania zagrożeniom asymetrycznym i wsparcia działań innych służb w różnych, trudnych do przewidzenia sytuacjach. Wsparcie wojsk operacyjnych w operacji stanowi i stanowić będzie jeden z ważnych elementów misji wojsk specjalnych, a w związku z pojawieniem się zagrożeń o interdyscyplinarnym, nagłym i asymetrycznym charakterze, wzrastać będzie jego znaczenie w tych obszarach bezpieczeństwa, w których dominującą rolę pełnią narzędzia o charakterze militarnym.

W trakcie opracowywania niniejszej pracy zachodziły zmiany w obowiązującym prawie. W trakcie uzgodnień międzyresortowych znajduje się projekt ustawy o bezpieczeństwie narodowym oraz finalizowano prace nad projektem tzw. ustawy antyterrorystycznej. Należy zakładać, że ich uchwalenie przyczyni się do skonsolidowania wysiłków poszczególnych resortów w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym oraz stworzy spójny system planowania i kierowania działaniami antyterrorystycznymi na terenie kraju. Należy oczekiwać, że w wymienionych ustawach znajdą się również zapisy rozwiązujące zasygnalizowane w pracy problemy dotyczące użycia wojskowych jednostek specjalnych, podziału kompetencji oraz organizacji współdziałania poszczególnych służb, gdyż tylko wspólne i właściwie skoordynowane działania mogą doprowadzić do skutecznego przeciwdziałania

pladze, jaką jest terroryzm.

Wymaganym dopełnieniem zaprezentowanych w niniejszej pracy rezultatów badań jest nakreślenie wizji perspektywicznych **kierunków rozwoju** działań komponentów wojsk specjalnych w szeroko rozumianej operacji. Przeprowadzone badania dowiodły, że ich znaczenie sukcesywnie wzrasta. Zależą one w głównej mierze od uwarunkowań zmieniającej się sytuacji geopolitycznej i czasu reakcji w wypadku jej zaostrzenia.

Zebrane doświadczenia i wyniki dokonanych ocen wykazały, iż bardziej skutecznym rozwiązaniem jest zapobieganie powstawaniu zagrożeń, niż przeciwdziałanie i ograniczanie ich skutków. Istnieje zatem duże prawdopodobieństwo szerokiego podejmowania działań prewencyjnych i wyprzedzających.

Konstatując, należy uznać, że w przyszłości podobnie ważne stanie się przygotowanie komponentów wojsk specjalnych zarówno do prowadzenia działań pokojowych poza granicami kraju, jak działań w sytuacjach nadzwyczajnych na terytorium RP.

Przeprowadzone oceny wykazały, że w perspektywie najbliższych lat, wzrastać będzie zagrożenie atakami terrorystycznymi. Pojawiające się symptomy wskazują, że nie są to problemy bardzo odległe.

Zastosowana formuła badawcza pozwoliła rozwiązać główny problem badawczy oraz wnieść nowe wartości do teorii sztuki wojennej w części dotyczącej działań wojskowych jednostek specjalnych zarówno w wielonarodowych siłach zadaniowych, jak i w sytuacjach kryzysowych na obszarze kraju.

W ocenie autora, osiągnięty został także cel utylitarny pracy, gdyż wyniki badań stwarzają możliwości ich wykorzystania w praktycznym działaniu dowództwa i wojsk specjalnych biorących udział w przedmiotowych operacjach.

W wyniku badań uzyskano potwierdzenie założonej hipotezy roboczej.

Obowiązujące prawo umożliwia wykorzystanie komponentów wojsk specjalnych do wsparcia struktur niewojskowych w działaniach na terenie kraju. Wojska specjalne dysponują odpowiednim potencjałem do udzielenia takiego wsparcia, jednak przy założeniu, że w przyszłości nie będzie zwiększane ich zaangażowanie w działania prowadzone poza granicami kraju. Przedstawione problemy i wnioski zarysowują kierunki i postulaty dalszych działań zmierzających do budowy właściwie funkcjonującego systemu wspólnego wykonywania zadań przez siły specjalne i innych uczestników operacji.

Niezwykle ważnym jest stworzenie takiego systemu, w który włączone zostaną wszystkie struktury państwowe. Zadanie to jest skomplikowane, gdyż wymusza budowę systemu z elementów funkcjonujących na co dzień w strukturach różnych resortów i instytucji centralnych. Jednocześnie niezbędne jest dostosowanie procedur do zmiennego, asymetrycznego i sieciocentrycznego środowiska działań. W tym aspekcie skoordynowanie działania odpowiednio przygotowanych i kierowanych służb przyczyni się do zmniejszenia strat i zjawisk niepożądanych takich jak: chaos, panika itp.

Po dokonanej syntezie uzyskanych wyników, zebranych w toku realizacji zamierzeń zaprojektowanej procedury badawczej, zrodziły się pewne wątpliwości i kwestie wymagające stosownych rozstrzygnięć. Dotyczą one przede wszystkim obszarów dowodzenia, koordynacji, wsparcia i zabezpieczenia działań specjalnych, a także wykonywania zadań w prognostycznych uwarunkowaniach. Dlatego też przeprowadzone badania wymagają kontynuacji, której inspiracją mogą być nowe wyzwania, wyrażone poglądy i opinie oraz wyniki monitorowania bieżącego rozwoju wydarzeń.

Bibliografia

1. *AJP-01; Doctrine for Joint Special Operations.*
2. Bartkiewicz A., *Nowa Formacja*, „Wojska Lądowe” , 2004 nr 21.
3. Burger K., Cook N., Koch A., *What went right*, “Jane’s Defence Weekly”, 30 kwietnia 2003 r.
4. C. Rutkowski, *Terroryzm na zimno*, „Myśl Wojskowa” 2004.
5. Chloupek I., Strzałkowski M., *Mokra Robota*, „MMS Komandos”, 2002, nr 9.
6. Dachowicz D., Materiały z seminarium naukowego nt. *Sily specjalne we współczesnych operacjach*, Warszawa, AON 2007.
7. *Doctrine for joint Special Operations (JP3.05).*
8. *Doctrine of Joint Special Operations.*
9. Doktryna narodowa operacje połączone (OP/01).
10. *Doktryna Operacji Specjalnych DD 3.5, DWSpec*, Warszawa 2008.
11. *Działania specjalne*, Warszawa 1985.
12. Finlan A., *Warfare by other Means: Special Forces, Terrorism and Grand Startegy, „Small Wars & Insurgencies”*, 2003, nr 1.
13. *FM 100 – 25 Doctrine for Army Special Operation Forces, (Coordinating Draft) 1997; Joint Command and Control Doctrine Study.*
14. Hermann H., *Działania specjalne w wojnach i konfliktach zbrojnych*, Warszawa AON 2000.
15. Jałoszyński K., *Koncepcja współczesnych działań antyterrorystycznych.*
16. *Joint Special Operations Targeting and Missions Planning Procedures (JP 3.05.5).*
17. Kotarbiński T., *Traktat o dobrej robocie*, Zakład narodowy im. Ossolińskich , Wrocław 1973.
18. Król M., *Historia jednostek specjalnych WP od okresu powojennego do współczesności*, praca dyplomowa WSO im. T.Kościuszki Wrocław 2001.
19. Królikowski H., *Działania specjalne w strategii wojskowej III RP*, Rozprawa naukowa nr 81, Siedlce 2005
20. Królikowski H., *Wojskowa Formacja Specjalna GROM im. Cichociemnych spadochroniarzy Armii Krajowej*, Gdański Dom Wydawniczy, Gdańsk 2002.
21. Kuczyński M., *Konflikty zbrojne i punkty zapalne w Afryce*, Warszawa 1995.
22. Kwećka R., *Sily specjalne w operacjach połączonych [*
23. *Leksykon wiedzy wojskowej*, Warszawa 1979.
24. *MC Policy on NATO Special Operations*, s. 4 w: M. Wiatr, *Operacje połączone*, Toruń 2006.
25. Nowak-Jeziorański J., *Polska z bliska*, Znak, Kraków 2005.
26. Polko R., *Sily i działania specjalne w polityce bezpieczeństwa państwa (RP)*, (Praca studyjna), AON Warszawa 2003.
27. Pszczołowski T., *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*, Warszawa, 1978.
28. Rawski A., *Lepienie pajęczej sieci*, „Polska Zbrojna” 2003, nr 17.
29. *Regulamin Działania Wojsk Lądowych*, DWLad 16/99, Warszawa 1999.
30. Schweizer P., Weinberger C., *Następna wojna światowa*, Wydawnictwo Słówko, Warszawa, 1998.
31. Suchoń L., *Podstawowe uwarunkowania polityki bezpieczeństwa w latach*

- dziewięćdziesiątych, w: W służbie pokoju (Bundeswehra 1955-1995), Warszawa 1993.*
32. *Terroryzm we współczesnym świecie* red. J. Pawłowski, Warszawa 2001.
 33. *United States Special Operations Forces. Posture statement 2000.*
 34. Wiatr M., *Operacje Połączone*, Toruń 2006.
 35. *Wojskowa Koncepcja NATO obrony przeciwko terroryzmowi MC - 472.*
 36. Zalewski S., *Służby specjalne w państwie demokratycznym*, AON Warszawa 2002.

Wykorzystane w pracy akty prawne

1. Europejska Konwencja o zwalczaniu terroryzmu, sporządzona w Strasburgu dnia 27 stycznia 1977 r. (Dz.U. z 1996 r. Nr 117, poz. 557).
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2003 r. w sprawie obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa oraz ich szczególnej ochrony (Dz.U. z 2003 r. Nr 116, poz. 1090).
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia oddziałów i pododdziałów Policji oraz Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w razie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego (Dz.U. z 2005 r. Nr 135, poz. 1134).
4. Zarządzenie nr 162 Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 października 2006r. w sprawie utworzenia Międzyresortowego Zespołu do Spraw Zagrożeń Terrorystycznych (<http://bip.kprm.gov.pl>).
5. Decyzja Nr 08/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 lipca 2001 r. w sprawie określania podstawowych zadań i zasad funkcjonowania JW 2305 w strukturze Sił Zbrojnych RP.

Adresy internetowe

1. www.airpower.au.af.mil/airchronicles/apj/apj02/sum02/jogerst.html
2. <http://en.wikipedia.org>
3. <http://istar.asp>
4. <http://www.abw.gov.pl>
5. <http://www.greendevils.pl>
6. <http://www.mon.gov.pl/bezpieczenstwo>
7. <http://www.msz.gov.pl>
8. <http://nsc.natic.army.mil>
9. <http://www.sejm.gov.pl>
10. <http://www.specwarnet.com>
11. <http://www.terroryzm.com>

Załączniki

- Zał. 1. Wywiad ekspercki i sprawozdanie z wyników badań.
- Zał. 2. Podporządkowanie sił specjalnych do 2007 roku
- Zał. 3. Podporządkowanie wojskowych formacji specjalnych od 2008 roku
- Zał. 4. Warianty dowodzenia siłami specjalnymi
- Zał. 5. Czynniki determinujących powstanie i rozwój operacji specjalnych
- Zał. 6. Organizacja działań antyterrorystycznych w rejonie incydentu

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ ZARZĄDZANIA I DOWODZENIA

WYWIAD EKSPERCKI

WARSZAWA 2008

Działania specjalne odgrywają rosnącą rolę, jako narzędzie polityki bezpieczeństwa państwa w okresie pokoju, kryzysu i wojny. Dowodem tego jest chociażby przebieg konfliktów zbrojnych w Iraku i Afganistanie, gdzie coraz częściej do składu sił zadaniowych, tworzonych na bazie pododdziałów wojsk lądowych, włączane są komponenty: **sił specjalnych**, żandarmerii wojskowej, a w działaniach na terenie kraju, policji i straży granicznej.

Wzrastające znaczenie tych komponentów w działaniach wojsk operacyjnych wymaga stosownych uzgodnień w zakresie **wspólnego wykonywania zadań**, co powinno stać się przedmiotem dyskusji eksperckiej, badań naukowych, a w konsekwencji opracowania wspólnych procedur.

Powyższe zagadnienia stanowiły obszar badań, dlatego uprzejmie proszę Panów o wyrażenie swoich opinii dotyczących następujących kwestii:

- 1. Jakie ograniczenia utrudniają lub uniemożliwiają użycie komponentów wojsk specjalnych na obszarze kraju?*
- 2. W czym wyraża się istota działań specjalnych w operacji?*
- 3. Jakie zamierzenia zwiększyłyby skuteczność działań komponentu sił specjalnych w działaniach sieciocentrycznych?*

DZIĘKUJĘ

SPRAWOZDANIE Z BADANIA OPINII EKSPERTÓW

I. Temat badań: Miejsce i rola sił specjalnych we współczesnych operacjach

II. Metody badawcze: Metoda ocen ekspertów.

III. Cel badań: Uzyskanie opinii doświadczonych oficerów o najważniejszych problemach związanych z obszarem badań nakreślonym w temacie pracy.

IV. Czas badań: maj 2007 – wrzesień 2008.

V. Opis przebiegu badań:

Badanie przeprowadzono metodą ocen ekspertów i objęto nim 14 (czternastu) oficerów reprezentujących:

Wydział Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej:

- Profesor AON - 3,
- Adiunkt IWL - 2,

Przedstawiciele Dowództwa Wojsk Specjalnych – 5 oficerów.

Przedstawiciele JW. 2305 - (razem 3 oficerów).

Dowódca 1 Pułku Specjalnego Komandosów.

Badania prowadzone były w oparciu o kwestionariusz zawierający trzy pytania wymagające wyrażenia osobistych poglądów ekspertów.

W oparciu o uzyskane opinie można sformułować następujące generalne wnioski:

W odniesieniu do pytania pierwszego:

Działania na terenie kraju ograniczone są wieloma uwarunkowaniami. Nadal nie w pełni zrealizowano opracowanie porządkujące sferę definicyjną działań przeciwterrorystycznych na poziomie krajowym (z uwzględnieniem uregulowań NATO i UE). Nie w pełni wykorzystano możliwości, jakie dało powstanie Ustawy o zarządzaniu kryzysowym. Nadal oczekiwane jest stworzenie ustawodawstwa antyterrorystycznego w Polsce.

Ponadto, ujednoczenia wymaga system kierowania incydem terrorystycznym. Koniecznym jest wzajemne zapoznanie się z procedurami działania wszystkich uczestników zaangażowanych do rozwiązywania incydentu terrorystycznego (ujednoczenie procedur).

Kolejną istotną kwestią jest powiązanie systemów łączności, w tym zwłaszcza wydzielanie środków i częstotliwości.

W kontekście pytania drugiego:

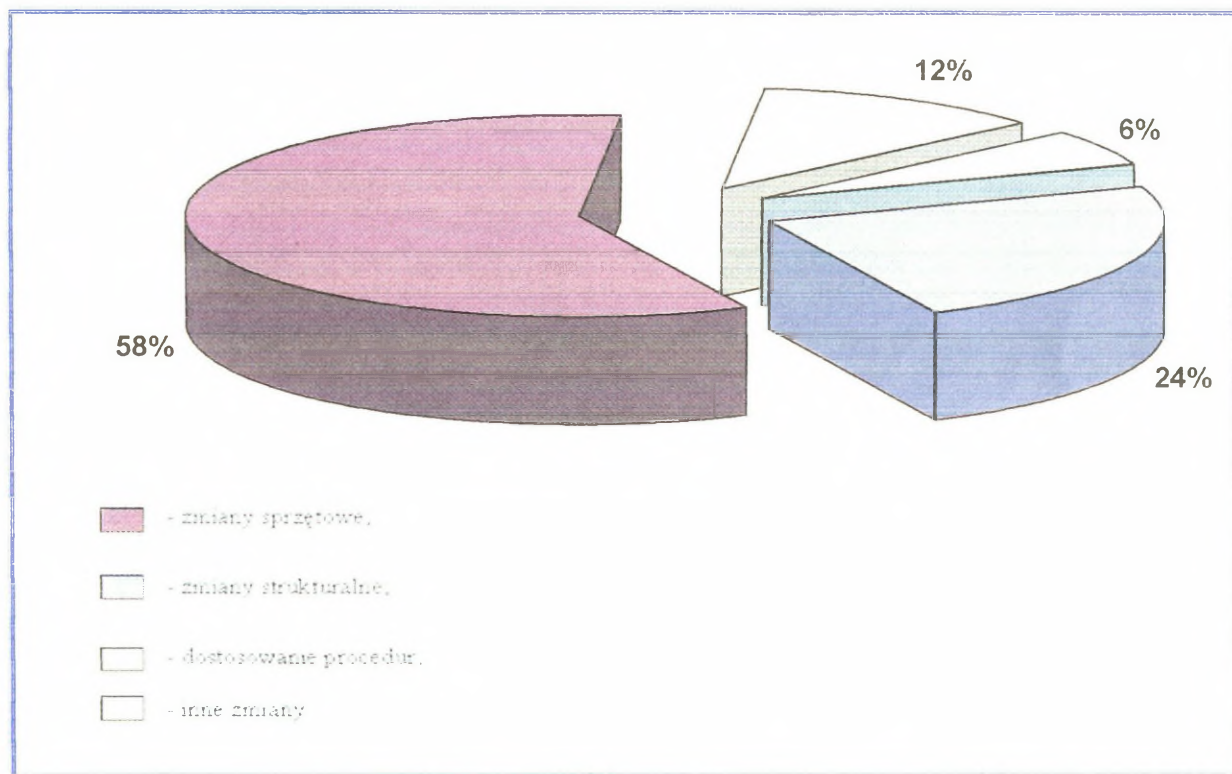
Siły specjalne działają tam, gdzie wykorzystanie „sił konwencjonalnych” ze względów politycznych, społecznych, militarnych czy innych jest niecelowe, niemożliwe lub możliwe w ograniczonym zakresie. Są przeznaczone do działania zarówno w czasie pokoju, kryzysu, jak i w czasie konfliktu zbrojnego. Mogą wykonywać zadania samodzielne lub też w ramach operacji połączonych prowadzonych w układzie narodowym, czy też sojuszniczym.

Istotą działań specjalnych w operacji jest obezwładnienie przeciwnika poprzez porażenie tych elementów jego infrastruktury i organizacji, które są krytyczne dla jego możliwości ofensywnych lub defensywnych, przyczyniając się przez to do osiągnięcia celu operacji.

Koncepcje ich użycia powinny zakładać prowadzenie działań wyprzedzających, aktywnych. Powinny przyczyniać się do rozstrzygnięcia sytuacji konfliktowych jeszcze przed ich niekontrolowanym

rozprzestrzenianiem się i ograniczać swobodę przeciwnika w zakresie wyboru miejsca i formy uderzenia, przez co wyzwalać swobodę operacyjną wojsk własnych lub sojusznicznych.

W odniesieniu do trzeciego problemu:

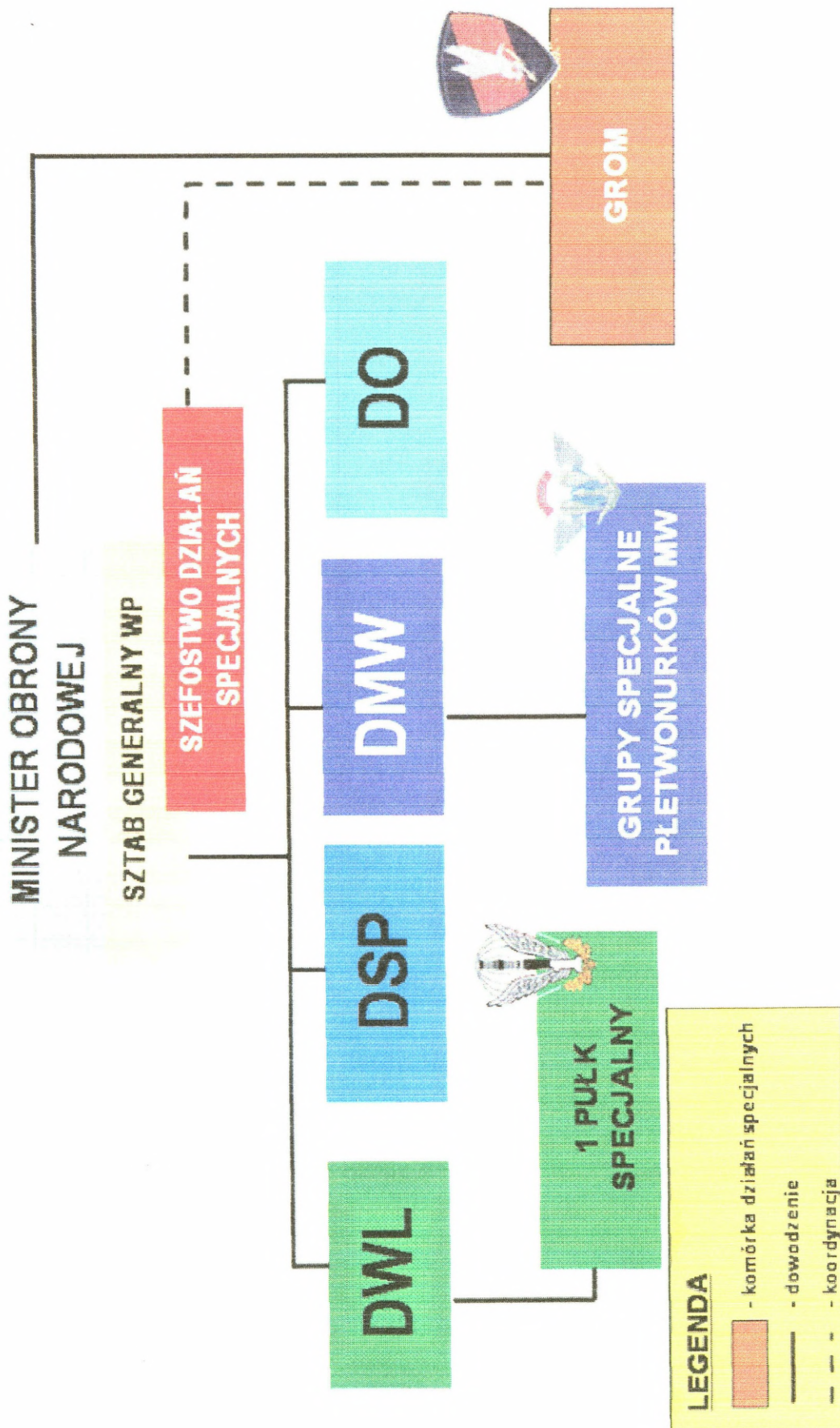
Pytanie: *Jakie zamierzenia zwiększyłyby skuteczność działań komponentu sił specjalnych w działaniach sieciocentrycznych?*

Prowadzenie działań sieciocentrycznych wymaga doskonalenia wojsk specjalnych w trzech zasadniczych płaszczyznach: sprzętu, struktur o raz procedur.

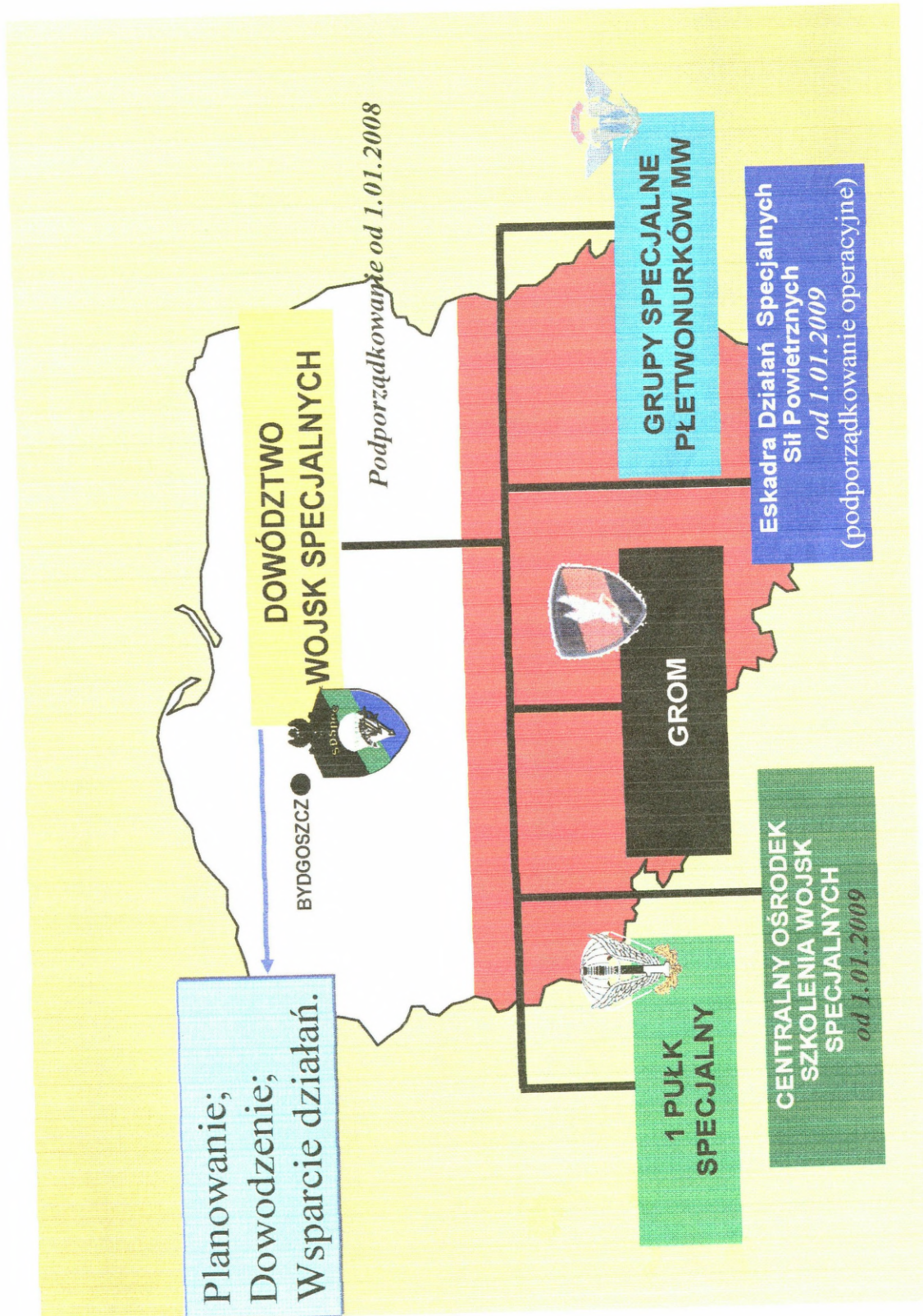
Płaszczyzna zmian sprzętowych, to nie tylko zmiany w środkach walki ale również w systemie łączności i informatyki. To głównie nowoczesne radiostacje osobiste i ratunkowe; radiostacje plecakowe, pokładowe i bazowe; aparatownie i wozy dowodzenia i terminale satelitarne.

Zmiany na płaszczyźnie strukturalnej mają na celu dostosowanie struktur do potrzeb, ujednolicenie struktur dowodzenia i łączności, zapewniając przez to pełną modułowość wojsk.

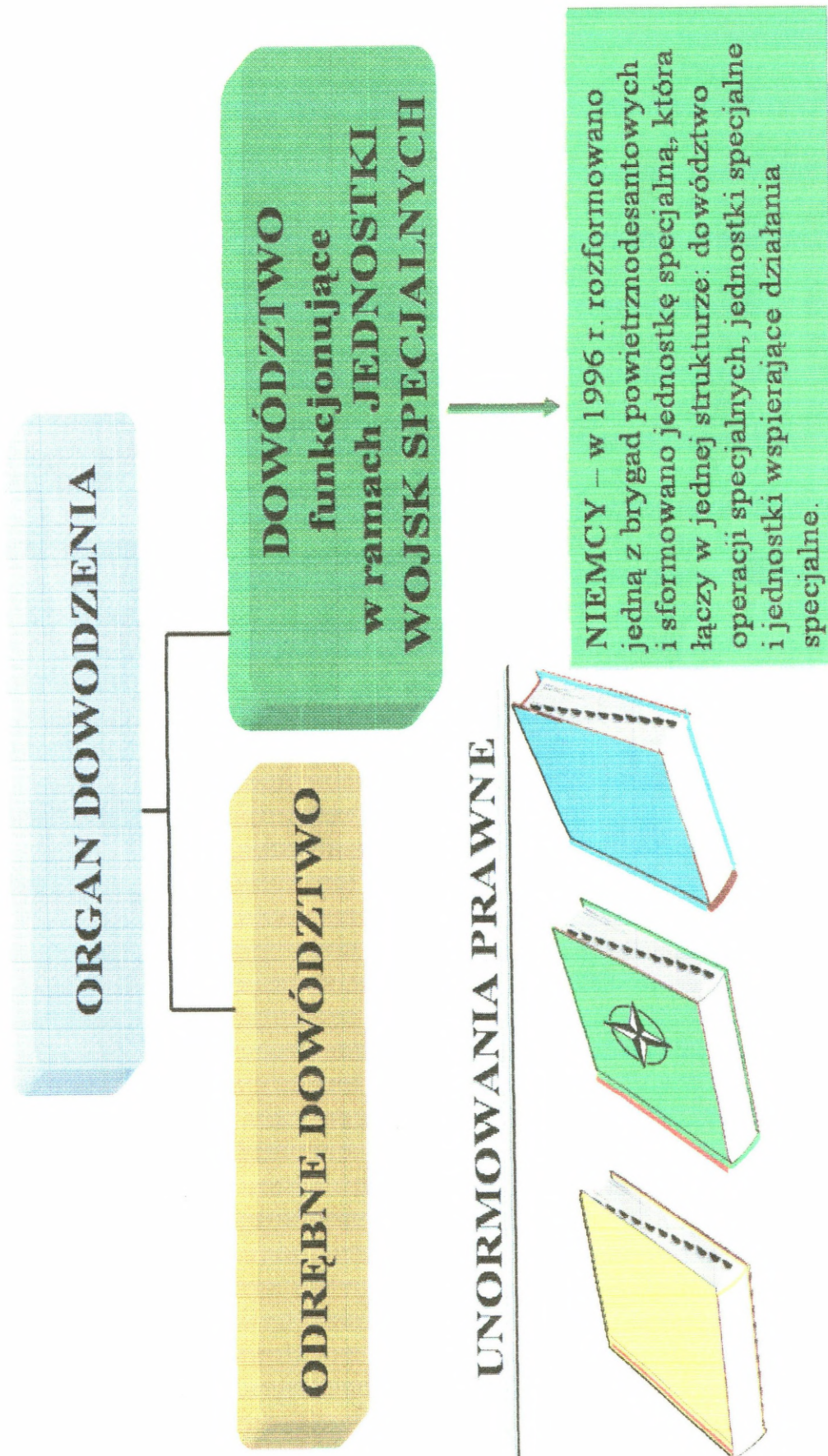
Zmiany proceduralne dotyczą głównie opracowania jednolitych procedur operacyjnych z zakresu wspólnego wykonywania zadań przez wojska specjalne i inne komponenty, narodowe i sojusznicze, uczestniczące w operacji. Zmiany wymaga proces dowodzenia, w tym zwłaszcza planowanie działań specjalnych.

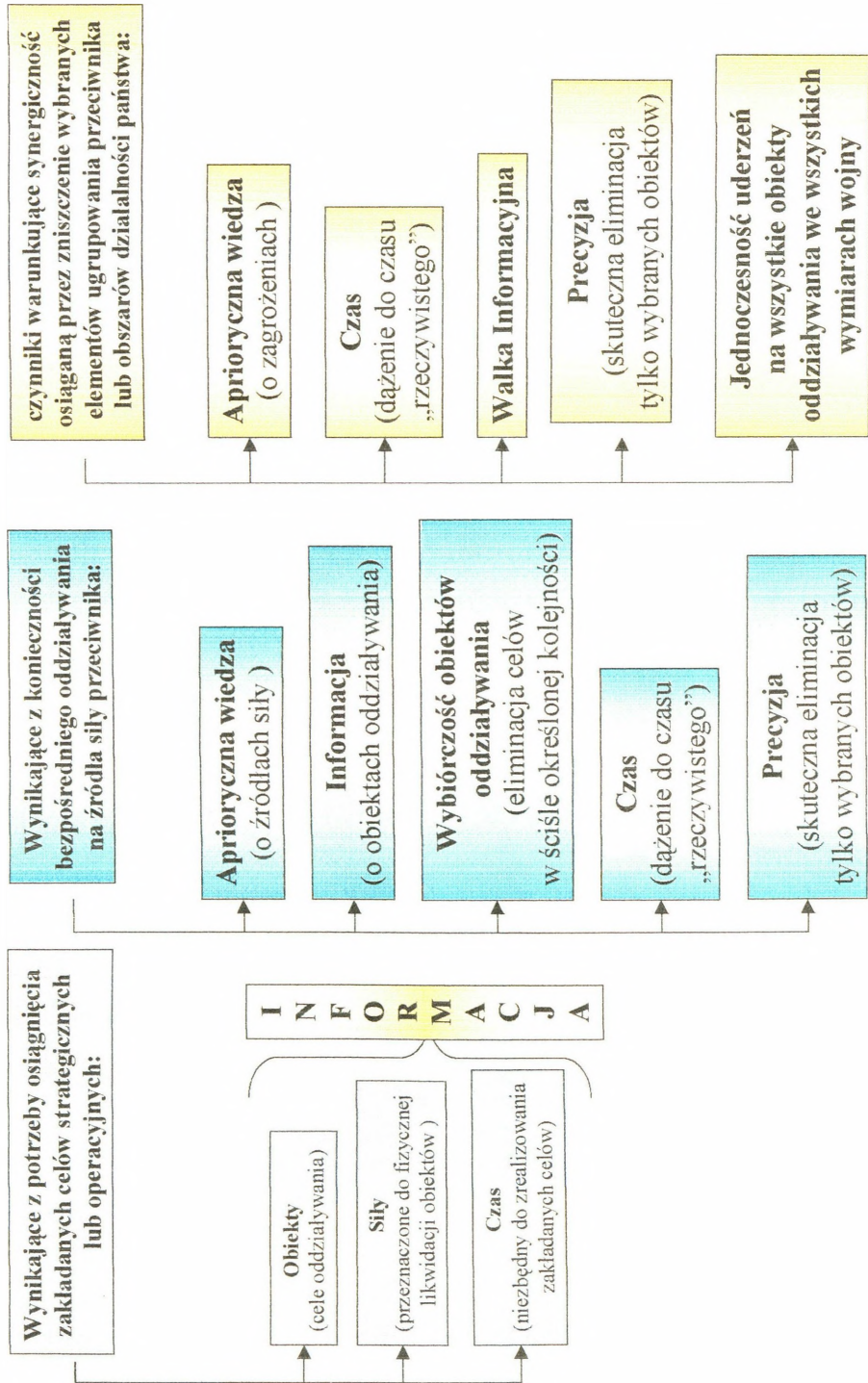
Podporządkowanie sił specjalnych do 2007 roku

Podporządkowanie wojskowych formacji specjalnych od 2008 roku

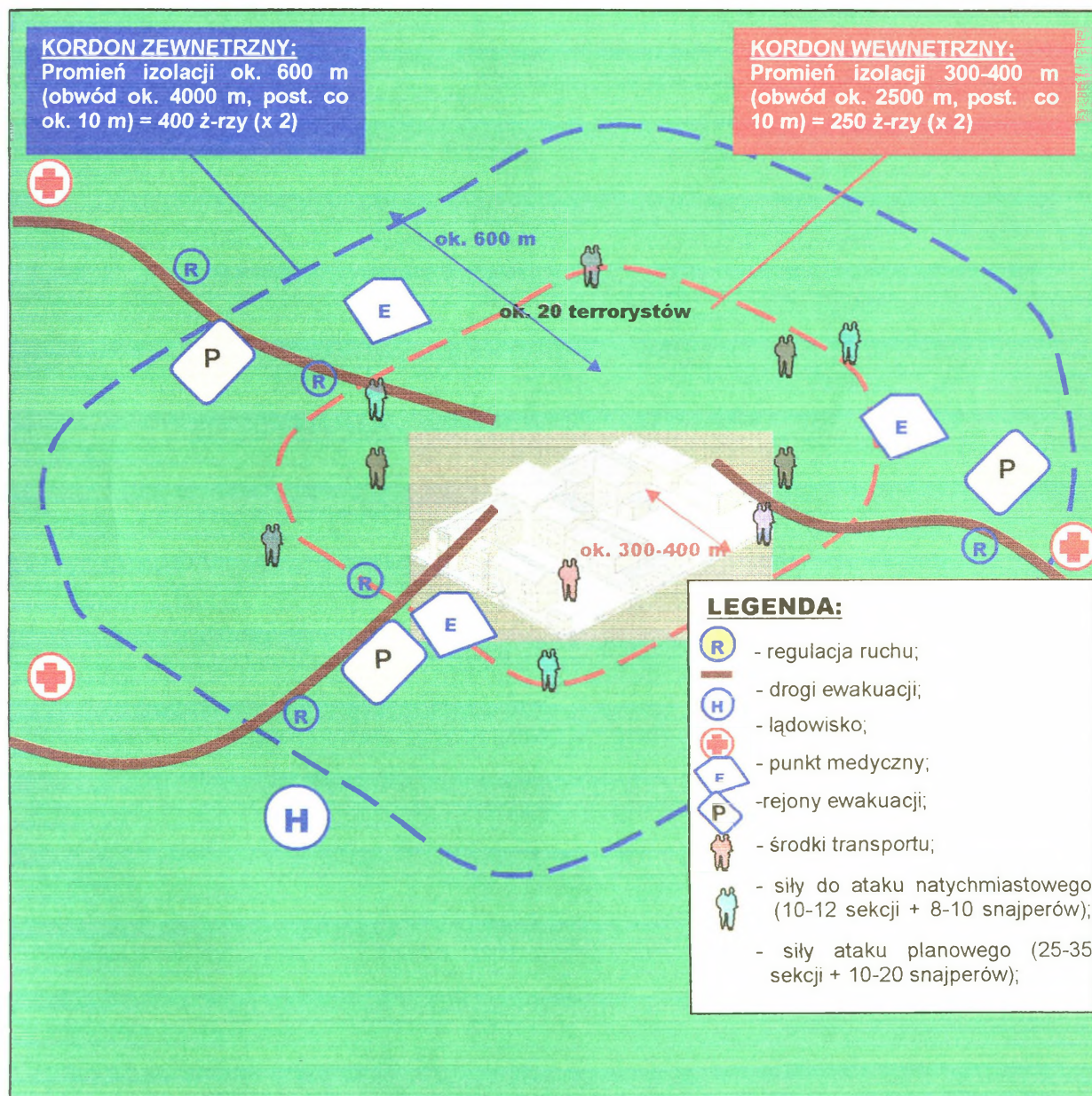

Warianty dowodzenia silami specjalnymi

Źródło: R. Kwečka – *Sily specjalne w operacjach połączonych* [w:] : *Operacje połączone*, pod. red. J. Zieliński, AON, Warszawa 2001, s. 38.

Czynniki determinujących powstanie i rozwój operacji specjalnych.

Organizacja działań antyterrorystycznych w rejonie incydentu

Źródło: opracowanie własne